

**T.C.
İSTANBUL MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI

ENDÜSTRİ VE ÖRGÜT PSİKOLOJİSİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**İNSAN DEĞERLERİNİN VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN PROBLEM
ÇÖZME YAKLAŞIMIYLA İLİŞKİLERİ: BANKA ÇALIŞANLARI ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rukiye Bengü KİLİT

İstanbul, 2008

**T.C.
İSTANBUL MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI

ENDÜSTRİ VE ÖRGÜT PSİKOLOJİSİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**İNSAN DEĞERLERİNİN VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN PROBLEM
ÇÖZME YAKLAŞIMIYLA İLİŞKİLERİ: BANKA ÇALIŞANLARI ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Rukiye Bengü KİLİT**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Figen KARADAYI**

İstanbul, 2008

TEŞEKKÜR

Tezimin her aŐamasında bilgi ve önerilerini benden hiç esirgemeyen, yorgunluk nedir bilmeden bana her fırsatta zaman ayıran, yol gösteren değerli hocam ve tez danıŐmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Figen Karadayı'ya;

Tezime bilgi ve deneyimiyle çok büyük katkıları olan tanımaktan mutluluk duyduğum sevgili Volkan Katı'ya ve değerli hocam Dr. AyŐem Çalışkur'a;

Beni türlü fedakarlıklarla, insan olabilme erdemine ulaşma yolunda yetiŐtiren, bana her zaman her konuda destek olan biricik anneme ve babama; ailemizin neŐesi, doğduğu günden beri her őeyim olan biricik kardeŐime; dostlarımdan öte kardeŐlerim Yasemin Aydoğdu'ya ve Özlem Tüm'e sonsuz teşekkür ediyorum.

Rukiye Bengü KİLİT

İstanbul,2008

ÖZET

Bu çalışmada 18-57 yaş arası banka çalışanlarının önem verdikleri amaçsal ve araçsal insan değerleri ile problem çözme yaklaşımları arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. Ayrıca örneklem grubunun sahip olduğu kişilik özellikleri ile değerleri ve problem çözme yaklaşımları arasındaki ilişkiler incelenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın örneklemini İstanbul ili Anadolu yakasındaki 5 özel bankada çeşitli görevlerde çalışan 180 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada psiko demografik değerlendirme formu, Rokeach Değerler Listesi, Eysenck Kişilik Envanteri, Heppneer ve Petersen Problem Çözme Envanteri uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda sahip olunan değerlere göre problem çözme yaklaşımlarının değişim gösterdiği bulunmuştur. Ayrıca örneklem grubunun kişilik özellikleri ile değerleri arasında ve değerleri ile problem çözme yaklaşımları arasında da anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Verilerin analizinde ortalama değerlerin farklılaşmasında Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) ve Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi, kullanılan Rokeach Değerler Listesi, Eysenck Kişilik Envanteri, Hepneer ve Petersen Problem Çözme Envanterleri arasındaki ilişkiyi saptamak üzere de Pearson Korelasyon tekniği kullanılmıştır.

Örnekleme oluşturan banka çalışanlarının % 36,1'i 23 ile 27 yaş arasında; % 27,8'i 18 ile 22 yaş arasında; % 25'i 28 ile 32 yaş arasında; % 11' 33 ile 57 yaş arasındadır. Katılımcıların %76,1'i kadın, %23,9'u erkektir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular; cinsiyet değişkenine göre değerlerin öncelik sıralamasına baktığımızda her iki grupta da (kadın ve erkek katılımcılarda) amaçsal değerlerden “aile güvenliği” değeri birinci sırada tercih edilmiş, “mutluluk” amaç değeri ise ikinci sırada tercih edilmiştir. Her iki grupta da (kadın ve erkek katılımcılarda) birinci sırada “dürüst” araç değeri ve ikinci sırada “sorumluluk” araç değeri tercih edilmiştir. Son sıralara baktığımızda yine her iki grupta (kadın ve erkek katılımcılarda) “itaatkar” araç değeri en son sırada, “entelektüel” araç değeri son sıradan bir önceki sırada tercih edilmiştir.

Banka çalışanlarını kapsayan bu araştırmada demografik özelliklere göre bakıldığında “ahiret selameti” değeri önem sıralamasında orta ve son sıralarda yer almıştır.

Aceleci problem çözme yaklaşımı yüksek bireylerin değer sıralamasında “ahiret selameti” değeri önemli bulunurken; “mutluluk”, “başarı hissi” ve “sorumluluk sahibi” değerlerini önemsiz bulunmuştur. Düşünen problem çözme yaklaşımı yüksek bireyler için “bilgelik” ve “kendine saygı” değerleri önemli görülürken; “iç huzur” değerinin önemsiz görülmüştür. Kendine güvenli problem çözme yaklaşımı yüksek bireylerde “heyecanlı bir yaşam” ve “hırs” değerleri ön sıralarda tercih edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER:

Amaçsal ve Araçsal Değerler, Kişilik, Problem Çözme, Banka Çalışanları.

ABSTRACT

In this study it is aimed to search the relationship of importance given to terminal and instrumental human values by bank employees between 18-57 years, to problem solving approaches. Besides that, the relationship of personality characteristics owned by sample group with values and problem solving approaches were examined.

Sampling group of the research was composed of 180 individuals working in 5 private bank at different positions at Anatolian side of İstanbul city. In this study Psychodemografik questionnaire, Rokeach Values List, Eysenck Personality Inventory, Heppner and Peterson Problem Solving Inventory were applied.

The results showed some significant changes in Problem Solving Approach according to the importance given to values. Also significant relationships with Personality Characteristics and human values and problem solving approaches were obtained.

In data analysis one way variance analysis (Anova) and Tukey Multiple Comparison tests used for testing differentiation of mean values. Pearson Correlation techniques used for inquiring the relationship of Rokeach Values List, Eysenck Personality Inventory, Heppner and Peterson Problem Solving Inventory.

36 % of bank employees sample are between 23-27 years of age; 27.8% are 18-22 years of age; 25% are in 28-32 years of age and 11% in 33-57 years. 76% of the group is female and 23.9% is male.

The results showed that; according to gender in both groups (female and male participants) family security value of terminal values were preferred in the first row, happiness terminal value was preferred in the second row. In both groups (male and female participants) preferred honesty instrumental value in the first row and

responsibility instrumental value in the second row. Obedience instrumental value were replaced in the last row while intellectual instrumental value was prefer in the second row from the bottom.

According to demografic characteristics religious values has taken place in the middle and last positions of preference ranking.

Those participants who have fast problem solving approach, while evaluated religious values more important have found happiness, feeling of success, and responsibility unimportant. Those participants who were high in thoughtful problem solving approach, while finding wisdom and self respect values more important, on the other hand found internal peace unimportant. Those participants who were high in self confident problem solving approach, preferred exciting life and ambition values in the first rows.

KEY WORDS:

Terminal and Instrumental Values, Personality, Problem Solving, Bank Employees.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xxii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Değer Kavramı.....	3
1.1.1. Psikolojide Değer Kavramına Kuramsal Yaklaşım.....	4
1.1.2. Ahlak Olgusu ve Değer Kavramı İlişkisi.....	6
1.1.3. Kültür Kavramı Açısından Değer Kavramına Bakış.....	8
1.1.4. Felsefede Değer Kavramı.....	8
1.1.5. İş Yaşamında Değerler.....	10
1.2. Kişilik Kavramı.....	11
1.2.1. Kişiliğin Gelişim Evreleri ve Kuramlar.....	12
1.2.3. İş yaşamı Açısından Kişilik Kavramının İncelenmesi.....	16
1.3. Problem Kavramı ve Problem Çözme.....	17
1.3.1. Problem Çözme.....	17
1.3.2. Problem Çözmeye Bilimsel Yaklaşım.....	19
1.3.3. Problem Çözmenin Aşamaları.....	20
1.3.4. Problem Çözme Başarısını Etkileyen Unsurlar.....	20
1.3.5. Problem Çözmeyi Engelleyen Unsurlar.....	21
1.3.6. İş Yaşamı ve Problem Çözme.....	22
1.4. Problem.....	22
1.5. Hipotez.....	24
1.6. Önem	26
1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	27

1.8. Varsayımlar.....	28
1.9. Tanımlar ve Kısaltmalar.....	27
BÖLÜM II.....	29
YÖNTEM.....	29
2.1. Araştırmanın Modeli.....	29
2.2. Evren ve Örneklem.....	29
2.3. Veri Toplama Araçları.....	29
2.3.1. Psiko Demografik Anket Formu.....	30
2.3.2. Rokeach Değer Envanteri.....	30
2.3.3. Eysenck Kişilik Envanteri.....	31
2.3.4. Problem Çözme Envanteri.....	32
2.4. Veri Çözümleme Yöntemleri.....	33
BÖLÜM III	
BULGULAR.....	34
BÖLÜM IV.....	200
TARTIŞMA VE SONUÇ.....	200
BÖLÜM V.....	214
ÖNERİLER.....	214
KAYNAKLAR.....	216
EKLER.....	221

TABLULAR LİSTESİ

TABLO	Sayfa No
Tablo-1. Bireylerin Yaş Gruplarına Göre Frekans ve Yüzdeleri.....	34
Tablo-2. Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Frekans ve Yüzdeleri.....	34
Tablo-3. Bireylerin Medeni Durumlarına Göre Frekans ve Yüzdeleri.....	35
Tablo-4. Bireylerin Eğitim Durumlarına Göre Frekans ve Yüzdeleri.....	35
Tablo-5. Bireylerin Çocukluklarının Geçtiği Yerlere Göre Frekans ve Yüzdeleri....	36
Tablo-6. Bireylerin Kardeş Sayılarına Göre Frekans ve Yüzdeleri.....	36
Tablo-7. Bireylerin Gelirine Göre Frekans ve Yüzdeleri.....	37
Tablo-8. Bireylerin Statülerine Göre Frekans ve Yüzdeleri.....	37
Tablo-9. Cinsiyete Göre Erkeklerde ve Kadınlarda Amaçsal Değerlerin Önem Yüzdeleri.....	38
Tablo-10. Eğitim Durumuna Göre Lise, Yüksek Okul, Master ve Doktora Mezunlarında Amaçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri.....	39
Tablo-11a. Medeni Durumuna Göre Evlilerde ve Bekarlarda Amaçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri.....	40
Tablo-11b. Medeni Durumuna Göre Ayrı Yaşayanlarda ve Boşananlarda Amaçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri.....	41
Tablo-12a. Gelir Durumuna Göre Orta Altı ve Orta Gelir Grubuna Ait Amaçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri.....	42
Tablo-12b. Gelir Durumuna Göre İyi ve Çok İyi Gelir Grubuna Ait Amaçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri.....	43
Tablo-13. Cinsiyete Göre Erkeklerde ve Kadınlarda Araçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri.....	44
Tablo-14. Eğitim Durumuna Göre Lise, Yüksek Okul-Üniversite ve Yüksek Lisans- Doktora Mezunlarında Araçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri	45
Tablo-15a. Medeni Durumuna Göre Evlilerde ve Bekarlarda Araçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeler.....	46

TABLO	Sayfa No
Tablo-15b. Medeni Durumuna Göre Ayrı Yaşayanlarda ve Boşananlarda Araçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri.....	47
Tablo-16a. Gelir Durumuna Göre Orta Altı ve Orta Gelir Gruplarında Araçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri.....	48
Tablo-16b. Gelir Durumuna Göre İyi ve Çok İyi Gelir Gruplarında Araçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri.....	49
Tablo-17. Erkeklerin Amaçsal değerler önem sırası ortalama ve standart sapmaları.....	50
Tablo-18. Erkeklerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	51
Tablo-19. Erkeklerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	52
Tablo-20. Erkeklerin Araçsal değerler önem sırası ortalama ve standart sapmaları.....	53
Tablo-21. Erkeklerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	54
Tablo-22. Erkeklerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	55
Tablo-23. Kadınların Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları.....	56
Tablo-24. Kadınların Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	57
Tablo-25. Kadınların Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	58
Tablo-26. Kadınların Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları.....	59
Tablo-27. Kadınların Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	60
Tablo-28. Kadınların Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	61

TABLO	Sayfa No
Tablo-29. Evli Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları.....	62
Tablo-30. Evli Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	63
Tablo-31. Evli Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	64
Tablo-32. Evli Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları.....	65
Tablo-33. Evli Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	66
Tablo-34. Evli Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	67
Tablo-35. Bekar Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları.....	68
Tablo-36. Bekar Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	69
Tablo-37. Bekar Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	70
Tablo-38. Bekar Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları.....	71
Tablo-39. Bekar Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	72
Tablo-40. Bekar Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	73
Tablo-41. Ayrı Yaşayan Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları.....	74
Tablo-42. Ayrı Yaşayan Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	75
Tablo-43. Ayrı Yaşayan Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları.....	76

Tablo-44. Ayrı Yaşayan Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	77
Tablo-45. Boşanmış Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	78
Tablo-46. Boşanmış Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	79
Tablo-47. Boşanmış Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	80
Tablo-48. Boşanmış Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	81
Tablo-49. Boşanmış Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	82
Tablo-50. Lise Mezunu Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	83
Tablo-51. Lise Mezunu Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	84
Tablo-52. Lise Mezunu Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	85
Tablo-53. Lise Mezunu Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	86
Tablo-54. Lise Mezunu Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	87
Tablo-55. Lise Mezunu Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	88
Tablo-56. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	89
Tablo-57. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	90

Tablo-58. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	91
Tablo-59. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Araç Degerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	92
Tablo-60. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	93
Tablo-61. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	94
Tablo-62. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Amaç Degerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	95
Tablo-63. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	96
Tablo-64. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	97
Tablo-65. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Araç Degerler Önem sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	98
Tablo-66. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	99
Tablo-67. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	100
Tablo-68. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Amaç Degerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	101
Tablo-69. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	102
Tablo-70. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	103
Tablo-71. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Araç Degerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	104

Tablo-72. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	105
Tablo-73. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	106
Tablo-74. Orta Gelire Sahip Bireylerin Amaç Degerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	107
Tablo-75. Orta Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	108
Tablo-76. Orta Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	109
Tablo-77. Orta Gelire Sahip Bireylerin Araç Degerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	110
Tablo-78. Orta Gelire Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	111
Tablo-79. Orta Gelire Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	112
Tablo-80. İyi Gelire Sahip Bireylerin Amaç Degerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	113
Tablo-81. İyi Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	114
Tablo-82. İyi Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	115
Tablo-83. İyi Gelire Sahip Bireylerin Araç Degerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	116
Tablo-84. İyi Gelire Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	117
Tablo-85. İyi Gelire Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	118

Tablo-86. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	119
Tablo 87. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	120
Tablo-88. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	121
Tablo-89. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	122
Tablo-90. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	123
Tablo-91. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	124
Tablo-92. Kişilik Envanteri Betimsel İstatistikler.....	125
Tablo-92a. Nörotik Kişilik Özelliğinin Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı	125
Tablo-92b. Dışa Dönük Kişilik Özelliğinin Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı...	125
Tablo-92c. Yalan Boyutu Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı.....	126
Tablo-93. Orta Psikotik Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	127
Tablo-94. Orta Psikotik Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	128
Tablo-95. Orta Psikotik Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	129
Tablo-96. Orta Psikotik Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	130
Tablo-97. Orta Psikotik Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	131
Tablo-98. Orta Psikotik Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	132

Tablo-99. Nörotik Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	133
Tablo-100. Nörotik Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	134
Tablo-101. Nörotik Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	135
Tablo-102. Nörotik Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	136
Tablo-103. Nörotik Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	137
Tablo-104. Nörotik Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	138
Tablo-105. Orta Dışa Dönük Bireylerin Amaç Değerler Önem sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	139
Tablo-106. Orta Dışa Dönük Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	140
Tablo-107. Orta Dışa Dönük Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	141
Tablo-108. Orta Dışa Dönük Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	142
Tablo-109. Orta Dışa Dönük Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	143
Tablo-110. Orta Dışa Dönük Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	144
Tablo-111. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	145
Tablo-112. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	146

TABLO**Sayfa No**

Tablo-113. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	147
Tablo-114. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	148
Tablo-115. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	149
Tablo-116. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	150
Tablo-117. Psikotik, Nörotik, Dışa Dönük Kişilik ve Yalan Boyutu ile Amaç Değerler Arası Korelasyon.....	151
Tablo-118. Psikotik, Nörotik, Dışa Dönük Kişilik ve Yalan Boyutu ile Araç Değerler Arası Korelasyon.....	153
Tablo-119. Problem Çözme Envanteri Betimsel İstatistikler.....	156
Tablo-119a. Aceleci Problem Çözme Yaklaşımının Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı.....	156
Tablo-119b. Düşünen Problem Çözme Yaklaşımının Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı.....	156
Tablo-119c. Çekingen Problem Çözme Yaklaşımının Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı.....	157
Tablo-119d. Değerlendirici Problem Çözme Yaklaşımının Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı.....	157
Tablo-119e. Kendine Güvenli Problem Çözme Yaklaşımının Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı.....	157
Tablo-119f. Planlı Problem Çözme Yaklaşımının Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı.....	158
Tablo-120. Aceleci Bireylerin Amaç Değerler Önem Sıralaması ve Ortalama Standart Sapmaları.....	159
Tablo-121. Aceleci Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	160

TABLO**Sayfa No**

Tablo-122. Aceleci Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	161
Tablo-123. Aceleci Bireylerin Araç Degerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	162
Tablo-124. Aceleci Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	163
Tablo-125. Aceleci Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	164
Tablo-126. Düşünen Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	165
Tablo-127. Düşünen Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	166
Tablo-128. Düşünen Bireylerin Araç Degerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	167
Tablo-129. Düşünen Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	168
Tablo-130. Çekingen Bireylerin Amaç Degerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	169
Tablo-131. Çekingen Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	170
Tablo-132. Çekingen Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	171
Tablo-133. Çekingen Bireylerin Araç Degerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	172
Tablo-134. Çekingen Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	173

Tablo-135. Çekingen Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	174
Tablo-136. Değerlendirici Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	175
Tablo-137. Değerlendirici Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	176
Tablo-138. Değerlendirici Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	177
Tablo-139. Değerlendirici Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	178
Tablo-140. Değerlendirici Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	179
Tablo-141. Değerlendirici Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	180
Tablo-142. Kendine Güvenli Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	181
Tablo-143. Kendine Güvenli Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	182
Tablo-144. Kendine Güvenli Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	183
Tablo-145. Kendine Güvenli Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	184
Tablo-146. Kendine Güvenli Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	185

Tablo-147. Kendine Güvenli Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	186
Tablo-148. Planlı Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	187
Tablo-149. Planlı Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	188
Tablo-150. Planlı Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları.....	189
Tablo-151. Planlı Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi.....	190
Tablo-152. Planlı Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi.....	191
Tablo-153. Aceleci, Düşünen ve Çekingen Problem Çözme Yaklaşımları ile Amaç Değerler Arası Korelasyonlar.....	192
Tablo-154. Değerlendirici, Kendine Güvenli ve Planlı Problem Çözme Yaklaşımları İle Amaç Değerler Arası Korelasyonlar.....	194
Tablo-155. Aceleci, Düşünen ve Çekingen Problem Çözme Yaklaşımları ile Araç Değerler Arası Korelasyonlar.....	196
Tablo-156. Değerlendirici, Kendine Güvenli ve Planlı Problem Çözme Yaklaşımları ile Araç Değerler Arası Korelasyonlar.....	198

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİL	Sayfa No
Şekil 1. Erkeklerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	51
Şekil 2. Erkeklerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	54
Şekil 3. Kadınların Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	57
Şekil 4. Kadınların Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	60
Şekil 5. Evli Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	63
Şekil 6. Evli Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	66
Şekil 7. Bekar Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	69
Şekil 8. Bekar Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sıralaması Ortalamaları Grafiği..	72
Şekil 9. Ayrı Yaşayan Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	75
Şekil 10. Ayrı Yaşayan Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	77
Şekil 11. Boşanmış Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	79
Şekil 12. Boşanmış Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	82
Şekil 13. Lise Mezunu Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	84
Şekil 14. Lise Mezunu Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	87
Şekil 15. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	90
Şekil 16. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	93
Şekil 17. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	96

Şekil 18. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	99
Şekil 19. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	102
Şekil 20. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	105
Şekil 21. Orta Gelire Sahip Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	108
Şekil 22. Orta Gelire Sahip Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	111
Şekil 23. İyi Gelire Sahip Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	114
Şekil 24. İyi Gelire Sahip Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	117
Şekil 25. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	120
Şekil 26. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	123
Şekil 27. Orta Psikotik Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	128
Şekil 28. Orta Psikotik Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	131
Şekil 29. Nörotik Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	134
Şekil 30. Nörotik Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	137
Şekil 31. Orta Dışa Dönük Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	140
Şekil 32. Orta Dışa Dönük Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	143

Şekil 33. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	146
Şekil 34. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	149
Şekil 35. Aceleci Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği..	160
Şekil 36. Aceleci Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	163
Şekil 37. Düşünen Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	166
Şekil 38. Düşünen Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.	168
Şekil 39. Çekingen Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	170
Şekil 40. Çekingen Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	173
Şekil 41. Değerlendirici Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sıralaması Ortalamaları Grafiği.....	176
Şekil 42. Değerlendirici Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	179
Şekil 43. Kendine Güvenli Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	182
Şekil 44. Kendine Güvenli Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	185
Şekil 45. Planlı Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği...	188
Şekil 46. Planlı Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği.....	190

BÖLÜM I

GİRİŞ

Değer kavramını, birey ve toplum bağlamında ele alınabilir olması ve ayrıca hem nesne hem de birey açısından varoluşçu bir amaca hizmet etmesi nedeni ile çok geniş bir alanda düşünmek gerekmektedir.

Değerler, kişinin kendisini topluma kabul ettirmesinde, kimlik oluşturmada ve davranışlarını düzenlemesinde, benliğini tanımlayıp kendisini o tanım üzerinden topluma, toplumsal yaşama sunmasında bir araç ve amaç niteliğindedirler. Özgür yaşamayı amaç edinmiş, özgür olmayı değer olarak seçmiş bir insanın toplumsal yaşamda bağımsız davranışlar sergilemesi kaçınılmazdır.

Kullandığımız ifadeler bakacak olursak ” varolmak” , “kişi (birey)” , “toplum”, “toplumsal yaşam”, “davranış” , “tercih” , “inanç”, “nesne” bütün bu ifadeler değer kavramının ele alınma boyutunu ortaya çıkarmaktadır. Varolmak, bir sorumluluğu da beraberinde getirmektedir. Sorumluluk sahibi olmak kişi için bir değerdir. Kişi, varolan her şeye ve nesnelere değer ve anlam yükleyendir. Ayrıca kendisini toplumda değer yüklemeleriyle ifade etmektedir. Toplumsal yaşam, kişiler arası ilişkiler hep değerlerimizden etkilenmektedir. Çünkü değerlerimiz tercihlerimizi de belirler; hatta tercihlerimizin, inançlarımızın kendisidir.

İnsan yaşamında değer kavramının önemi davranış ve toplumsal yaşam boyutunda ele alındığında insanın kişilik özelliklerini de gündeme getirmektedir. Kişilik bireyin kendine özgü, değişik durumlarda ve zaman içinde kalıcı olan duygu, düşünce ve davranış örüntüsüdür (Morris C.G., 2002). Bu tanımla kişiliğin insan davranışı, duyguları ve düşünceleri ile ilgili olduğu ortaya çıkmaktadır. Kişinin diğer kişilerle olan karşılıklı ilişkileri kişilik özelliklerinin bir yansımasıdır. Hangi kişilik özelliklerini taşıyor olduğuna göre sergiledikleri davranışlarda farklılık gösterecektir. Duygu ve düşüncelerimiz üzerinde de yine kişilik özelliklerimizin etkisi büyüktür. Karşımıza çıkan olaylara, kişilere ve durumlara verdiğimiz tepkiler kişilik

özelliklerimizden ve değerlerimizden etkilenir. Her insan farklı kişilik özelliklerine sahiptir dolayısıyla karşılaştıkları her şeyde farklı duygulanımlar yaşarlar, farklı tepkiler oluştururlar ve farklı açılardan düşünürler. Bütün bunlar insanın kişilik yapısının doğal bir sonucudur. Ayrıca kişinin kendisini nasıl gördüğü de değer oluşumunda önemli rol oynar. Bu anlamda neşeli kişiliğe sahip bir insanın mutlu olmayı, iç huzuru yaşamında ön planda tutması beklenebilir.

İnsan değerlerindeki ve insanın kişilik özelliklerindeki farklılıkları bilmek kişinin davranış ve tutumlarını, insanlarla olan ilişkilerini anlamamızı sağladığı gibi en önemlisi karşılaşılan herhangi bir problemle başa çıkma, problemi çözme yollarını da anlamamızı sağlar. İnsanın günlük yaşamında özellikle de iş yaşamında bir dizi değişik problemle karşılaştığını düşündüğümüzde, bunların çözümüne kişinin değer sistemine ve kişilik özelliğine bağlı olarak değişik yollardan gidilmektedir.

Giddens (2000), sosyoloji adlı eserinde “(...) Doğumdan ölüme kadar diğer insanlarla etkileşim içinde olmamızın kişiliğimizi, benimsediğimiz değerleri ve davranış biçimlerimizi etkileyeceği kesindir” görüşünü dile getirmiştir. Temelde yatan bu görüşle bireyin yaşadığı çevreyle ve insanlarla etkileşimi boyunca algılamasının, düşünce yapısının, öğrenmesinin, zihinsel süreçlerinin ve kültürel yapısının kişiliğinde, değer yargılarında ve problem çözme gibi davranışsal süreçlerinde etken rol oynadığını söyleyebiliriz.

Toplumların kültürel yapıları, içlerinde barındırdıkları değer yargılarını da net bir biçimde ortaya koymaktadır. Sürekli değişen ve dönüşüm içerisinde bulunan dünyamızda toplumların ve onları oluşturan bireylerin de değişim ve dönüşümü iletişim alanındaki gelişmeler ile birlikte kaçınılmaz hale gelmektedir. Nesiller, toplumlar, bireyler arasındaki farklılıkların giderek çoğalması, farklı kişilik yapıları, değerler üzerinde de farklılık ortaya koymakta ve bu durum bireylerin yaklaşımlarında, davranışlarında, algılamalarında da değişime neden olmaktadır. Bu bağlamda, farklı yaklaşım ve algılamalar problem çözme becerisine sahip olmanın öneminin giderek arttığı günümüzde güçlük yaratabilmekte ve gerek özel gerekse iş yaşamında sorunlara neden olabilmektedir. Bireyin zamanının büyük bir kısmını geçirdiği ve çalışmamızın da alanını oluşturan iş yaşamında değerlerin incelenmesiyle kazanılabilecek açıklamalar ve bilgiler son derece önemli olmakta ve

çalışanların değerlerine yönelik uygulamaların yapılabilmesine zemin hazırlamaktadır. Bu çalışmayla elde edilecek bilgiler ışığında; iş yaşamı açısından insan değerlerinin ve kişilik özelliklerinin problem çözme yaklaşımları ile ilişkisinin ne yönde olduğunun bilinmesinin; kurum içinde çalışanlar arasında daha sağlıklı ilişkilerin kurulmasına, iş veriminin artmasına, kurum içi çatışmaların azaltılarak sağlıklı bir iş ortamının yaratılmasına katkı sağlaması; doğru eleman seçimi, kariyer planlama, motivasyon, performans değerlendirme ve rotasyon konularında yöneticilere ışık tutması beklenmektedir. Ayrıca örgütsel yaşamda değerler konusundaki araştırmaların sınırlı olması nedeni ile elde edilmesi beklenen bilgilerin önemli katkılar sağlaması beklenebilir.

1.1. Değer Kavramı

Değer kavramı sözlükte; insanların, hayatın anlamı ve günlük yaşamın biçimlendirilmesi konusunda alternatif yollar arasından bir tercih yapmalarını sağlayan yol gösterici nitelikteki soyut yahut somut ilke, inanç veya varlıklardan her biri olarak tanımlanır (Demir, Acar, 1997: 54).

Değer kavramı, bireyi temel alan bir yaklaşımla oldukça geniş bir bakış açısı ile yorumlanmıştır. Bu bakış açısı felsefede Çotuksöken'nin (2005) değer kavramı ile ilgili, “(...) *Değer en geniş anlamında insanın yarattığı her şeydir*” söylemi ile yer bulmuştur. Daha ayrıntılı bir ifadeyle kavramlar arasındaki farklılıkları ve aralarındaki ilişkileri de ele alarak Kuçuradi (1998), değer kavramına şu şekilde açıklama getirmiştir:

‘Değer’ ile ‘değerler’ ayrı ayrı şeylerdir. ‘Değerler’ var olan şeylerdir, var olan imkanlardır; ‘Değer’se bir şeyin değeridir; bir şeyin bir çeşit özelliğidir. Bu bakımdan değerlendirme, değerlerin gerçekleşmesi oluyor ve bir eylem veya bir eserdir; değerlendirme ise insanın ve insanla ilgili var olan her şeyin değerinin gösterilmesidir. Değerlerin değerlendirilmesi felsefenin işi; değerlere değer biçmekse morallerin, estetiklerin işi oluyor insanların akan yaşamında...

Bilişsel süreçlere gönderme yaparak değerleri somut bir şekilde ele alan (...) Hofstede değerlerin zihinsel bir programda kayıtlı olduğunu söyler. Bu zihinsel programın evrensel, kolektif ve bireysel olmak üzere üç düzeyi vardır. (...) Hofstede,

bir kişinin zihinsel programını ve içinde bulunduğu durumu ne kadar doğru bilirsek, o kişinin göstereceği davranış hakkındaki tahmin de o kadar kesin olacaktır der (Akt, Türk Psikologlar Derneği [TPD], 1998).

1.1.1. Psikolojide Değer Kavramına Kuramsal Yaklaşım

Psikoloji değer problemini felsefeden daha farklı bir şekilde ele alır. Psikolojide değerlerin önemi onun objektif bir esasa dayanıp dayanmamasında değil, fakat insan davranışlarının yol göstericisi olarak oynadığı roledir. Bu bakımdan psikolog değeri sadece bir inanç olarak alır ve bu ona yeter. Özellikle ahlaki davranış konusunda değer, bir kimsenin çeşitli insanları, insanlara ait nitelikleri, istek ve niyetleri, davranışları değerlendirirken başvurduğu bir kriter demektir (Güngör, 1998:28).

Teorisyenler değer kavramı konusunda birbirine paralel farklı tanımlamalarda bulunmuşlardır.

Değer kavramını Allport, bir insanın tercihinin göre davranmasına ilişkin bir inanç (Akt, Herriot, 1976: 18); Williams, tercihin kriterleri ya da standartları (Akt, Kilby, 1993: 33), Kluckhohn, bir gurubun niteliğini ya da bir bireyin özelliğini örtük ya da açık olarak belirten, eylemin tarzları, araçları ya da amaçları arasından tercih yapmayı etkileyen arzu edilebilen bir kavram (Kluckhohn, 1951: 395); Hofstede, belirli durumları diğerlerine tercih etme eğilimi (Akt, Özen, 1996: 12); Güngör, bir şeyin arzu edilebilir ya da edilemez olduğu hakkındaki inanç (Güngör, 1998: 27) olarak tanımlamışlardır.

Rokeach ise değeri, belirli bir davranış ve var oluş amacının kişisel ve toplumsal olarak karşıtlarına tercih edilmesine dair bir inanç (Akt, İmamoğlu ve Aygün, 1999: 2); değer sistemini ise, görece önemi süresince var oluş amacı ya da tercih edilen davranış tarzları ile ilgili inançların kalıcı bir organizasyonu olarak tanımlanmaktadır (Rokeach, 1973: 5).

Rokeach'e göre değerlerin en önemli fonksiyonu çeşitli durumlarda davranışa rehberlik eden standartlar sağlamasıdır. Değerler, kendimizi başka insanlara tanıtmada, başkalarının davranışını ve kendi davranışımızı yargılamada, kendimizi

başkalarıyla karşılaştırmada, başkalarını ikna etmede temel oluşturur (Akt, Feather, 1975: 8).

Rokeach, Fallding, Williams gibi teorisyenler değerlerin iki türü üzerinde odaklanmıştır. İlki, bir kişi bir nesne yada çıktıya bir değer yükler (ücrete değer yüklemek gibi). Wroom'un motivasyonun beklenti kuramında kullandığı valans teriminde olduğu gibi, bu nesnelere yada çıktılara diğer nesnelere yada çıktılarla olan araçsal ilişkileri sayesinde değer kazanır ve bu araçsal ilişkiler diğer nesnelere ya da çıktılarla devam eder. Değerlerin ikinci türü, bir nesnenin yerine bir kişiyi betimlemek için kullanılmıştır. Rokeach bu değerleri ereksel ve araçsal olarak ikiye ayırmıştır. Değerlerin bu iki türü "bir kişiyi sahip olduğu değerler" ve "bir nesneye özgü değer" olarak betimlenebilir. Bununla birlikte nesnelere ya da çıktılara, bir kişi onlara değer yüklemeyen kendi başına bir değere sahip değildir. Bu nedenle değerlerin her iki türü de bireyin kendindedir (Akt, Meglino ve Ravlin, 1998: 353).

Diğer sosyal bilimcilerin bu konudaki görüşleri ise şu şekildedir:

Schwartz ve Bilsky (1987) çeşitli kuramcılarının üzerinde uzlaştıkları özelliklerden yola çıkarak değerleri şöyle betimlemişlerdir:

- (1) Değerler, inançlardır. Ancak, tümüyle nesnel, duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımazlar; etkinlik kazandıklarında duygularla içiçe geçerler.
- (2) Değerler bireyin amaçlarıyla (eşitlik gibi) ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hakbilirlik, yardımseverlik gibi) ilişkilidirler.
- (3) Değerler özgül eylem ve durumların üzerindedirler. Örneğin, itaatkarlık değeri, işde ya da, aileyle, arkadaşlarla ya da tanımadığımız kişilerle olan ilişkilerimizin tümünde geçerlidir.
- (4) Değerler, davranışların, insanların ve olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görürler.
- (5) Değerler taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanırlar. Sıralanmış bir değerler kümesi, değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur. Kültürler ve bireyler sergiledikleri değer öncelikleri sistemleriyle betimlenebilirler.

Bu tanımlamalardan da anlaşıldığı gibi insanın tercihi, tercihinin başkaları üzerinde yaratacağı etki ile tutumlarının, ihtiyaçlarının ve inançlarının değer tanımını temellendirdiği görülmektedir. Burada felsefede köklerini bulan, filozofların ve psikologların temel araştırma konusu olmuş “ahlak” kavramı da gündeme gelmektedir. Güngör’e (1998:31) göre “(...) *Bütün ahlaki hükümler birer değer hükmüdür.*”

1.1.2. Ahlak Olgusu ve Değer Kavramı İlişkisi

Psikolojinin ve felsefenin çağlar boyu temel araştırma ve tartışma konularından biri olmuş ahlak olgusunun sözlükteki karşılıkları: “1-a. Belli bir dönemde belli insan topluluklarınca benimsenmiş olan, bireylerin birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen törel davranış kurallarının, yasalarının, ilkelerinin toplamı. b. Çeşitli toplumlarda ve çağlarda kapsamı ve içeriği değişen ahlaksal değerler alanı. 2- Bir kişi ya da bir insan öbeğince benimsenen eylem kurallarının toplamı. 3- Ahlaksal olan şeylerle bağlantısı olan bir görüşler dizgesi (tek kişinin, bir ulusun, bir toplumun, bir çağın). 4- Felsefenin bir dalı olarak: a. Ahlak üzerine kavramsal öğretiler. b. İnsanların kişisel ve toplumsal yaşamdaki ahlaksal eylemlerine ilişkin sorunları inceleyen felsefe öğretileri.”, şeklindedir (Akarsu, 1998:18).

(...) Ahlak, bir sosyal bilim dalı olarak toplum içerisinde oluşmuş örf ve adetlerin, değer yargılarının, normların ve kuralın oluşturduğu sistem bütününcü inceler. Bu sistem bütününcü; bir bireyin, bir grubun ya da tüm toplumun doğru ve yanlış davranışlarını belirler ve yönlendirir (Aktan, 1999).

Ahlak, felsefede temellerini bulan bir olgudur. İnceleme alanı ahlak felsefesi bugünkü anlamıyla “etik” dir. Etik sözlükte “(...) [Yun. Ethike < ethos = töre, ahlak]: Ahlak felsefesi. Ahlaksal olanın özünü ve temellerini araştıran bilim, insanın kişisel ve toplumsal yaşamındaki ahlaksal davranışları ile ilgili sorunları ele alıp inceleyen felsefe dalı. // “İyi nedir?” ya da “ne yapmalıyız?” gibi soruları kendisine ödev olarak koyan felsefe dalı olarak da belirlenebilir.” , ifadeleri ile karşılık bulmaktadır (Akarsu, 1998:74).

Mengüsoğlu'na (2005) göre; (...) “insanın yapıp etmelerini özel bir problem alanı olarak araştıracak, bu alanın varlık-nitelikleri ile bu alanı yöneten ilkelerin, değerlerin, varlık-niteliklerini, insanın yapıp-etmelerinin bağımlı ya da bağımsız olduklarını inceleyecek disipline ehtik adı verilmektedir.”

(...) Etik “iyi” ve “kötü” hakkında bir bilim ya da belirli bir gurup (dinsel topluluk, halk vb.) veya her insan için geçerli genel eylem kurallarının toplamı olarak yorumlanabilir (Özlem, 2001:366).

Felsefedeki ahlak anlayışı; sözlükteki karşılığından da anlaşılabilieceği gibi “iyi nedir?” ve “iyi nasıl olunur?” problemleri ile gündeme gelir. “İyi olmak ne demek?”, “kime göre iyiyiz?”, “hangi davranışlar bizi iyi kılar; hangi davranışlar bizi kötü kılar? ve yine “kime, neye, hangi yere ve zamana göre iyi ve kötü kılar?”, “kimler için ne iyidir ya da ne kötüdür?” soruları filozofların ahlak olgusu üzerinde açıklama getirmeye çalıştıkları sorulardır. Ahlak olgusu (etik) ve değer kavramı insanın inançları ve tercihleri doğrultusunda yapıp etmelerinde buluşur.

(...) filozofların iyi-eski deyimiyle hayr-veya “doğru”nun mahiyeti hakkında başlıca üç bakış tarzı geliştirdiklerini görüyoruz. Bunlardan bir kısmına göre bir şeye iyi dediğimiz zaman ona şu veya bu cinsten bir kalite (keyfiyet) atfetmiş oluyoruz. Bir kısmına göre, bir şeye iyi diyen kimse kendi duygularını belirtmiş olur. Bir üçüncü gurup filozofa göre ise ahlaki kavramlar başkalarına belli bir şekilde davranmaları için verilmiş birer emir ve kumanda sayılır. Filanca şey iyidir demek o şeyi yapın veya o şeye saygı gösterin demektir (Akt, Güngör, 1998).

Sokrates'in bütün çalışmaları ahlaka yönelmiştir. “(...) Sokrates ilk defa “nasıl davranmamız” gerektiği hakkında sistemli fikirler ileri sürdüğü zaman Ahlak Felsefesinin ne olduğunu da göstermiş bulunuyordu” (Akt, Güngör, 1998).

1.1.3. Kültür Kavramı Açısından Değer Kavramına Bakış

“Kültür”, sözlüklerde ve ansiklopedilerde en çok tanıma sahip sözcükler arasında bulunur. Terim olarak “kültür”, Latince *colere* fiilinden türetilmiştir. *Colere*; işlemek, yetiştirmek, düzenlemek, onarmak, inşa etmek, bakım ve özen göstermek, ekip biçmek, iyileştirmek, eğitmek vb. anlamları birlikte içeren çok zengin bir anlam içeriğine sahiptir (Özlem, 2000:141,142).

Toplumlar farklı kurallara sahip, farklı gelenek ve adetleri içerisinde barındıran, farklı yapılanmalardan ve düzenlemelerden geçerek büyüyüp gelişen yapılardır. Toplumun bu açılarıyla, insanın gelişimine ve davranışlarına etkisi büyüktür. Bu gelişme evresinde insan neyin kendisi için iyi, neyi kötü olduğunu; yaşadığı toplumun kültürel özelliklerinin bir yansıması olan değer yargıları ile anlamaya ve bilmeye çalışır.

Kültür, kişilerin davranışları hakkında bize bilgi veren ve bu davranışlarda yansımasını bulan soyut görüşler, değerler ve dünyaya dönük algılardan oluşur. Kültür, bir toplumun üyeleri tarafından paylaşılır ve o toplumun üyeleri tarafından anlaşılır davranışlar üretir. Kültürler bize biyolojik olarak atalarımızdan miras kalmamıştır; kültür öğrenilir ve kültürün bütün değişik parçaları bütünleşmiş bir biçimde işlev görür (Haviland vd, 2008).

1.1.4. Felsefede Değer Kavramı

Felsefi bir kavram olarak değer sözlükte; 1- Kişinin, isteyen, gereksinme duyan, erek koyan bir varlık olarak, nesne ile bağlantısında beliren şey olarak tanımlanır. İnsanların gereksinme, duyma biçimi ve istemelerinin türlü türlü oluşu, değerlemeleri de çoğalttığından sayısız değer türleriyle karşılaşılır. Ayrıca, birine yüksek bir değer olarak görünen bir şey, bir başkasına değeri az ya da değersiz görünebilir. 2- Her türlü deneysel yaşantının dışında, insanın isteme, duyma ve eğilimlerinden bağımsız olan, kendi başına var olan, “kendinde değer” i kabul eden felsefe görüşüne göre, aralarında bir aşama düzeni olan bu değerler bir “değerler alanı” kurarlar. Max Scheler ve Nicholai Hartmann bu görüşü savunurlar. Değerler biçimsel olarak:

olumlu ve olumsuz, göreli ve salt, öznel ve nesnel değerler olarak ayrılırlar; içerik bakımından: nesne değerleri (hoş, yararlı, kullanışlı), mantıksal değerler (doğru), ahlaksal değerler (iyi), sanat değerleri (güzel) olarak ayrılırlar (Akarsu, 1998: 49).

Mengüşoğlu değer kavramını farklı anlamlarda daha geniş açıdan şu şekilde dile getirmiştir:

Tarihsel varlığın determinasyon probleminde değerler de çok önemli bir rol oynar. Çünkü bir geleneğin sürmesi, akıcı ya da donmuş bir şekil kazanması, bir eğitim sisteminin yeni yetişen kuşaklara şekil kazandırması gibi fenomenlerin hepsi, değer-determinasyonlarına dayanır. Aynı şekilde eğer belli bir mekan parçası olan vatan seviliyorsa; onu savunmak için acılara katlanılıyorsa; eğer üç boyutlu zaman içinde olup biten olaylar arasında bir bağ kuruluyor; onlardan bazılarını bir öncelik veriliyor ve gelişmelerine çalışılıyorsa; eğer insan başarıları birbirini karşılıklı etkiliyorsa; bu, bu fenomenlerde belli değer-yapılarının bulunduğunu gösterir; çünkü insan hayatı, insanın yapıp-ettikleri, insanın başarıları, herhangi bir şekilde değerle bezenmiş ve değerler tarafından yönetilmişlerdir. Tarihsel varlık-alanında ağır basan determinasyon, değerlerin sağladığı determinasyondur. Çünkü insanın herhangi bir ilgisinin, herhangi bir idealinin bulunmadığını kabul etmek, onun hayat eylemleri, olup biten şeyler karşısında hiçbir tavır takınmadığını, onlar karşısında kayıtsız kaldığını kabul etmek demek olur ki, buna olanak yoktur. Böyle bir durum, hayatın durduğu, hareketsiz ve eylemsiz kaldığı anlamına gelir.

Halbuki insan, çözülmesi, gerçekleştirilmesi gereken sayısız problemler karşısında, sayısız yapıp-etme ve eylemler içinde bulunur. İnsanın onlara bir yön vererek, bazılarını öne alması, bazılarını sonraya bırakması gibi birtakım çarelere başvurmaya gerekir. Bu da ancak insanın bunlar karşısında kayıtsız kalmadığı, onlar karşısında herhangi bir tavır takındığı bir durumda gerçekleşebilir. Fakat her tavır takınma, değerlere dayanan bir tavır takınmadır. İnsan sayısız, ardı arası kesilmeyen durumlar içindedir; insanın bu durumların içinden sıyrılıp çıkması, onun bir değer-duygusuna sahip olmasını gerektirir. Ancak böyle bir değer-duygusu, yapıp-etme ve eylemlerimizden bazılarını öncelik verir, bazılarını da sonraya bırakır.

Burada değer kavramı çok geniş anlamda anlaşılmalıdır; Her türlü amaç ve hedefler, her türlü ilgi ve çıkarlar; tutkular, her türlü idealler, her türlü güç ve iktidar etkenleri, her türlü ün ve şan hırısı; yerme, övme, saygı ve saygısızlık, inanma ve inanmama, sözünde durma ya da durmama, dürüstlük, sevgi ve nefret... gibi. Fakat bütün bu *değerler* iki grupta toplanabilir: 1. yüksek değerler; 2. araç-değerler. Araç-değerlerle yarar, ilgi, çıkar-sferi, her türlü maddesel değerler, tutkular, güç ve iktidar faktörleri, ün ve şan hırısı vb. gibi *değer-yapıları* kastedilmektedir. Yüksek değerlerden de idealler, inançlar, dürüstlük, dostluk, sözünde durma, sevgi, nefret ve saygı gibi *değer-yapıları* anlaşılmalıdır.

İnsan, yalnız hayatına bir anlam, bir değer vermekle kalmaz; aynı zamanda bütün eylemlerinde ve bu eylemlerin ürünlerinde, başarılarında herhangi bir şekilde değer görür. İnsan hayatı, insan eylemleri ve bunların ürünleri yüksek değerler tarafından yönetildiği gibi, ikinci grup, yani araç değerler

tarafından da yönetilmektedir. Özellikle ikinci gurup değerler, geniş insan kitesinin hayatında ön planda yer alırlar. Çünkü insanların çoğunluğunun hayat eylemleri, yarar, ilgi ve çıkar-sferiyle ilgili olan araç-değerler tarafından yönetilir. Değerlerin bu determinasyonları ister politik alanla ilgili olsunlar, yani bir sosyal-birliğin hayatını ilgilendirsinler, isterse belli gurupların hayatıyla ya da bireylerin hayatıyla ilgili olsunlar; bütün bu alanlarda araç-değerlerin önemli bir rol oynadıklarından şüphe edilemez (Mengüşoğlu, 2005).

1.1.5. İş Yaşamında Değerler

İş yaşamında değerler konusu, her açıdan farklı özelliklere sahip insanların bir arada verimli çalışabilmeleri için birinci derecede öneme sahip olmaktadır. Bu bağlamda iş yaşamı açısından değerler konusuna bakış, şu önemli noktalar ile dile getirilmiştir:

Çalışanların değer profillerini bilmek uygun örgütsel teknikleri kullanmak bakımından oldukça önemlidir. Örneğin, örgüt elemanlarının değer sistemleri hakkında fikir sahibi olmak, etkili güdüleme sistemleri oluşturabilmek için gerekli bir koşuldur. Zira, yeni bir mevki bir elemanı mutlu edebilir ve onun performansını olumlu yönde etkileyebilir, fakat başka birisini etkilemeyebilir.

(...) Çalışan ve yöneticiler arasındaki çatışmanın en önemli nedenlerinden biri olarak değer farklılıkları gösterilir.

(...) Çalışanların zaman zaman zorluklarla karşılaşmalarının gözden kaçırılan bir nedeni de bazı durumlarda çalışanların değer sistemleri ile örgütün değer sisteminin uyuşmamasıdır.

(...) Astlarıyla benzer değer yönelimlerine sahip yöneticiler daha düşünceli, sıcak ve güvenilir olarak algılanmaktadırlar.

Değer benzerliği çalışma gurupları için arkadaş ve lider seçiminde de önemli bir etkidir. Ancak, bazı koşullarda benzer değerleri olan insanları aynı gruba koyma işe yarayabilirken, bazı koşullarda işe yaramayabilir. Homojen guruplarda daha az düşünce farklılıkları ve çatışma olacağından daha çabuk fikir birliğine varılır ve daha fazla ilişki görülür. Bu yüzden, yardımlaşmayı ve hızı gerektiren durumlarda homojen guruplar oluşturmak daha uygundur. Buna karşın, analizi zor olan ve yaratıcılık gerektiren durumlarda heterojen bir grup oluşturmak daha uygun olabilir. Böyle bir grup daha geniş bir görüş açısı sağlar; daha fazla tartışma ve daha fazla çatışma grubun daha sağlıklı bir karar almasına neden olabilir (TPD, 1998).

1.2. Kişilik kavramı

(...) Kişilik (*personality*) sözcüğünün kökeni Latince maske sözcüğüdür ve herkesin yaşam sahnesinde kendisine düşen rolü oynaması görüşünü yansıtır. Bu maske çocuğun yüzüne konduktan sonra artık dışardan yapılandırılmış gibi durmayana kadar, yavaş yavaş çocuğu biçimlendirmeye başlar. Maskemiz artık sanki onunla doğmuşuz gibi doğal gelir. Bu aşamaya geldiğinde birey artık kültürü tamamen içselleştirmiş demektir (Haviland vd, 2008)

Adler'e (2004) göre, "(...) Bir insanın kişiliği asla ahlaki bir yargının temelini oluşturmaz. Bu bireyin çevresiyle nasıl bir ilişki içinde olduğunun ve içinde yaşadığı toplumla ilişkisinin niteliğinin toplumsal bir değerlendirmesini kullanmayı yeğleriz."

"(...) Genel bir yaklaşımla kişiliği özel bir kişiyi karakterize eden psikolojik özelliklerin tamamı olarak belirtmek mümkündür" (Erdoğan, 1987).

Pek çok psikolog, kişiliği bireyin kendine özgü olan, değişik durumlarda ve zaman içinde kalıcı olan duygu, düşünce ve davranış örüntüsü olarak tanımlanabilir. Bu tanım, insanı diğerlerinden ayıran ve onu kendisi yapan farklılıkları kapsarken, diğer yandan, kişiliğin durağan ve sürekli olduğuna işaret etmektedir; bu bireysel farklılıklar zaman içinde ve değişen koşullarda hep aynı kalmaktadır. Psikologlar kişilik konusuna birkaç şekilde yaklaşırlar. Bazıları kişiliğin en önemli özelliğini belirlemeye çalışırken, diğerleri kişilikler arasındaki farklılıkları anlamaya çalışır. Bu ikinci grupta olan bazı psikologlar aileyi kişilik gelişiminde en önemli faktör olarak kabul ederken, bazıları da aile dışındaki çevresel faktörlerin önemini vurgularlar. Bir grup psikolog da kişiliği, kendimizi ve deneyimlerimizi düşünmeyi öğrenmenin bir sonucu olarak görmektedir. Bütün bu yaklaşımlar ortaya kişilik kuramlarını çıkarmıştır. (Morris C.G., 2002).

(...) Psikologlara göre kişilik, bireyin özel (*characteristic*) ve ayırıcı (*distinctive*) davranışlarını içermektedir. Özeldir çünkü bireyin sıklıkla yaptığı ya da en tipik

davranışlarını temsil eder. ayırt edicidir çünkü bu davranışlar kişiyi başkalarından ayırır (Morgan, 2004: 311).

Kişilik, bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler olarak tanımlanır. Bu tanım içindeki tutarlı davranış kalıplarını her zaman ve her durum içinde gözlemleyebiliriz. Bugün dışa dönük olan bir insanın yanında dışa dönük olmasını bekleriz. Karakterdeki bu tutarlılığı, “Bu tam ondan beklenecek bir davranıştı” ya da “Her zamanki gibi davranıyordu” şeklinde yorumlarla ifade ederiz. Kişilik içi süreçler ise kişiler arası süreçlerden farklı olarak, nasıl davranacağımızı ve hissedeceğimizi etkileyen ve içimizde gelişen bütün duygusal, güdüsel ve bilişsel süreçleri kapsar. Kişilik psikologlarının çoğunun depresyon, bilgiyi işleme, mutluluk ve inkar gibi konularla ilgilenmesinin nedeni budur (Burger J.M., 2006)

Arkonaç’a (2005) göre kişilik; “(...) *Kişinin diğer kişilerle karşılıklı etkileşim tarzlarına veya kişinin kendine atfettiği ve toplumdaki işlevine göre edindiği rollerine dayanılarak tarif edilebilir.*”

1.2.1. Kişiliğin Gelişim Evreleri ve Kuramlar

Kişilik kuramcılarının kişiliğin gelişimi ile ilgili belirlemeleri birbirinden farklıdır. Bu gelişim aşamalarının kuşkusuz en dikkat çekici olanı Freud’un belirlediği kişilik gelişim aşamalarıdır ve yaşam boyunca cinsel dürtünün doyurulmasını temel alır. Bu aşamalar sırasıyla oral dönem, anal dönem, fallik dönem, gizil dönem ve genital dönem aşamalarıdır:

Oral dönemde bebekler, cinsel dürtülerini emme ve yutma yoluyla tatmin ederler ve bu dönemin doyurucu geçmesi yetişkinlik döneminde iyimser ve bağımlı bir kişilik sergilemelerine sebep olur. Doyum sağlanamaması halinde ise bireyde kötümser bir kişilikten söz edilebilir. Anal dönemde tuvalet eğitiminin önemini ve bu konudaki anne baba tutumunun önemi artmakta; baskıcı bir tutum öfke patlamalarını doğurmakta ve inatçı bir kişilik ortaya çıkarmaktadır. Fallik döneme geçildiğinde ise

çocuklar cinsel organlarını keşfederler ve karşı cinsten olan anne babalarına karşı bağıllık, aynı cinsten olanlara ise kıskançlık geliştirirler. Bu dönemin sonunda ise cinselliğe duyulan ilgi azalır ve gizil döneme geçilir. Çocuklar hemcinslerine yönelirler ve karşı cinsle pek ilgilenmezler. Buluş çağına gelindiğinde ise genital dönem adı verilen psikoseksüel basamağa geçilir. Cinsel dürtüler tekrar uyanır. Ancak yetişkin bir dönem olması sebebi ile bu dönemde ortaya çıkan cinsel doyum arzusunun hemen karşılanması yerini doyum erteleme ve sorumluluk duygularına bırakır (Morris, 2002).

Freud' a göre kişilik, id, ego ve süperego denilen üç yapının etrafında oluşmaktadır. İd doğuştan varolan tek yapıdır ve tamamıyla bilinçdışıdır. Freud'a göre **id** sürekli doyum arayan bilinçdışı istek ve güdülerden oluşmuştur. **Haz ilkesine** göre çalışmaktadır, yani anında doyum arar ve acıdan kaçınır.

(...) **Ego**, Freud tarafından bütün düşünme ve akıl yürütme etkinliklerini kontrol eden mekanizma olarak düşünülmüştür. Ego biraz bilinçli, biraz bilinçöncesi, biraz da bilinçdışı olarak çalışmaktadır. (...) Ego, akıl yürütme yoluyla güdülerin doyumunu için emin ve başarılı bir yol buluncaya kadar idin isteklerini erteler.

(...) Yetişkin davranışını sadece gerçeklik değil, aynı zamanda ahlaki kurallar da belirler. Kişinin vicdanı, yani ahlaki değerleri anababası [ana babası] ve toplumla olan etkileşimi sonucu oluşmaktadır. Freud kişiliğin bu ahlaki değerleri gözete üçüncü yapısına **süperego** adını vermiştir (Morris, 2002).

Kişiliğin gelişimi ile ilgili Erik Ericson'ın belirlemeleri de alanda son derece önemlidir. Ericson psikodinamik yaklaşımla başlayıp, sonrasında sosyal bir yaklaşım geliştirmiştir. Ericson'ın kişilik gelişimi sekiz aşamayı içerir. Bu aşamalardan ilki, yaşamlarının ilk yıllarında bebeklerin anne ve babalarının onların gereksinimlerini karşılayıp karşılamamalarına göre güven ya da güvensizlik duyguları geliştirmeleridir. Güven duygusu geleceğin olumlu olacağına dair inanca yol açarken, güvensizlik duygusu ise korku ve kuşku oluşumuna yol açar. Ericson ikinci aşamada, çocukların ilk üç yıllarında bağımsızlık kazandıklarına değinmiştir. Bu dönemde yürümeyi öğrenir ve çevrelerini keşfederler. Yetişkinlerin, çocuğun bu dönemdeki bağımsızlık gayretini küçümsemeleri aşağılık duygusunun oluşumuna

sebepler olur. Çocuklar altı yaşa kadar daha aktif hale gelirler. Anne baba desteği çocuğun hayattan zevk almasını sağlar ve onu cesaretlendirir. Aksi durumda gelişecek olan suçluluk ve değersizlik duyguları kalıcı olabilir. Bu aşamadan sonraki altı yedi yıl boyunca, beklentileri artar ve sosyal yaşama uyum sağlayabilmek için beceriler geliştirirler. Bu noktada kısıtlanan çocuklarda yetersizlik duyguları gelişir. Ergenlikte görülen kimlik gelişimi ve roller, sonrasında genç yetişkinlik döneminde karşı cinse duyulan ilgi Ericson'ın bahsettiği diğer aşamalardır. Bu aşamaları başarı ile tamamlamış olan insanların orta yaşlarda, topluma katılım ve aile yaşamı gibi konulardan zevk alacağını ifade eder. Son aşamada, yaşlılığın başlaması ile insanların ölüm fikrine alışmak zorunda olduklarını belirtir. Ericson'a göre daha önceki aşamalarda çatışmalarını başarıyla tamamlamış insanlar ölüm korkusuna karşı daha az korku geliştirirler (Morris, 2002).

Carl Jung'un kişilik konusundaki belirlemelerine baktığımızda Freud'un belirlemelerinden farklı olduğu görülür.

Jung'a göre insan psikolojisi bir bütün olarak işler. Bu bağlamda psişeyi zihinsel faaliyetlerin tümü olarak tanımlar. Freud'un bilinç öncesi, bilinç ve bilinç altı gibi psişeyi oluşturan tanımlamalarına bütünsel bakar. Jung ayrıca, atalarımızdan gelen ortak bir zihinsel temsile sahip olduğumuzu belirtmiş ve bu zihinsel temsilleri arketip olarak adlandırmıştır. Arketiplerin kişilikle bağlantısını ise şu şekilde kurmuştur: Persona bir diğer adı ile maske, sosyal ilişkilerimizde insanlara karşı takındığımız tavırlarda kullandığımız psikolojik maskelerdir. Jung bu noktada, kişinin gerçek benliği ile sergilediği benlik arasında ki fark büyürse çatışmanın ortaya çatışmanın ortaya çıkacağını savunmuştur. Yanı sıra kadın ve erkek arasındaki ilişkide anima ve animus olarak adlandırdığı arketiplerden bahsetmiş; animayı, bir erkeğin zihnindeki kadın temsili, animusu ise bir kadın zihnindeki erkek temsili olarak betimlemiştir. Her iki tarafın birbirlerini anlamasına dayanır. İnsanın yaratıcı ve vahşi tarafını içeren kişilik ögesi olarak da gölge arketipinden söz etmiştir. Kendilik imajımızı ise ben arketipi ile açıklamıştır. İnsanın kendisi ile ilgili düşüncelerini ve bu durumun davranışlarına olan olumlu olumsuz yansımalarından söz etmiştir (Morris, 2002).

(...) Adler'e göre, insanlar doğuştan olumlu güdülere sahiptirler ve bireysel ve sosyal mükemmellik için çaba harcarlar. Adler'in ilk kuramlarından biri kendi kişisel deneyimlerinden kaynaklanmıştır. Çok zayıf bir çocuk olan Adler, 5 yaşındayken geçirdiği zatürree nedeniyle ölüme dönmüştür. Ölümle bu kadar erken yaşta yüze gelmesi, kişiliğin, insanın fiziksel zayıflıklarının üstesinden gelmeye çalışmasıyla gelişeceğini öne sürmesine neden olmuştur. Adler, fiziksel zayıflıkla mücadele ederek mükemmele ulaşma çabasına **ödünleme** adını vermiştir. Adler daha sonraları görüşlerini biraz değiştirip geliştirerek insanların, gerçekte temeli olan ya da olmayan aşağılık duygularının üstesinden gelmeye çalıştıklarını öne sürmüştür. İlginç olan, Adler'in aşağılık duygusunu olumsuz bir özellik olarak düşünmemesidir. Ona göre bu duygu, kişisel gelişimi olumlu yönde etkilemektedir. Ancak bazı kişiler kendilerini aşağılık duygusuna öylesine kaptırırlar ki hiçbir şey yapamaz hale gelirler. Adler bu duruma **aşağılık kompleksi** adını vermiştir (Morris, 2002).

İngiliz psikolog Hans Eysenck ve psikiyatri uzmanı Glenn Wilson, kişiliğin geçmişten günümüze nasıl sınıflandırıldığına dair bilgileri ortak yazdıkları bir kaynakta şu şekilde dile getirmişlerdir:

(...) Eski yunanlılar, kişiliğin önemli bir yanını oluşturan mizaç üzerinde durmuşlar; mizacın beden yapısı ve kimyasından etkilenişine göre kişileri tiplere ayırarak dört grup içinde toplamışlardır: 1. Tez canlı mizaç (sangen); 2. Ağırkanlı mizaç (flegmatik); 3. Sinirli mizaç (kolerik); 4. Duygulu mizaç (melankolik). Bu dört insan tipi konuşma dilinde yer almıştı. Bu belirlemelerin dayandığı gözlemler büyük bir başarıyla yapılmıştır; bugün bile bu gruplara giren belirli tiplerin bulunduğunu kabul ediyoruz. Ancak, bu gözlemlerde kişinin mutlaka bu ya da şu tipe bir örnek oluşturacağını varsayılması hatalıydı; insanların çoğunluğu, gerçekte, iki ya da daha çok tipin özelliğini bir arada taşırlar ve bu nedenle de dört sınıflandırma grubuna birden girebilirler. Bu dört tip kuramının iki bin yıl kadar sürmüş olan uzun bir geçmişi vardır; bu yüzyılın başlarına kadar da bu kuram terk edilmemiştir.

Günümüzün psikologları, nitelik (trait) kuramlarını tip (type) kuramlarına tercih etmektedir. Nitelikler, sosyallik, dışa açıklık, pasiflik ya da ataklık gibi alışılmış davranış kalıplarının tanımlamalarıdır (Eysenck ve Wilson, 2000).

1.2.3. İş Yaşamı Açısından Kişilik Kavramının İncelenmesi

Her insanın farklı kişilik özelliklerine sahip olduğu bu çalışmada yer verdiğimiz değişik tanımlamalardan da anlaşılabilir. İş yaşamında çalışan seçimi, terfi, iş yeri ilişkileri gibi konularda çalışanın kişilik yapısının bilinmesi işverenler ve yöneticiler tarafından önemli hale gelmektedir.

(...) Yönetmel açıdan kişiliğin sadece psikolojik yönü ile ilgilenilmeyip kişilik sonuçlarının davranışlara yansımaları önem kazanmaktadır. Bu nedenle kişiliği, bireyin konuşması, düşünmesi ve hissetme şekli, sevdiği ve sevmediği şeylerin özellikleri, ümit ve arzuları, giyinme biçimi, çalışmalarını düzenleme biçimi olarak tanımlamak mümkündür. İnsanın şişmanlığı yanında kalın bir sese sahip olması da kişiliğinin bir parçası durumundadır. Bu durumdaki *kişilik insanın tüm* kesitidir. Yöneticinin bir arada çalıştığı kişi işte bu tüm insanın kesitidir. Ve işletmede yer alan birey kadar kişilik söz konusudur. Yönetici etrafındaki kişilerin belirli özelliklerinin olduğunu, ve değişik kişilik yapıları gösterdiğini unutmamalıdır.

(...) İşletme yönetiminde kişilerin davranışlarını etkileyen olaylar ve davranış değişimleri de önemli yer tutar. Bu nedenle kişiliği değişmeden davranışların ne ölçüde değişeceğinin bilinmesi ve hangi tür davranışların kişilikten bağımsız olduğunun da bilinmesi gerekmektedir. Esasında *kişilik tüm bireysel davranışların toplamı olarak düşünülmektedir*. Bu tanımın benimsenmesi halinde kişilik değişmeden davranışların değişmesinin beklenmemesi gerekir. Fakat, kişiliğin bazı uyumları sağladığı düşünülürse uyumun kişilik gelişmesini sağladığı ve zamanla kişiliğin geliştiğini söylemek mümkün olacaktır (Akt. Erdoğan, 1987).

İş yaşamında insanların birbirlerini nasıl algıladıkları ve birbirlerine nasıl yaklaştıkları da kurulan ilişkiler açısından son derece önemlidir.

İzlenim oluşturma, bir başkası hakkında farklı kaynaklardan gelen bilgileri bir yargı haline getirme sürecidir. Sosyal psikologlar, izlenim oluşturma sürecini, yeni gelen bilgiler ışığında sürekli yenilenerek değişen dinamik bir süreç olarak görür.

(...) Park'ın (1986) da belirttiği gibi, insanlar başkalarıyla ilk karşılaşmalarında kolay gözlenebilen, fiziksel, sözel olmayan bilgilere başvururlar, genel görünüş, giyim kuşam gibi. Tanışılan kişiyle etkileşim ilerledikçe, izlenimlere daha ayrıntılı ve betimleyici özellikler eklenir. Başka bir deyişle, insanlar hakkında daha fazla

bilgiye sahip oldukça, izlenimler daha soyut hale gelir ve belirli davranış özelliklerine daha az dayanır (Sherman & Klein, 1994). Bu betimleyici, soyut sifatlara “kişilik özelliği” adı verilir. Bunlar, durağan niteliklerdir; akıllı, şüpheci, sevimli, kaba olmak gibi (Kağıtçıbaşı, 1999).

1.3. Problem Kavramı

Problem kavramının literatürde değişik tanımları bulunmaktadır. “*Problem, temelde, bireyin bir hedefe ulaşmada engellenme ile karşılaştığı bir çatışma durumudur*” (Morgan, 2004:149).

“*Problem kavramı felsefe terimleri sözlüğünde, çözümsüz kalan kuramsal ya da eyleme ilişkin her türlü güçlük olarak tanımlanır*” (Akarsu, 1998:162).

Türk Dil Kurumları sözlüğünde ise problem; “*düşünülip çözülmeye, konuşulup bir sonuca bağlanmaya değer ya da gerekliliği olan durum olarak tanımlanmıştır*” (Türk Dil Kurumu, 1979).

Problemin temel özelliklerini şöyle sıralayabiliriz: (1) Problemin karşılaşan kişi için bir güçlük olduğu, (2) kişinin onu çözmeye ihtiyaç duyduğu ve (3) kişinin bu problemle daha önce karşılaşmamış olduğu, çözümle ilgili bir hazırlığının bulunmadığıdır (Dağlı, 2004)

1.3.1. Problem Çözme

“*Problem çözme bilişsel bir süreçtir ve düşünmeyle ilişkilidir. Problem çözme düşünmenin merkezinde bulunur*” (Morris, 2002:283-335).

Günlük yaşam içinde bir işle uğraşırken, bir şey okurken ya da öylece dururken meşgul olduğumuz iş ile ilgili; ya da aklımıza gelen herhangi bir konu hakkında düşüncelere dalarız. Düşünmediğimiz bir an hemen hemen yok gibidir. Karşımıza çıkan her şey bizi adeta düşünmeye, üzerinde yorum yapmaya iter farkında olmadan.

Düşüncenin üç önemli yapıtaşı dil, imgeler ve kavramlardır. Bir nesne, kişi ya da olay hakkında düşünürken belirli özellikleri bulunan sözel ifadeler, bir imge ya da kavram yoluyla düşünürüz. Dil, fonem adı verilen ve dili oluşturan temel sesler üzerine kurulmuştur. Dil, çok güçlü kurallar sistemi sayesinde bize pratik olarak sonsuz ifade olanağı sağlar. Konuştuğumuz dil neler üzerinde ve nasıl düşündüğümüzü incelikli biçimde etkilemektedir. İmge, duygusal bir yaşantının zihinsel temsilidir. İmgeleme, düşünme ve problem çözmede etkin bir yardımcıdır. Kavramlar nesnelere, kişileri ve yaşantıları ortak özelliklerine göre sınıflamamızı sağlayan zihinsel kategorilerdir, etkin bir biçimde düşünmemizi sağlar (Morris, 2002:283-335).

Düşünmeyi aşamalı bir süreç olarak ele aldığımızda bazı tanımlamalara ulaşmak mümkündür.

“(...) Humphrey düşünmeyi şöyle tarif eder: Bir insanın veya hayvanın bir problemi gördüğü, tanıdığı ve çözdüğü sırada yaşantılarında olanlar, düşünmemdir” (Arkonaç, 2005:286).

Düşünme, *simgesel aracılık* (symbolic mediation) işlemidir. “Aracılık” düşünmenin, uyarıcı durum ile bireyin bu duruma gösterdiği davranım arasındaki boşluğu doldurması demektir. Başka bir deyişle, düşünme çevremize ilişkin bilginin işlenmesinden ibarettir. “Simgesel” kelimesi ise, düşünmenin içimizdeki bazı süreçlerle yapıldığını belirtmektedir. Bu süreçler çevremizle ilgili önceki yaşantılarımızın simgeleri ya da “temsilcileri”dir.

(...) Düşünmenin ya konuşma aygıtının ya da vücuttaki başka kasların bir dizi örtük (görülmeyen ve duyulmayan) hareketinden oluştuğu fikri, ilk kez davranışçılar (behaviorists) tarafından ileri sürülmüştür. John B.Watson davranışçılık üzerindeki ilk kitabında, “Düşünme, büyük ölçüde, sessiz konuşmadır.” demektedir (1925). Watson'a göre, bir kelimeyi içimizden söyleriz; bu davranım başka bir sözel davranım için ipucu olur ve bu işlem böylece, zincirleme bir biçimde uzar. Kısacası,

Watson düşünmenin bir sessiz (subvocal) davranımlar zincirinden oluştuğunu savunmaktadır (Morgan, 2004).

1.3.2. Problem Çözmeye Bilimsel Yaklaşım

Problem çözme günümüzde insan faktörü ile ilgili her alanda öneme sahiptir ve giderek artan bir biçimde yaşam sürekli bir problem çözme becerisini gerektirir.

Problem çözme yaşamın önemli bir boyutunu oluşturur. Bilim, teknoloji, sanat, politika, vb. problem çözme etkinliğinin değişik biçimleridir. Hangi düzeyde ya da alanda olursa olsun, kişi için beklentisine ters düşen, açıklama gerektiren her durum bir problemdir. Şu kadar ki, kişinin karşılaştığı durumlara duyarlılığı ilgisine, bilgi ve deneyim birikimine göreceldir. Çoğu kişi, beklentilerine ters de düşse, olup bitenleri ya önemsemediği, ya yeterince kavrayamadığı, ya da, çözümünü geç bulduğu için göz ardı etme yoluna gider. Ama duyarlılık gösterdiği probleme doyurucu çözüm buluncaya dek uğraş veren kişileri de biliyoruz.

(...) Problem çözme, temelde, beklentilerimizle gözlemlerimiz arasında bir uyum kurma sürecidir. Bu süreçte, beklentiye ters düşen gözlemsel veriler açıklık kazanır; sonunda, uyum, beklentinin tümüyle ya da bir ölçüde değişikliğe uğramasıyla kurulur. Ancak, gözlemlerimiz ne denli güvenilir olursa olsun, yerleşik bir beklentinin sarsılması kolay değildir. Çoğu kez bilinç-altı tutulan beklenti ya da varsayımlardan, olgulara doğrudan ters de düşseler, kopamayız. Kültürel koşulların kırılmak sıradan bir iş değildir. Bunun için yaratıcı zekanın yanı sıra atılgan bir kişilik gerekir. Gerçek anlamda problem çözme, olguları olduğu kadar, olgulara ters düşen beklentileri, kültürel normları, dahası doğru sayılan bilimsel kuramları irdeleyebilmeyi gerektirir (Yıldırım, 1997)

1.3.3. Problem Çözmenin Aşamaları

Bir problemin çözümündeki ilk adım **problemin zihinde temsil edilmesi**, canlandırılmasıdır. Problemin tanımlanması ve yorumlanması anlamını taşır.

(...) Problem çözme becerisine sahip insanlar problemleri yorumlama ve zihinde temsil etmede uzadırlar.

Bir problemi doğru yorumladıktan sonra ilk adım probleme en uygun çözüm stratejisini seçmektir. Problem çözme yollarından biri basit **deneme yanılma**'dır. Bu strateji, sınırlı sayıda seçenek olduğunda en iyi sonucu verir.

(...) Bazı durumlarda bir problemin çözümü sadece bilginin uzun süreli bellekten geri getirilmesini gerektirir. **Bilgiyi geri getirme** hemen çözüm bulunması gereken durumlarda kritik olabilir.

Karmaşık problemleri çözmek karmaşık stratejiler gerektirir. Bazı durumlarda doğru yanıtta bir **algoritma** ile ulaşılır. Algoritmalar, verilen bir problem için uygun oldukları ve doğru uygulandıkları sürece çözümü garantileyen problem çözme yöntemleridir. (...) Günlük yaşamımızda karşılaştığımız bir çok problem algoritmalarla çözülemez. Bu durumlarda **kestirmelere** yani pratik yollara, problemleri sadeleştiren kurallara başvururuz. Kestirmeler çözümü garantilemez ama onları ulaşılabilir hale getirir (Morris 2002:289-291).

1.3.4. Problem Çözme Başarısını Etkileyen Unsurlar

Problem çözme, insan hayatında çok önemli bir yere sahip olduğu için insanın bu konudaki başarısı da konuya eğilirken ele alınması ve göz ardı edilmemesi gereken bir konudur.

Bir kimsenin problem çözümedeki başarısı problemin özelliklerinden çok, bazı kişisel etkenlere, yani bireyin kendisine ilişkin etkenlere bağlıdır. *Zeka* (intelligence) bu etkenlerden biridir. Birey ne kadar zeki ise, problem çözümedeki başarısı o kadar fazla olacaktır. (...) Problem çözme yeteneği güdüleme (motivation), kurulum (set) ve işleve takılma (functional fixedness) etkenlerine de bağlıdır.

İnsanlar problemi çözmek için güdülenmiş olmalıdırlar. Yoksa, düşünceleri amaçsız olacak ve belki de çözüme ulaşamayacaklardır. Güdülenme düşünceyi *yönlendirir*; böylece, yalnızca problemin amacına ilişkin olan düşünceler üzerinde durulur.

Düşünmeye ilişkin ilk araştırmalar problem çözmeye alışkanlık ve *kurulum*'un önemini ortaya koymuştur. İnsanların yararlanageldikleri belirli şeyleri yapma biçimleri (alışkanlıkları), yeni bir problemi de bu biçimde ele almaya hazır olmalarını (kurulum) sağlar.

Kurulumla ilgili olarak bir de, nesnelere genellikle iş gördükleri biçimde düşünme eğilimi vardır. Nesnelere farklı bir işlev için kullanılmalarını gerektiren bir problemle karşılaşıncaya, bu yeni işlevi fark edebilmekte güçlük çekeriz (Morgan, 2004).

1.3.5. Problem Çözmeyi Engelleyen Unsurlar

Problem çözmeyi engelleyen, insanın kendisinden ya da çevreye bağlı etkenlerden kaynaklanan durumlar söz konusudur.

Problem çözme ile psikopatoloji veya uyumsuz davranışlar arasındaki ilişkiler uzun yıllardan beri araştırılmaktadır. Yaklaşık 40 yıl önce Jahoda (1953, 1958), problem çözme yeteneğinin, pozitif ruh sağlığının kritik bir bileşeni olduğunu vurgulamıştır.

(...)Literatür incelendiğinde özellikle depresif bozukluklar ile problem çözme becerisi arasındaki ilişkilerin sıkça araştırıldığı görülmektedir. Nezu ve arkadaşları, depresif bozuklukların başlaması ve sürdürülmesinde, etkisiz problem çözme becerilerinin rol oynadığını öne süren bir depresyon formülasyonu yapmışlardır. Birçok araştırmacının da (hem yetişkinlerde hem de çocuklarda) problem çözümedeki bozukluklar ile depresif semptomatoloji arasındaki ilişkiyi destekler nitelikte bulgular elde ettikleri görülmektedir. Bu yaklaşıma göre, etkisiz problem çözme becerisine sahip kişiler, depresif bir epizod geliştirmek için artan bir risk içerisindeyler.

Depresyonun problem çözme modelinde, majör negatif yaşam olayları, gündelik problemler, problem çözücü yaklaşım aktiviteleri ve depresif semptomatoloji arasındaki karşılıklı ilişki büyük bir önem taşır. Bu değişkenlerin sürekli olarak etkileşim içinde oldukları belirtilmektedir. Nezu ve Ronan (1985), bu konu ile ilgili olarak 205 üniversite öğrencisi üzerinde; negatif yaşam olayları, gündelik problemler, problem çözücü yaklaşım ve depresif semptomatoloji arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre, kişinin yaşadığı negatif yaşam olayları sıklıkla gündelik sıkıntılardaki artışın bir sonucu olarak oluşmaktadır. Kişinin bu problemlerle etkili bir biçimde

başarılabilmek düzeyi, o kişinin problem çözme yeteneğinin bir fonksiyonudur (Akt, Batıgün, 2000).

1.3.6. İş Yaşamı ve Problem Çözme

İnsanlar iş yaşamında, yaptıkları işle ilgili problemlerle karşılaştıkları gibi iş yaptıkları kişilerle de bir takım kişisel ve mesleki problemlerle de karşılaşabilmektedirler. Bu durumda kişiler arasında bir çatışmaya sebep olabilmektedir. Çatışma da bir problem durumudur ve insanların diğer insanlarla olan ilişkilerinin sağlıklı olabilmesi için problem çözme yaklaşımının çatışmalı durumu ortadan kaldırmaya yönelik olması beklenir.

İnsanın kişilik özellikleri çatışma konusundaki tavrını da önemli ölçüde etkilemektedir. *“Otoriter tipten olan kişilerin daha fazla çatışma içine girdiği, bunun bilhassa otoriter kişiliğe sahip olanların belirsizliğe karşı, tahammülsüz olma özelliğinden doğduğu ileri sürülmektedir”* (Tevrüz, 1989).

(...) Örgütlerle ilgili yayınlarda, rol çatışmaları ve ast-üst ilişkilerinden doğan çatışmalar, birer gözlenen çatışma türü olarak tanımlanmaktadır. Kanımca, roller ve ast-üst konumları, birer sonuç değil, çatışma sebebidir. Roller ve ast-üst konumları, örgüt üyelerinin çeşitli kişilik özellikleriyle birlikte, birtakım kişi-içi ya da kişilerarası çatışmalara yol açabilir (Dökmen, 2006).

1.4. Problem

İş yaşamında çalışanların değerlerinin nasıl farklılaştığı ve kişilik özellikleri ile bu farklılıkların problem çözme yaklaşımlarıyla ilişkili olup olmadığı ve ne derece ilişkili olduğunun incelenmesi; ayrıca çalışanların sosyo-demografik özelliklerine göre problem çözme yaklaşımlarının nasıl etkilendiğine de bakılması amaçlanmıştır.

Araştırmanın problemi; insan değerleri ve insanın kişilik özellikleriyle problem çözüme yaklaşımları arasında ne düzeyde bir ilişki vardır? Çalışmanın alt problemleri;

1. Değerler problem çözüme yaklaşımını nasıl şekillendiriyor?
 - Hangi değerlere daha fazla önem veren bireyler aceleci problem çözüme yaklaşımına sahiptir?
 - Hangi değerlere daha fazla önem veren bireyler çekingen problem çözüme yaklaşımına sahiptir?
 - Hangi değerlere daha fazla önem veren bireyler düşünen problem çözüme yaklaşımına sahiptir?
 - Hangi değerlere daha fazla önem veren bireyler değerlendirici problem çözüme yaklaşımına sahiptir?
 - Hangi değerlere daha fazla önem veren bireyler kendine güvenli problem çözüme yaklaşımına sahiptir?
 - Hangi değerlere daha fazla önem veren bireyler planlı problem çözüme yaklaşımına sahiptir?
2. Bireylerin psikotik, nörotik ya da dışa dönük kişilik olarak adlandırılan farklı kişilik özelliklerine sahip olmaları; problem çözüme yaklaşımı puan ortalamalarında anlamlı düzeyde bir farklılığa yol açar mı?
3. Hangi kişilik özelliklerine sahip bireyler probleme hangi bakış açılarıyla yaklaşıyorlar?
4. Farklı kişilik özellikleri, bireylerde değer öncelikleri bakımından farklılık yaratır mı?
5. Hangi sosyo-demografik özelliklere sahip bireyler problemin çözümüne yaklaşım konusunda başarılıdır?
 - Kadın çalışanlar ile erkek çalışanların problem çözüme yaklaşımları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - Bireylerin yetiştiği sosyo kültürel çevre problem çözüme yaklaşımı konusunda anlamlı düzeyde öneme sahip midir?
 - Bireylerin eğitim düzeyleri problem çözüme yaklaşımı konusunda anlamlı düzeyde öneme sahip midir?
 - Bireylerin iş yaşamlarındaki statülerinin problem çözüme yaklaşımlarına etkisi var mıdır?

- Bireylerin motivasyonlarının düşük ya da yüksek düzeyde olması ile problem çözme yaklaşımı ilişkili midir?

Çatışmaların az olduğu sağlıklı bir iş yaşamı açısından bu çalışmanın bizlere sunacağı bilimsel bilgilere ihtiyaç duyulacağı düşünülmektedir.

1.5. Hipotez

Ana hipotez:

İnsan değerleri ve insanın kişilik özellikleri ile problem çözme yaklaşımları arasında ilişki vardır.

Alt hipotezler:

1. Bireylerin değer önceliklerine göre problem çözme yaklaşım puanları değişmektedir.
2. Önem derecesi yüksek olarak belirtilen değerler (amaçsal-araçsal değerler) ile bireylerin aceleci problem çözme yaklaşım puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.
3. Önem derecesi yüksek olarak belirtilen değerler (amaçsal-araçsal değerler) ile bireylerin çekingen problem çözme yaklaşım puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.
4. Önem derecesi yüksek olarak belirtilen değerler (amaçsal-araçsal değerler) ile bireylerin düşünen problem çözme yaklaşım puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.
5. Önem derecesi yüksek olarak belirtilen değerler (amaçsal-araçsal değerler) ile bireylerin değerlendirici problem çözme yaklaşım puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.
6. Önem derecesi yüksek olarak belirtilen değerler (amaçsal-araçsal değerler) ile bireylerin kendine güvenli problem çözme yaklaşım puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.

7. Önem derecesi yüksek olarak belirtilen değerler (amaçsal-araçsal değerler) ile bireylerin planlı problem çözme yaklaşım puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.
8. Farklı kişilik özellikleri ile farklı problem çözme yaklaşımları arasında ilişki vardır.
9. Bireyin nörotik kişilik özelliğine sahip olması problem çözme yaklaşım puanının düşük ya da yüksek olmasında etkendir.
10. Bireyin psikotik kişilik özelliğine sahip olması problem çözme yaklaşım puanının düşük ya da yüksek olmasında etkendir.
11. Bireyin dışa dönük kişilik özelliğine sahip olması problem çözme yaklaşım puanının düşük ya da yüksek olmasında etkendir.
12. Farklı kişilik özelliklerine sahip bireylerin amaçsal ve araçsal değerlere verdikleri önem dereceleri farklılaşır.
13. Kadın çalışanlar ile erkek çalışanların problem çözme yaklaşımları arasında anlamlı bir fark vardır.
14. Bireylerin yetiştiği sosyo kültürel çevre problem çözme yaklaşımı konusunda anlamlı düzeyde öneme sahiptir.
15. Bireylerin eğitim düzeyleri problem çözme yaklaşımı konusunda anlamlı düzeyde öneme sahiptir.
16. Bireylerin iş yaşamlarındaki statülerinin problem çözme yaklaşımlarına etkisi vardır.
17. Bireylerin motivasyonlarının düşük ya da yüksek düzeyde olması ile problem çözme yaklaşımları ilişkilidir.

1.6. Önem

İnsanların sahip olduğu değerler ve kişilik özellikleri, onların hayata ve olaylara bakış açılarını, çevreyi ve diğer insanları algılamalarını ve en önemlisi de davranışlarını etkilemektedir. Problem çözme davranışsal bir süreç olduğu için farklı değerlerin ve farklı kişilik özelliklerinin bu sürece etkisinin ne olduğunun anlaşılmasına çalışılması problem çözmeye yaklaşımında ne yönde olduğu konusuna açıklık getirecektir.

Çünkü iş hayatında gerek kişiler arası çatışmalarda, gerek işle ilgili problemlerde yaklaşımın ne yönde olduğunun bilinmesi problemin giderilmesi ve çatışmaların çözülmesi için önem taşımaktadır.

İnsanların değerleri ve kişilik özellikleri hakkında fikir sahibi olmak onları güdülemek açısından da önemli ve gereklidir. Farklı değerlere ve kişilik özelliklerine sahip bireylerin iş yapma şekilleri ve motive olma süreçleri de farklı olacaktır. Bu bağlamda farklı değerler hakkında bilgi sahibi olmak, bireylerin motivasyonunu yükseltebilmeyi, iş verimini arttırmayı, çalışanlarla yöneticiler arasındaki çatışmanın giderilmesini ve beraberinde iş verimliliğini arttırmayı da sağlayacaktır. Çünkü aynı ya da benzer değerlere sahip bireyler daha kolay anlaşacak, ilişki boyutunda memnuniyet düzeyi artacak ve çatışma ortadan kalkacaktır.

Değerler ve kişilik özellikleri insanların davranışlarını etkilediği gibi iletişim biçimlerini ve iş yaşamında karar verme süreçlerini de etkilemektedir.

İnsanların sahip oldukları değerlerin davranışlarındaki önemi ve problem çözmenin insan yaşamının bütünü içindeki önemli rolü nedeni ile insanların hangi değerlere sahip olduğunun bilinmesi problem çözme yaklaşımını anlamak açısından önemlidir.

Bu konuyla ilgili doğrudan yapılan bir çalışma yoktur. Bu anlamda sonuçların sağlayacağı katkılar farklı ve yeni bilgilere ulaşılması ve uygulamaya dökülebilmesi amaçlandığından önemli bulunmaktadır.

1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırmanın kapsamı ve sınırlılıkları şöyledir;

- İstanbul ilinde, çeşitli semtlerde faaliyet gösteren 5 özel banka kapsama alınmış ve araştırma bu kapsam üzerinden 180 çalışan ile sınırlı tutulmuştur.
- Çalışanların değer sıralamalarının, kişilik yapılarının ölçülmesi ve problem çözme yaklaşımlarının incelenmesi ile sınırlıdır.
- 5 özel bankanın şubeleri ve operasyon merkezleri ile sınırlıdır.
- Araştırmaya katılan kişilerden kimlik bilgileri alınmamış ve verdikleri cevaplar gizli tutulmuştur.

1.8. Varsayımlar

- Araştırmaya katılan çalışanların psiko demografik formu, Eysenck kişilik envanterini, Rokeach değerler envanterini ve problem çözme envanterini gerçek durumlarını yansıtacak şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.
- Araştırmanın örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
- Bu araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının elde edilmek istenen bilgiler ile ilgili doğru ölçüm yaptığı varsayılmıştır.

1.9. Tez Tanımlar ve Kısaltmalar

Değer: İnsanların, hayatın anlamı ve günlük yaşamın biçimlendirilmesi konusunda alternatif yollar arasından bir tercih yapmalarını sağlayan yol gösterici nitelikteki soyut yahut somut ilke, inanç veya varlıklardan her biri olarak tanımlanır (Demir, Acar, 1997: 54).

Kişilik: Kişilik, kişinin diğer kişilerle karşılıklı etkileşim tarzlarına veya kişinin kendine atfettiği ve toplumdaki işlevine göre edindiği rollerine dayanılarak tarif edilebilir (Arkonaç, 2005).

Problem Çözme: Problem çözme, temelde, beklentilerimizle gözlemlerimiz arasında bir uyum kurma sürecidir. Bu süreçte, beklentiye ters düşen gözlemsel veriler açıklık kazanır; sonunda, uyum, beklentinin tümüyle ya da değişikliğe uğramasıyla kurulur (Yıldırım, 1997).

Psikotik: Psikotizm boyutu soğuk, mesafeli, saldırgan, güvensiz, duygusuz, tuhaf ve empati kuramama, suçluluk ve diğer insanlara karşı duyarsızlık gibi daha çok sıra dışı kişilik özelliklerini ifade etmektedir (Akt, Karancı vd, 2007).

Dışa Dönük: Dışa dönüklük sosyalliği ve dürtüselliği temsil ederken, bu boyutta yüksek puan alan kişiler, insanlarla iletişimi seven, girişken ve yalnız olmaktansa insanlarla olmayı tercih eden biri olarak tanımlanmıştır (Akt, Karancı vd, 2007).

Nörotik: Nevrotiklik bir bireyin olumsuz, stres yaratıcı duyguları yaşama ve bunlarla ilişkili davranışsal ve zihinsel özelliklere sahip olması ile ilişkili bir kişilik boyutudur (Akt, Telman ve Ünsal, 2005).

Yalan: Yalan alt ölçeği, tüm testin geçerliliğinin sınındığı bir kontrol skalasıdır (Akt, Karancı vd, 2007). Sahte görünüm verme, gerçeği gizleme çabasında olan katılımcıları belirlemeye yönelik bir skaladır.

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada banka çalışanlarının değerlerinin ve kişilik özelliklerinin problem çözme yaklaşımlarına olan etkisi incelenmiştir.

Araştırmada betimleyici ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Banka çalışanlarının hangi amaçsal ve araçsal değerlere öncelik tanıdıkları araştırılmıştır. Ayrıca bu değerlerin kişilik özellikleri ve problem çözme yaklaşımları ile ilişkilerinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini İstanbul ili Anadolu yakası özel banka çalışanları oluşturmaktadır.

Çalışmanın örneklem grubunu İstanbul ilindeki beş özel bankanın yaşları 18 ile 57 arasında değişen 180 çalışanı oluşturmaktadır. Banka çalışanlarının seçiminde müşteri ile birebir ilişki içinde olmaları özelliği esas alınmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak psiko demografik anket formu, Rokeach değer envanteri, Eysenck kişilik envanteri, ve problem çözme envanteri kullanılmıştır.

2.3.1. Psiko Demografik Anket Formu

Araştırmaya katılan çalışanların psiko demografik özelliklerinin saptanmasına yönelik hazırlanan anket formudur. 15 sorudan oluşan bu form araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Sorular çalışanların oturdukları semt, yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çocukluklarının geçtiği yer, kardeş sayısı, gelir durumu, iş yerindeki statüleri, iş yerinde ne kadar süredir çalışıyor olduklarına yönelik bilgilerin ve problem çözme yaklaşımlarının motivasyon gibi değişen özelliklere göre ne yönde olduğunun belirlenmesine yöneliktir (Ek 1).

2.3.2. Rokeach Değer Envanteri

Rokeach'in değer envanterinde iki ayrı listede 18'er değer sunulmaktadır. Listenin biri amaçsal değerlerin bir diğeri de araçsal değerlerin sıralanmasından oluşur. Bu envanterde önemli olan bu sıralamadır. Formun geçerlilik ve güvenilirliğini Aslan ve Çalışkur (2008) yapmışlardır.

Liste I (Amaçsal Değerler): Ahiret selameti (öbür dünyadaki mutluluk, cennete gitme), aile güvenliği (aile üyelerinin güvencesini sağlamak), barış içinde bir dünya (savaşız, çatışmasız bir dünya), başarı hissi (hayatta kalıcı, iyi şeyler yapmış olma duygusu), bilgelik (yaşama olgun, filozofça bakmak), eşitlik (kardeşlik, herkese eşit fırsat), gerçek dostluk (yakın arkadaşlık), güzellikler dünyası (doğası güzel, estetik değerlere ve güzel sanatlara önem verilen bir dünya), heyecanlı bir yaşam (renkli, hareketli bir yaşam), iç huzur (iç çatışmalardan uzak, kendisiyle barışık olmak), kendine saygı (insanın kendine saygı duyması, özsaygı), mutluluk (halinden memnun olmak), olgun sevgi (cinsel ve ruhsal yakınlık), özgürlük (bağımsızlık, özgürce seçebilme), rahat bir yaşam (geçim sıkıntısı duymadan, refah içinde bir yaşam), sosyal onay (diğerleri tarafından takdir edilmek, saygı görmek), ulusal güvenlik (ülkenin saldırılardan korunması), zevk (keyifli haz duyulan bir yaşam) (Ek 2).

Liste II (Araçsal Değerler): Bağımsız (kendine güvenen, kendi kendine yeten), bağışlayıcı (kin tutmayan), cesaretli (inançlarını çekinmeden savunan), dürüst

(samimi, doğru sözlü), entelektüel (aydın, zeki), geniş görüşlü (açık fikirli, başka fikirlere önyargısız bakan), hayal gücü kuvvetli (yaratıcı), hırslı (amacına azimle sarılan, sebatkar, gayretli), itaatkar (yumuşak başlı, kurallara uyan), kendini kontrol eden (ölçülü, kendisine hakim olabilen), kibar (nazik, terbiyili), mantıklı (doğru, tutarlı akıl yürüten), muktedir (yeterli, becerikli), neşeli (şen, sevinçli), sevecen (şefkatli, cana yakın, sevgi dolu), sorumluluk sahibi (güvenilir, emniyetli), temiz (düzenli, tertipli), yardımsever (diğerlerinin iyiliğine çalışan) (Ek 2).

Rokeach değer envanterinde, bireyler yaşamlarına rehberlik eden değerleri kendileri için taşıdıkları önem sırasına göre düzenlerler. Her bir listeyi ayrı ayrı ele alarak dikkatle inceleyip kendileri için önemli olan değerın yanındaki hücreye 1, ikinci derecede önemli olan değerın yanındaki hücreye 2 yazarlar.

Bu işlem, her değer ifadesinin yanındaki hücreye öncelik sırasına göre 1'den 18'e kadar olan numaralardan biri yazılarak tekrarlanır. Birey için en az önemli değerın yanına da 18 yazılır (Rokeach, 1973).

2.3.3. Eysenck Kişilik Envanteri

Eysenck, faktör analizi yöntemi ile kişilik boyutlarını saptamıştır. Genellikle az sayıda faktörle sınırlı olan çalışmalarında ölçüt analizi için kontrol gurupları kullanılmıştır. Önce bir varsayım ortaya atılmış sonra dedüktif olarak bunun doğruluğu araştırılmıştır.

Kişiliğin klinik yönü ile ilgilenirken aynı anda tutumlar, estetik, mizaç gibi geniş konuları da ele alıp incelemiştir.

Eysenck'e göre kişilik, insanın gerçek veya gizil davranış örgütlerinin tümünü kapsar. Bunlar hem kalıtım hem de çevre etmenlerinden kaynaklanıp karşılıklı etkileşim sonucu biçimlenir.

Eysenck, insan kişiliğinde dört temel boyutun olduğunu ifade etmiştir. Bunlar (1) Bilişsel boyut (zeka), (2) Değerlendirici boyut (karakter), (3) Duygusal boyut (mizaç), (4) Somatik boyut (yapı)'dır.

Eysenck'in kişilik teorisi, dışa dönüklük, nörotisizm, psikotisizm ve yalan boyutlarını içerir ve kişilik anketinde bu alt ölçekler bulunur (Ek 3). Yalan alt ölçeği, tüm testin geçerliliğinin sınındığı bir kontrol skalasıdır. Dışa dönüklük, sosyalliği ve dürtüsellığı temsil ederken, bu boyutta yüksek puan alan kişiler, insanlarla iletişimi seven, girişken ve yalnız olmaktansa insanlarla olmayı tercih eden biri olarak tanımlanmıştır. Nörotisizm boyutunun duygusal tutarlılığa veya aşırı tepkiselliğe işaret etmekte olduğu ve bu boyutta yüksek bir puan alan kişinin kaygılı, depresif, gergin, çekingen, aşırı duygusal ve düşük özgüveni olabileceği öne sürülmüştür. Psikotisizm boyutu ise soğuk, mesafeli, saldırgan, güvensiz, duygusuz, tuhaf ve empati kuramama, suçluluk ve diğer insanlara karşı duyarsızlık gibi daha çok sıra dışı kişilik özelliklerini ifade etmektedir (Karancı vd, 2007).

2.3.4. Problem Çözme Envanteri

Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilen problem çözme envanteri bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini algılayışını ölçer nitelikte olup Şahin ve diğerleri (1993) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. 35 maddeden oluşan envanter 1-6 arası puanlanan Likert tipi bir ölçektir (Ek 4). Envanteri geliştiren araştırmacılar tarafından ölçeğin tümü için elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Her madde için bireylere kendilerinin hangi sıklıkta ölçek maddelerindeki gibi davrandıkları sorulmaktadır. Bu maddelere katılma derecelerini belirleyen seçenekler “Her zaman böyle davranırım”, “Çoğunlukla böyle davranırım”, “Sık sık böyle davranırım”, “Ender olarak böyle davranırım” ve “Hiçbir zaman böyle davranmam” şeklindedir. Değerlendirme esnasında ifadeler olumlu veya olumsuz yargı belirtmelerine göre 1-6 arasında puanlanır. Toplam puan limiti 32-192 arasındadır. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını gösterdiğinden toplam puan ne kadar minimum değere yaklaşırsa birey o kadar iyi problem çözme becerisine sahiptir denir. Ölçeği geliştiren araştırmacılar tarafından faktör analizi sonucunda farklı yaklaşım altında toplanan altı faktör bulunmuştur. Bu faktörler; aceleci yaklaşım, düşünen yaklaşım, çekingen yaklaşım, değerlendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım, planlı yaklaşımdır. Ölçeği geliştiren araştırmacılar tarafından faktör analizi sonucunda farklı yaklaşım altında toplanan altı faktör bulunmuştur.

Buna göre 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30 ve 32. maddeler “Aceleci Yaklaşım”; 18, 20, 31, 33 ve 35. maddeler “Düşünen Yaklaşım”; 1, 2, 3 ve 4. maddeler “Kaçınan Yaklaşım”; 6, 7, 8. maddeler “Değerlendirici Yaklaşım”; 5, 23, 24, 27, 28 ve 34. maddeler Kendine Güvenli Yaklaşım” ve 10, 12, 16 ve 19. maddeler ise “Planlı Yaklaşım” adı altında toplanmıştır (Akt, Mertoğlu ve Öztuna, 2004).

2.4. Veri Çözümleme Yöntemleri

Araştırma verilerinin istatistiksel analizinde SPSS 15.0 For Windows programı kullanılmıştır.

Verilerin analizinde ortalama değerlerin farklılaşmasında Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) ve Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi kullanılmıştır.

Rokeach Değerler Listesi, Eysenck Kişilik Envanteri, Heppner ve Petersen Problem Çözme Envanterleri arasındaki ilişkileri saptamak üzere de Pearson Korelasyon Tekniği kullanılmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR

3.1 Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Araştırmaya katılan banka çalışanlarının her ne kadar çoğu Anadolu yakasından alınsa da %57,7'si Anadolu; %42,3'ü Avrupa yakasından gelmişlerdir (Ek 5).

Tablo-1. Bireylerin Yaş Gruplarına Göre Frekans ve Yüzdeleri

YAŞ GRUBU	N	%
18<<22	50	27,8
23<<27	65	36,1
28<<32	45	25,0
33<<57	20	11
TOPLAM	180	100

Tablo 1'de belirtildiği gibi örnekleme oluşturan banka çalışanlarının 65'i (% 36,1) 23 ile 27 yaş arasında; 50'si (% 27,8) 18 ile 22 yaş arasında; 45'i (% 25) 28 ile 32 yaş arasında; 20'si (% 11) 33 ile 57 yaş arasındadır.

Tablo-2. Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Frekans ve Yüzdeleri

CİNSİYET	N	%
KADIN	137	76,1
ERKEK	43	23,9
TOPLAM	180	100

Tablo 2'de yer aldığı gibi katılımcıların %76,1'i kadın, %23,9'u erkektir.

Tablo-3. Bireylerin Medeni Durumlarına Göre Frekans ve Yüzdeleri

MEDENİ DURUM	N	%
BEKAR	126	70,0
EVLİ	48	26,7
AYRI YAŞIYOR	3	1,7
BOŞANMIŞ	3	1,7
TOPLAM	180	100

Tablo 3'te belirtildiği gibi katılımcıların çoğunluğunu (%70) bekar çalışanlar oluşturmaktadır. % 26.7'sini evliler oluştururken; ayrı yaşayan ve boşanmış katılımcıların oranı % 1.7 ile aynı orana sahiptir.

Tablo-4. Bireylerin Eğitim Durumlarına Göre Frekans ve Yüzdeleri

EĞİTİM DURUMU	N	%
YÜK.OKUL-ÜNİV.	137	76,1
LİSE	35	19,4
YÜKSEK LİSANS- DOKTORA	8	4,4
TOPLAM	180	100

Tablo 4'te görüldüğü gibi katılımcıların çoğunluğunu %76,1 oranıyla yüksek okul-üniversite mezunları oluşturmaktadır. Katılımcıların %19,4'ü lise; %4,4'ü ise yüksek lisans-doktora mezunudur.

Tablo-5. Bireylerin Çocukluklarının Geçtiği Yerlere Göre Frekans ve Yüzdeleri

YER	N	%
İL MERKEZİ	113	62,8
İLÇE	61	33,9
KÖY	4	2,2
YABANCI ÜLKE	2	1,1
TOPLAM	180	100

Tablo 5'te gözlemlenebildiği gibi katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%62,8) çocukluğunu il merkezinde geçirmiştir. Katılımcıların %39,9'u ilçe de; %2,2'si köy de; %1,1'i ise yabancı ülkede çocukluğunu geçirmiştir.

Tablo-6. Bireylerin Kardeş Sayılarına Göre Frekans ve Yüzdeleri

KARDEŞ SAYISI	N	%
2	68	37,8
3	63	35,0
4	23	12,8
5	10	5,6
6	9	5,0
1	5	2,8
7	2	1,1
TOPLAM	180	100

Tablo 6 katılımcıların kardeş sayılarını göstermektedir. 7 kardeş olan katılımcılar (%1,1) azınlıktadır. 2 kardeş olan katılımcılar %37,8 ile çoğunluktadır.

Tablo-7. Bireylerin Gelirine Göre Frekans ve Yüzdeleri

GELİR DURUMU	N	%
ORTA	103	57,2
ORTANIN ALTI	14	7,8
İYİ	60	33,3
ÇOK İYİ	3	1,7
TOPLAM	180	100

Tablo 7’de belirtildiği gibi orta gelir grubuna ait katılımcılar (%57,2) çoğunluktadır. Katılımcıların %33,3’ü iyi gelir grubunda; %7,8’i ortanın altı gelir grubunda; %1,7’si ise çok iyi gelir grubundadır.

Tablo-8. Bireylerin Statülerine Göre Frekans ve Yüzdeleri

STATÜ DURUMU	N	%
GÖREVLİ	115	63,9
YÖNETİCİ	20	11,1
YETKİLİ	11	6,1
YETKİLİ YARDIMCISI	7	3,9
YÖNETİCİ YARDIMCISI	6	3,3
ASİSTAN	5	2,8
YÖNETMEN YARDIMCISI	4	2,2
YÖNETMEN	4	2,2
GİŞE GÖREVLİSİ	4	2,2
ŞUBE MÜDÜRÜ	2	1,1
MÜFETTİŞ	1	,6
MÜFETTİŞ YARDIMCISI	1	,6
TOPLAM	180	100

Katılımcıların çoğu (%63,9) görevli olarak çalışanlardan oluşmaktadır.

3.2. Demografik Özelliklere Göre Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri

Tablo-9. Cinsiyete Göre Erkeklerde ve Kadınlarda Amaçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri

Önem Sırası	Amaçsal Değerler (Erkekler)	%	Amaçsal Değerler (Kadınlar)	%
1	Aile Güvenliği	8,00	Aile Güvenliği	7,72
2	Mutluluk	7,29	Mutluluk	7,65
3	Özgürlük	7,22	İç Huzur	7,34
4	İç Huzur	6,92	Kendine Saygı	7,22
5	Rahat Bir Yaşam	6,84	Başarı Hissi	7,11
6	Kendine Saygı	6,64	Rahat Bir Yaşam	6,33
7	Ahret Selameti	6,30	Barış İçinde Bir Dünya	6,15
8	Başarı Hissi	5,51	Gerçek Dostluk	6,09
9	Eşitlik	5,28	Eşitlik	5,39
10	Gerçek Dostluk	5,14	Özgürlük	5,39
11	Barış İçinde Bir Dünya	5,07	Ahret Selameti	5,31
12	Ulusal Güvelik	5,06	Sosyal Onay	4,95
13	Bilgelik	4,84	Ulusal Güvenlik	4,94
14	Sosyal Onay	4,80	Bilgelik	4,16
15	Olgun Sevgi	3,98	Zevk	4,04
16	Heyecanlı Bir Yaşam	3,90	Güzellikler Dünyası	3,89
17	Zevk	3,64	Heyecanlı Bir Yaşam	3,88
18	Güzellikler Dünyası	3,56	Olgun Sevgi	2,46
N	43		137	

Cinsiyete göre amaçsal değerlerin önem sıralaması tablo 9’da verilmiştir. Her iki grupta da (erkeklerde ve kadınlarda) 1. sırada yer alan değer aile güvenliğidir. Diğer amaçsal değerlerin genel olarak bakıldığında birbirine yakın olmakla birlikte orta sıralarda daha az önemli olarak verildiğini görüyoruz. 18. sırada kadınlarda olgun sevgi; erkeklerde ise güzellikler dünyası amaçsal değerlerinin verilerek bu değerlerin önemsiz olduğu sonucunu yine bu tablo da gözlemleyebilmekteyiz.

Tablo-10. Eğitim Durumuna Göre Lise, Yüksek Okul, Yüksek Lisans ve Doktora Mezunlarında Amaçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri

Önem Sırası	Amaçsal Değerler (Lise Mezunları)	%	Amaçsal Değerler (Yüksek Okul- Üniversite Mezunları)	%	Amaçsal Değerler (Yüksek Lisans- Doktora Mezunları)	%
1	Aile Güvenliği	8,82	Aile Güvenliği	7,59	Kendine Saygı	7,89
2	İç Huzur	7,67	Mutluluk	7,57	Mutluluk	7,46
3	Bariş İçinde Bir Dünya	7,45	İç Huzur	7,26	İç Huzur	6,94
4	Mutluluk	7,20	Kendine Saygı	7,23	Özgürlük	6,58
5	Başarı Hissi	6,93	Başarı Hissi	6,96	Aile Güvenliği	6,51
6	Kendine Saygı	6,37	Rahat Bir Yaşam	6,56	Eşitlik	6,29
7	Ahret Selameti	5,48	Özgürlük	6,35	Sosyal Onay	6,21
8	Rahat Bir Yaşam	5,28	Bariş İçinde Bir Dünya	6,11	Gerçek Dostluk	5,99
9	Eşitlik	5,26	Gerçek Dostluk	5,37	Rahat Bir Yaşam	5,99
10	Özgürlük	5,16	Eşitlik	5,29	Ulusal Güvenlik	5,70
11	Gerçek Dostluk	4,93	Ahret Selameti	5,27	Ahret Selameti	5,48
12	Ulusal Güvenlik	4,76	Sosyal Onay	5,02	Heyecanlı Bir Yaşam	5,41
13	Sosyal Onay	4,58	Ulusal Güvenlik	4,86	Zevk	5,41
14	Bilgelik	4,39	Bilgelik	4,22	Olgun Sevgi	4,46
15	Güzellikler Dünyası	4,38	Zevk	4,21	Bariş İçinde Bir Dünya	4,31
16	Zevk	4,01	Olgun Sevgi	3,99	Başarı Hissi	3,22
17	Heyecanlı Bir Yaşam	3,78	Güzellikler Dünyası	3,72	Güzellikler Dünyası	3,14
18	Olgun Sevgi	3,54	Heyecanlı Bir Yaşam	2,41	Bilgelik	3,00
N	35		137		8	

Eğitim durumuna göre amaçsal değerlerin önem sıralaması tablo 10’da verilmiştir. Lise, yüksek okul-niversite mezunlarında 1. sırada yer alan değer aile güvenliğidir. Yüksek lisans-doktora mezunlarında ise 1. sırada yer alan değer olarak kendine saygı amaçsal değerini görmekteyiz. Her üç grupta da (lise, yüksek okul-niversite, yüksek lisans-doktora mezunları) i huzur ve mutluluk değerleri ilk 4 sırada yer aldığı için daha önemli gözükmektedir. Lise mezunlarında olgun sevgi, yüksek okul-niversite mezunlarında heyecanlı bir yaşam ve yüksek lisans-doktora mezunlarında bilgelik değerleri 18. sırada verilerek önemsiz bulunmuştur.

Tablo-11a. Medeni Durumuna Göre Evlilerde ve Bekarlarda Amaçsal Değerlerin nem Sırası Yüzdeleri

nem Sırası	Amaçsal Değerler (Evlilerde)	%	Amaçsal Değerler (Bekarlarda)	%
1	Aile Güvenliği	7,94	Aile Güvenliği	7,94
2	Mutluluk	7,88	İ Huzur	7,35
3	İ Huzur	7,12	Mutluluk	7,35
4	Kendine Saygı	6,88	Başarı Hissi	7,34
5	zgrlk	6,78	Kendine Saygı	6,96
6	Barış İçinde Bir Dünya	6,48	Rahat Bir Yaşam	6,53
7	Rahat Bir Yaşam	6,17	Barış İçinde Bir Dünya	6,36
8	Gerçek Dostluk	5,88	Eşitlik	5,44
9	Başarı Hissi	5,51	Gerçek Dostluk	5,33
10	Eşitlik	5,44	zgrlk	5,31
11	Ulusal Güvenlik	5,25	Ahiret Selameti	5,25
12	Sosyal Onay	5,17	Sosyal Onay	5,15
13	Olgun Sevgi	5,04	Ulusal Güvenlik	4,85
14	Ahiret Selameti	4,33	Bilgelik	4,36
15	Zevk	4,09	Zevk	3,94
16	Bilgelik	3,82	Heyecanlı Bir Yaşam	3,88
17	Güzellikler Dünyası	3,48	Güzellikler Dünyası	3,85
18	Heyecanlı Bir Yaşam	2,74	Olgun Sevgi	2,80
N	48		126	

Tablo 11a'da medeni duruma göre evli ve bekar katılımcıların amaçsal değer önem sıralamaları verilmiştir. Her iki grupta da (evlilerde ve bekarlarda) 1. sırada yer alarak daha önemli bulunan değer aile güvenliğidir. Evli katılımcılarda heyecanlı bir yaşam; bekar katılımcılarda ise olgun sevgi 18. sırada verilerek önemsiz bulunmuştur.

Tablo-11b. Medeni Durumuna Göre Ayrı Yaşayanlarda ve Boşananlarda Amaçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri

Önem Sırası	Amaçsal Değerler (Ayrı Yaşayanlarda)	%	Amaçsal Değerler (Boşananlarda)	%
1	Aile Güvenliği	9,09	Aile Güvenliği	10,53
2	Kendine Saygı	7,31	Barış İçinde Bir Dünya	9,16
3	Ahret Selameti	7,11	Kendine Saygı	7,99
4	Rahat Bir Yaşam	6,92	Mutluluk	7,80
5	Barış İçinde Bir Dünya	6,72	Özgürlük	7,80
6	Özgürlük	6,72	Başarı Hissi	7,41
7	Ulusal Güvenlik	6,52	Rahat Bir Yaşam	6,63
8	Bilgelik	6,32	Gerçek Dostluk	5,85
9	Eşitlik	5,93	İç Huzur	5,46
10	Başarı Hissi	5,73	Eşitlik	5,07
11	Sosyal Onay	5,53	Ulusal Güvenlik	4,48
12	Gerçek Dostluk	5,14	Sosyal Onay	4,09
13	İç Huzur	5,14	Güzellikler Dünyası	3,90
14	Zevk	5,14	Bilgelik	3,90
15	Olgun Sevgi	3,95	Olgun Sevgi	3,51
16	Mutluluk	2,96	Heyecanlı Bir Yaşam	2,92
17	Güzellikler Dünyası	2,57	Zevk	2,92
18	Heyecanlı Bir Yaşam	1,19	Ahret Selameti	0,58
N	3		3	

Tablo 11a'da medeni duruma göre ayrı yaşayan ve boşanan katılımcıların amaçsal değer önem sıralamaları verilmiştir. Her iki grupta da 1. sırada yer alan değer aile güvenliğidir. Ayrı yaşayan katılımcılarda heyecanlı bir yaşam; boşanan katılımcılarda ise ahret selameti amaçsal değerleri önemsiz bulunmuştur.

Tablo-12a. Gelir Durumuna Göre Orta Altı ve Orta Gelir Grubuna Ait Amaçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri

Önem Sırası	Amaçsal Değerler (Orta Altı Gelir Grubu)	%	Amaçsal Değerler (Orta Gelir Grubu)	%
1	Aile Güvenliği	8,40	Aile Güvenliği	7,84
2	Ahret Selameti	7,89	Mutluluk	7,65
3	İç Huzur	7,48	İç Huzur	7,59
4	Kendine Saygı	7,35	Kendine Saygı	7,41
5	Gerçek Dostluk	7,02	Başarı Hissi	6,85
6	Mutluluk	6,64	Özgürlük	6,42
7	Başarı Hissi	6,64	Barış İçinde Bir Dünya	5,95
8	Eşitlik	5,43	Rahat Bir Yaşam	5,78
9	Barış İçinde Bir Dünya	5,22	Eşitlik	5,25
10	Özgürlük	5,18	Gerçek Dostluk	5,20
11	Rahat Bir Yaşam	5,14	Ahret Selameti	5,15
12	Ulusal Güvenlik	5,01	Ulusal Güvenlik	5,11
13	Olgun Sevgi	4,68	Sosyal Onay	5,04
14	Sosyal Onay	4,59	Bilgelik	4,22
15	Heyecanlı Bir Yaşam	3,72	Zevk	4,21
16	Güzellikler Dünyası	3,63	Olgun Sevgi	3,86
17	Zevk	3,30	Heyecanlı Bir Yaşam	3,69
18	Bilgelik	2,67	Güzellikler Dünyası	2,78
N	14		103	

Tablo 12a'da gelir duruma göre orta altı ve orta gelir grubuna ait katılımcıların amaçsal değer önem sıralamaları verilmiştir. Her iki grupta da (orta altı ve orta gelir grubu) 1. sırada yer alan değer aile güvenliği değeridir. Orta altı gelir grubunda bilgelik; orta gelir grubunda ise güzellikler dünyası değerleri 18. sırada verilmelerine göre önemsiz olarak gösterildikleri gözlemlenmektedir.

Tablo-12b. Gelir Durumuna Göre İyi ve Çok İyi Gelir Grubuna Ait Amaçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri

Önem Sırası	Amaçsal Değerler(İyi Gelir Grubu)	%	Amaçsal Değerler (Çok İyi Gelir Grubu)	%
1	Aile Güvenliği	7,55	Başarı Hissi	9,16
2	Mutluluk	7,40	Gerçek Dostluk	9,16
3	İç Huzur	7,03	Aile Güvenliği	7,80
4	Rahat Bir Yaşam	6,93	Kendine Saygı	7,21
5	Kendine Saygı	6,81	Mutluluk	6,82
6	Başarı Hissi	6,74	Bilgelik	6,63
7	Özgürlük	6,57	Eşitlik	6,43
8	Barış İçinde Bir Dünya	5,93	İç Huzur	6,04
9	Eşitlik	5,67	Rahat Bir Yaşam	5,65
10	Gerçek Dostluk	5,60	Ahret Selameti	5,07
11	Sosyal Onay	4,95	Özgürlük	5,07
12	Ahret Selameti	4,93	Barış İçinde Bir Dünya	5,07
13	Ulusal Güvenlik	4,62	Zevk	5,07
14	Zevk	4,42	Güzellikler Dünyası	3,51
15	Güzellikler Dünyası	4,37	Sosyal Onay	3,31
16	Bilgelik	4,01	Heyecanlı Bir Yaşam	3,31
17	Heyecanlı Bir Yaşam	3,86	Olgun Sevgi	2,73
18	Olgun Sevgi	2,60	Ulusal Güvenlik	1,95
N	60		3	

Tablo 12b'de gelir durumuna göre iyi ve çok iyi gelir grubuna ait katılımcıların amaçsal değer önem sıralamaları verilmiştir. İyi gelir grubunda aile güvenliği 1. sırada verilerek çok önemli bulunmuşken; çok iyi gelir grubunda 1. sırada başarı hissi değeri verilmiştir. İyi gelir grubunda olgun sevgi; çok iyi gelir grubunda ise ulusal güvenlik amaçsal değerleri 18. sırada yer aldığı için önemsiz bulunmuştur.

Tablo-13. Cinsiyete Göre Erkeklerde ve Kadınlarda Araçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri

Önem Sırası	Araçsal Değerler (Erkeklerde)	%	Araçsal Değerler (Kadınlarda)	%
1	Dürüst	7,56	Dürüst	7,13
2	Sorumluluk Sahibi	7,28	Sorumluluk Sahibi	7,00
3	Bağımsız	6,64	Mantıklı	6,97
4	Mantıklı	6,50	Bağımsız	6,51
5	Hırslı	6,36	Neşeli	6,30
6	Kendini Kontrol Eden	6,05	Sevecen	6,06
7	Geniş Görüşlü	6,02	Kendini Kontrol Eden	5,87
8	Cesaretli	5,78	Cesaretli	5,85
9	Sevecen	5,71	Hırslı	5,80
10	Kibar	5,62	Geniş Görüşlü	5,49
11	Yardımsever	5,59	Yardımsever	5,42
12	Neşeli	5,29	Temiz	5,19
13	Temiz	5,00	Kibar	5,17
14	Muktedir	4,90	Bağışlayıcı	5,16
15	Hayal Gücü Kuvvetli	4,56	Hayal Gücü Kuvvetli	4,57
16	Bağışlayıcı	4,38	Muktedir	4,26
17	Entelektüel	3,93	Entelektüel	3,97
18	İtaatkar	2,83	İtaatkar	3,27
N	43		137	

Tablo 13'te cinsiyete göre erkeklerde ve kadınlarda araçsal değer önem sıralamaları verilmiştir. Her iki grupta da (erkeklerde ve kadınlarda) 1. sırada dürüst araç değeri yer almaktadır. Yine her iki grupta (erkeklerde ve kadınlarda) 2. sırada yer alarak çok önemli bulunan değer sorumluluk sahibi araç değeridir. İtaatkar araç değerinin yine her iki grupta da 18. sırada yer alarak önemsiz bulunduğunu tablo 13'te gözlemlemekteyiz.

Tablo-14. Eğitim Durumuna Göre Lise, Yüksek Okul-Üniversite ve Yüksek Lisans-Doktora Mezunlarında Araçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri

Önem Sırası	Araçsal Değerler (Lise Mezunları)	%	Araçsal Değerler (Yüksek Okul-Üniversite Mezunları)	%	Araçsal Değerler (Yüksek Lisans-Doktora Mezunları)	%
1	Dürüst	7,06	Dürüst	7,36	Dürüst	8,33
2	Sorumluluk		Sorumluluk		Sorumluluk	
3	Sahibi	7,04	Sahibi	7,07	Sahibi	7,16
4	Mantıklı	6,96	Mantıklı	6,86	Mantıklı	6,36
5	Bağımsız	6,78	Bağımsız	6,46	Bağımsız	6,14
6	Hırslı	6,78	Kendini Kontrol Eden	6,41	Kendini Kontrol Eden	6,14
7	Sevecen	6,26	Neşeli	5,99	Muktedir	5,99
8	Cesaretli	5,94	Sevecen	5,92	Yardımsaver	5,99
9	Yardımsaver	5,59	Hırslı	5,72	Kibar	5,85
10	Geniş Görüşlü	5,56	Cesaretli	5,63	Temiz	5,85
11	Neşeli	5,56	Geniş Görüşlü	5,52	Cesaretli	5,77
12	Kendini Kontrol Eden	5,30	Kibar	5,44	Hırslı	5,56
13	Temiz	5,15	Temiz	5,32	Neşeli	5,48
14	Bağışlayıcı	4,95	Yardımsaver	5,29	Sevecen	5,34
15	Entelektüel	4,87	Bağışlayıcı	5,02	Hayal Gücü Kuvvetli	5,34
16	Hayal Gücü Kuvvetli	4,77	Hayal Gücü Kuvvetli	4,44	İtaatkar	4,82
17	İtaatkar	4,37	Muktedir	4,31	Bağışlayıcı	4,46
18	Muktedir	3,58	Entelektüel	4,13	Geniş Görüşlü	2,85
N	Kibar	3,48	İtaatkar	3,12	Entelektüel	2,56
	35		137		8	

Tablo 14’de eğitim durumuna göre lise, yüksek okul-üniversite ve yüksek lisans-doktora mezunlarında araçsal değer önem sıralamaları verilmiştir. Her üç grupta da (yüksek okul-üniversite ve yüksek lisans-doktora mezunları) 1. sırada yer alan değer dürüst değeridir. Lise mezunlarında kibar; yüksek okul-üniversite mezunlarında itaatkar ve yüksek lisans-doktora mezunlarında da entelektüel araç değerleri 18. sırada yer alarak önemsiz bulunmuştur.

Tablo-15a. Medeni Durumuna Göre Evlilerde ve Bekarlarda Araçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri

Önem Sırası	Araçsal Değerler (Evlilerde)	%	Araçsal Değerler (Bekarlarda)	%
1	Dürüst	7,84	Dürüst	7,22
2	Sorumluluk Sahibi	7,02	Sorumluluk Sahibi	7,05
3	Bağımsız	6,57	Mantıklı	7,02
4	Mantıklı	6,41	Bağımsız	6,42
5	Geniş Görüşlü	6,38	Hırslı	6,30
6	Kendini Kontrol Eden	6,29	Kendini Kontrol Eden	5,97
7	Sevecen	6,29	Neşeli	5,88
8	Yardımsaver	6,11	Sevecen	5,84
9	Cesaretli	5,97	Cesaretli	5,76
10	Neşeli	5,85	Temiz	5,33
11	Hırslı	5,72	Yardımsaver	5,29
12	Kibar	5,34	Kibar	5,13
13	Temiz	5,28	Geniş Görüşlü	5,12
14	Muktedir	5,17	Hayal Gücü Uvvetli	4,99
15	Bağışlayıcı	3,92	Bağışlayıcı	4,81
16	Entelektüel	3,87	İtaatkar	4,45
17	Hayal Gücü Kuvvetli	3,24	Muktedir	4,21
18	İtaatkar	2,73	Entelektüel	3,23
N	48		126	

Tablo 15a'da medeni duruma göre evlilerde ve bekarlarda araçsal değer önem sıralamaları verilmiştir. Her iki grupta da (evlilerde ve bekarlarda) 1. sırada dürüst değeri yer almaktadır. Yine her iki grupta 2. sırada yer alarak önemli bulunan bir diğer araçsal değer sorumluluk sahibi değeri olduğunu görmekteyiz. Evlilerde itaatkar; bekarlarda ise entelektüel araç değerleri 18. sırada yer alarak önemsiz bulunmuştur diyebiliriz.

Tablo-15b. Medeni Durumuna Göre Ayrı Yaşayanlarda ve Boşananlarda Araçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri

Önem Sırası	Araçsal Değerler(Ayrı Yaşayanlarda)	Yüzde	Araçsal Değerler (Boşananlarda)	Yüzde
1	Sorumluluk Sahibi	9,55	Bağımsız	7,99
2	Kendini Kontrol Eden	7,60	Geniş Görüşlü	7,99
3	Dürüst	6,43	Sevecen	7,41
4	Mantıklı	6,24	Cesaretli	7,21
5	Bağışlayıcı	5,85	Kendini Kontrol Eden	6,82
6	Kibar	5,85	Bağışlayıcı	6,63
7	Muktedir	5,85	Kibar	6,04
8	Sevecen	5,65	Mantıklı	6,04
9	Yardımsever	5,65	Neşeli	5,85
10	İtaatkar	5,46	Muktedir	5,46
11	Temiz	5,46	Entelektüel	5,46
12	Bağımsız	5,46	Hayal Gücü Kuvvetli	5,46
13	Geniş Görüşlü	5,26	Temiz	5,46
14	Neşeli	5,07	Dürüst	5,26
15	Hırslı	4,87	Sorumluluk Sahibi	3,90
16	Cesaretli	4,09	Hırslı	3,51
17	Hayal Gücü Kuvvetli	3,70	İtaatkar	1,75
18	Entelektüel	1,95	Yardımsever	1,75
N	3		3	

Tablo 15b’de medeni duruma göre ayrı yaşayanlarda ve boşananlarda araçsal değer önem sıralamaları verilmiştir. Ayrı yaşayan katılımcılarda 1. sırada sorumluluk sahibi yer alarak önemli bulunmuşken; boşananlarda 1. sırada yer arak önemli bulunan araç değer bağımsız değeridir. Ayrı yaşayanlarda entelektüel değeri; boşananlarda ise yardımsever değeri 18. sırada verilerek önemsiz bulunmuştur.

Tablo-16a. Gelir Durumuna Göre Orta Altı ve Orta Gelir Gruplarında Araçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri

Önem Sırası	Araçsal Değerler(Orta Altı Gelir Grubunda)	%	Araçsal Değerler(Orta Gelir Grubunda)	%
1	Dürüst	8,23	Dürüst	7,70
2	Sorumluluk Sahibi	7,48	Sorumluluk Sahibi	6,92
3	Cesaretli	7,44	Bağımsız	6,85
4	Yardımsaver	7,02	Mantıklı	6,38
5	Neşeli	6,35	Kendini Kontrol Eden	6,13
6	Bağımsız	5,89	Hırslı	6,10
7	Sevecen	5,81	Cesaretli	6,07
8	Hırslı	5,81	Sevecen	5,80
9	Mantıklı	5,43	Neşeli	5,62
10	Temiz	5,22	Geniş Görüşlü	5,57
11	Bağışlayıcı	5,01	Temiz	5,53
12	Kendini Kontrol Eden	4,93	Kibar	5,48
13	İtaatkar	4,93	Yardımsaver	5,29
14	Kibar	4,80	Bağışlayıcı	5,14
15	Muktedir	4,51	Hayal Gücü Kuyvetli	4,37
16	Hayal Gücü Kuvvetli	4,47	Muktedir	4,33
17	Geniş Görüşlü	3,59	Entelektüel	3,94
18	Entelektüel	3,09	İtaatkar	2,79
N	14		103	

Tablo 16a'da gelir durumuna göre orta altı ve orta gelir gruplarında araçsal değer önem sıralamaları verilmiştir. Her iki grupta da (orta altı ve orta gelir grupları) 1. sırada dürüst araç değeri yer almaktadır. Yine her iki grupta 2. sırada yer alarak önemli bulunan bir diğer araçsal değer sorumluluk sahibi değeri olduğunu görmekteyiz. Orta altı gelir grubunda entelektüel; orta gelir grubunda ise itaatkar araç değerleri 18. sırada yer alarak önemsiz bulunmuştur.

Tablo-16b. Gelir Durumuna Göre İyi ve Çok İyi Gelir Gruplarında Araçsal Değerlerin Önem Sırası Yüzdeleri

Önem Sırası	Araçsal Değerler(İyi Gelir Grubunda)	%	Araçsal Değerler(Çok İyi Gelir Grubunda)	%
1	Dürüst	6,97	Hırslı	9,75
2	Sorumluluk Sahibi	6,77	Bağımsız	8,38
3	Mantıklı	6,76	Mantıklı	7,99
4	Sevecen	6,71	Dürüst	7,60
5	Bağımsız	6,49	Kibar	7,21
6	Kendini Kontrol Eden	6,20	Neşeli	6,63
7	Neşeli	5,83	Sorumluluk Sahibi	6,43
8	Geniş Görüşlü	5,71	Kendini Kontrol Eden	6,43
9	Cesaretli	5,70	Yardımsever	6,24
10	Yardımsever	5,58	Geniş Görüşlü	5,85
11	Hırslı	5,34	Muktedir	4,68
12	Kibar	5,22	Temiz	4,48
13	Temiz	5,02	Hayal Gücü Kuvvetli	4,29
14	Hayal Gücü Kuvvetli	4,87	Cesaretli	3,90
15	İtaatkar	4,82	Sevecen	3,31
16	Muktedir	4,13	İtaatkar	2,92
17	Bağışlayıcı	4,07	Entelektüel	2,34
18	Entelektüel	3,83	Bağışlayıcı	1,56
N	60		3	

Tablo 16b’de gelir durumuna göre iyi ve çok iyi gelir gruplarında araçsal değer önem sıralamaları verilmiştir. İyi gelir grubunda dürüst değeri; çok iyi gelir grubunda ise hırslı değeri 1. sırada yer almıştır. Her iki grupta (iyi ve çok iyi gelir grupları) önemli bulunan bir diğer değer mantıklı araç değeridir. İyi gelir grubunda entelektüel; çok iyi gelir grubunda ise bağışlayıcı değerleri 18. sırada yer alarak önemsiz bulunmuştur.

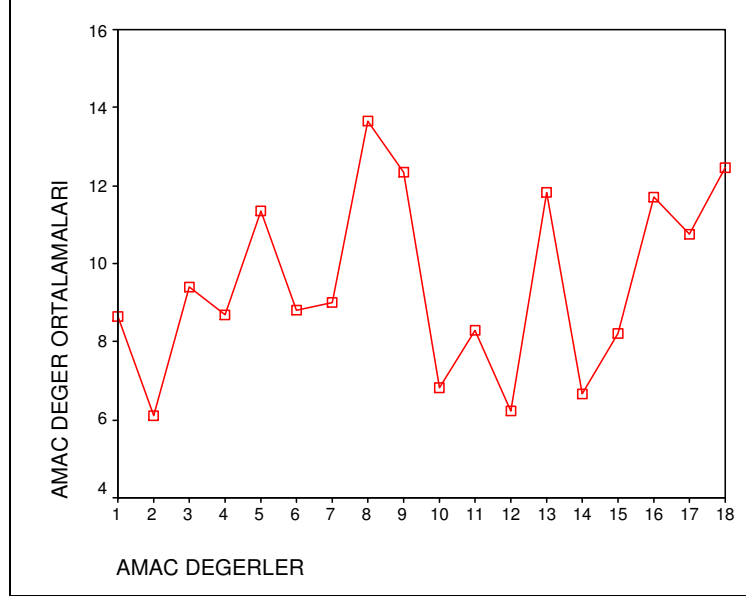
3.3. Demografik Değişkenler İle Değerlerin Karşılaştırması, Varyans Analizi Sonuçları

3.3.1. Demografik Değişkenler ve Amaçsal/Araçsal Değerlerin Karşılaştırılması ve Varyans Analizleri

3.3.1.1. Erkeklerde Amaçsal Değerlerin Karşılaştırılması ve Varyans Analizi

Tablo-17. Erkeklerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalama Ve Standart Sapmaları

AMAC			
	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	43	8,6512	6,4840
2	43	6,0930	4,9705
3	43	9,4186	5,8847
4	43	8,6744	4,7445
5	43	11,3488	4,5820
6	43	8,7907	4,5333
7	43	9,0233	4,4534
8	43	13,6744	4,2016
9	43	12,3488	4,9516
10	43	6,8140	4,3875
11	43	8,2791	4,7275
12	43	6,2326	4,0932
13	43	11,8372	4,3585
14	43	6,6744	3,7716
15	43	8,2093	5,2352
16	43	11,6977	3,8578
17	43	10,7674	4,9273
18	43	12,4651	3,9782
TOPLAM	774	9,5000	5,1915

Şekil 1. Erkeklerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-18. Erkeklerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESI	KARELER ORTALAMASI	F TESTI DEGERI	p DEGERI
GRUPLAR ARASI	3974,430	17	233,790	10,484	,000
GRUPLAR ICI	16859,070	756	22,300		
TOPLAM	20833,500	773			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Erkeklerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-19. Erkeklerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

AMAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05				
		1	2	3	4	5
2	43	6,0930				
12	43	6,2326				
14	43	6,6744				
10	43	6,8140				
15	43	8,2093	8,2093			
11	43	8,2791	8,2791			
1	43	8,6512	8,6512	8,6512		
4	43	8,6744	8,6744	8,6744		
6	43	8,7907	8,7907	8,7907		
7	43	9,0233	9,0233	9,0233	9,0233	
3	43	9,4186	9,4186	9,4186	9,4186	
17	43		10,7674	10,7674	10,7674	10,7674
5	43		11,3488	11,3488	11,3488	11,3488
16	43		11,6977	11,6977	11,6977	11,6977
13	43			11,8372	11,8372	11,8372
9	43				12,3488	12,3488
18	43				12,4651	12,4651
8	43					13,6744
p degeri		,099	,061	,144	,070	,279

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 43,000.

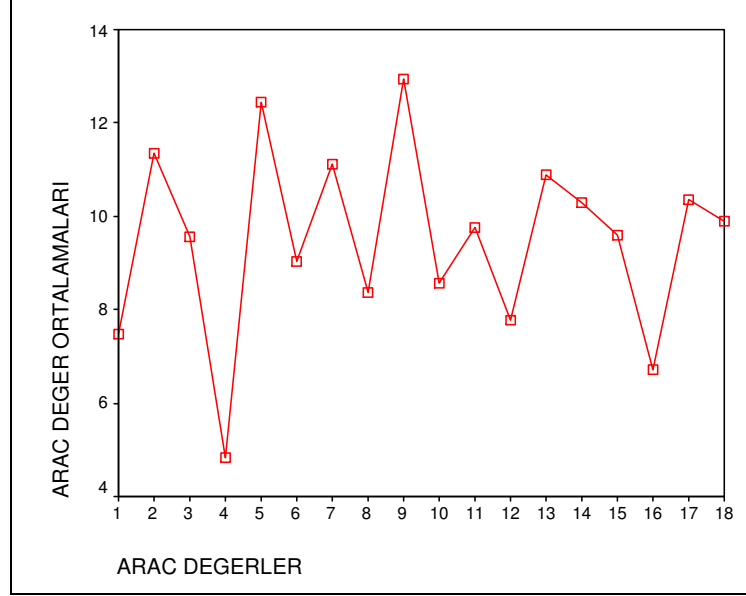
Tukey testine göre; erkeklerin en fazla önem verdikleri amaç değerlerin aile güvenliği, mutluluk, özgürlük ve iç huzur değerleri; en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla güzellikler dünyası, zevk, heyecanlı bir yaşam, olgun sevgi, sosyal onay, bilgelik ve ulusal güvenlik değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.2. Erkeklerde Araçsal Değerlerin Karşılaştırılması ve Varyans Analizi

Tablo-20. Erkeklerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	43	7,4884	5,7003
2	43	11,3488	4,7803
3	43	9,5581	4,1765
4	43	4,8372	4,5405
5	43	12,4419	5,0252
6	43	9,0465	4,9807
7	43	11,1163	5,1093
8	43	8,3721	5,4205
9	43	12,9302	5,2025
10	43	8,5581	4,7774
11	43	9,7674	4,0874
12	43	7,7907	4,2402
13	43	10,8837	4,5940
14	43	10,3023	5,4008
15	43	9,6047	4,4676
16	43	6,7209	4,6717
17	43	10,3488	4,8447
18	43	9,8837	5,1557
TOPLAM	774	9,5000	5,1915

Şekil 2. Erkeklerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-21. Erkeklerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	2956,756	17	173,927	7,355	,000
GRUPLAR ICI	17876,744	756	23,646		
TOPLAM	20833,500	773			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Erkeklerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-22. Erkeklerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

ARAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05					
		1	2	3	4	5	6
4	43	4,8372					
16	43	6,7209	6,7209				
1	43	7,4884	7,4884	7,4884			
12	43	7,7907	7,7907	7,7907	7,7907		
8	43	8,3721	8,3721	8,3721	8,3721		
10	43		8,5581	8,5581	8,5581		
6	43		9,0465	9,0465	9,0465	9,0465	
3	43		9,5581	9,5581	9,5581	9,5581	9,5581
15	43		9,6047	9,6047	9,6047	9,6047	9,6047
11	43		9,7674	9,7674	9,7674	9,7674	9,7674
18	43		9,8837	9,8837	9,8837	9,8837	9,8837
14	43		10,3023	10,3023	10,3023	10,3023	10,3023
17	43		10,3488	10,3488	10,3488	10,3488	10,3488
13	43			10,8837	10,8837	10,8837	10,8837
7	43			11,1163	11,1163	11,1163	11,1163
2	43				11,3488	11,3488	11,3488
5	43					12,4419	12,4419
9	43						12,9302
p degeri		,072	,055	,055	,068	,107	,114

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 43,000.

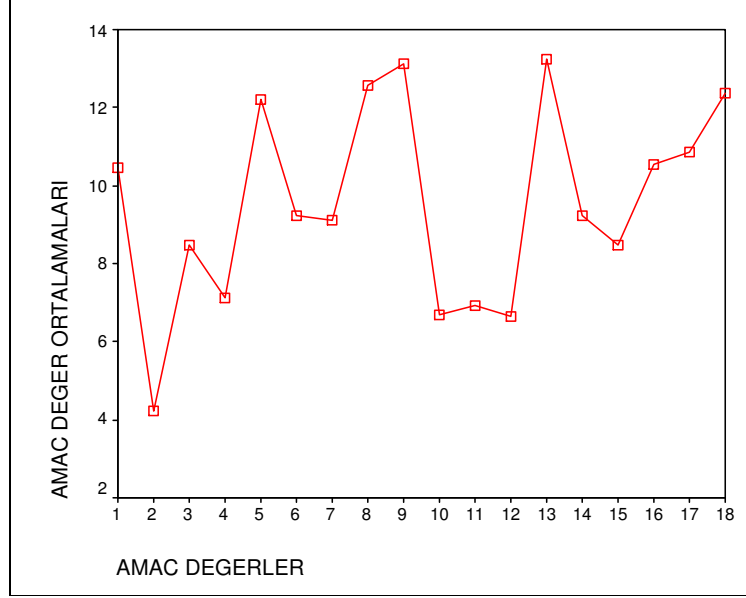
Tukey testine göre; erkeklerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin dürüst, sorumluluk sahibi, bağımsız ve mantıklı değerleri; en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla itaatkar, entelektüel, bağışlayıcı ve hayal gücü kuvvetli değerlerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.3. Kadınların Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-23. Kadınların Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları

AMAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	137	10,4526	6,4432
2	137	4,2117	4,3173
3	137	8,4964	5,2175
4	137	7,1314	4,3569
5	137	12,1971	4,7339
6	137	9,2409	3,9991
7	137	9,1022	3,7126
8	137	12,5839	4,2937
9	137	13,1168	4,3976
10	137	6,6715	4,4260
11	137	6,9270	4,6203
12	137	6,6496	4,3192
13	137	13,2482	4,0253
14	137	9,2482	4,5500
15	137	8,4818	8,7179
16	137	10,5474	4,2443
17	137	10,8613	4,8707
18	137	12,3796	4,2550
TOPLAM	2466	9,5304	5,4795

Şekil 3. Kadınların Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-24. Kadınların Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	15714,248	17	924,368	38,815	,000
GRUPLAR ICI	58297,971	2448	23,815		
TOPLAM	74012,219	2465			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Kadınların önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-25. Kadınların Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

AMAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELELER = .05								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	137	4,2117								
12	137		6,6496							
10	137		6,6715							
11	137		6,9270							
4	137		7,1314	7,1314						
15	137		8,4818	8,4818	8,4818					
3	137		8,4964	8,4964	8,4964	8,4964				
7	137			9,1022	9,1022	9,1022	9,1022			
6	137				9,2409	9,2409	9,2409			
14	137				9,2482	9,2482	9,2482			
1	137				10,45	10,453	10,45	10,45		
16	137					10,547	10,55	10,55	10,547	
17	137						10,86	10,86	10,861	
5	137							12,20	12,197	12,20
18	137							12,38	12,380	12,38
8	137								12,584	12,58
9	137									13,12
13	137									13,25
p degeri		1,000	,143	,079	,079	,052	,208	,098	,056	,949

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 137,000.

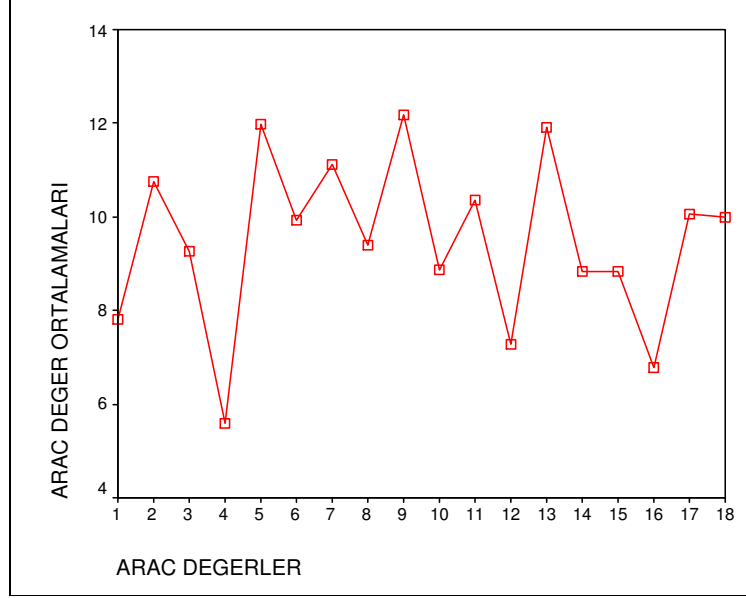
Tukey testine göre; kadınların en fazla önem verdikleri amaç değerinin aile güvenliği; en az önem verdikleri amaç değerlerinin ise sırasıyla olgun sevgi, heyecanlı bir yaşam, güzellikler dünyası, zevk ve bilgelik değerlerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.4. Kadınların Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-26. Kadınların Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	137	7,8102	5,9192
2	137	10,7664	5,1610
3	137	9,2774	5,0040
4	137	5,5985	4,6691
5	137	11,9708	4,9228
6	137	9,9270	4,4929
7	137	11,1314	5,0334
8	137	9,3869	5,3389
9	137	12,1898	5,3791
10	137	8,8686	4,9122
11	137	10,3577	4,7430
12	137	7,2847	4,5471
13	137	11,9197	4,0093
14	137	8,8321	4,8257
15	137	8,8467	5,0175
16	137	6,7956	4,7328
17	137	10,0438	4,6745
18	137	10,0073	4,4034
TOPLAM	2466	9,5008	5,1897

Şekil 4. Kadınların Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-27. Kadınların Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLİ K DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	7749,126	17	455,831	19,029	,000
GRUPLAR ICI	58641,372	2448	23,955		
TOPLAM	66390,498	2465			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Kadınların önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-28. Kadınların Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

ARAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05								
		1	2	3	4	5	6	7	8	
4	137	5,5985								
16	137	6,7956	6,7956							
12	137	7,2847	7,2847	7,2847						
1	137		7,8102	7,8102	7,8102					
14	137		8,8321	8,8321	8,8321	8,8321				
15	137		8,8467	8,8467	8,8467	8,8467				
10	137			8,8686	8,8686	8,8686				
3	137			9,2774	9,2774	9,2774	9,2774			
8	137				9,3869	9,3869	9,3869			
6	137					9,9270	9,9270	9,9270		
18	137					10,01	10,01	10,01		
17	137					10,04	10,04	10,04		
11	137					10,36	10,36	10,36		10,36
2	137					10,77	10,77	10,77		10,77
7	137						11,13	11,13	11,13	11,13
13	137							11,92	11,92	11,92
5	137							11,97	11,97	11,97
9	137									12,19
p degeri		,281	,053	,073	,404	,097	,142	,055	,156	

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 137,000.

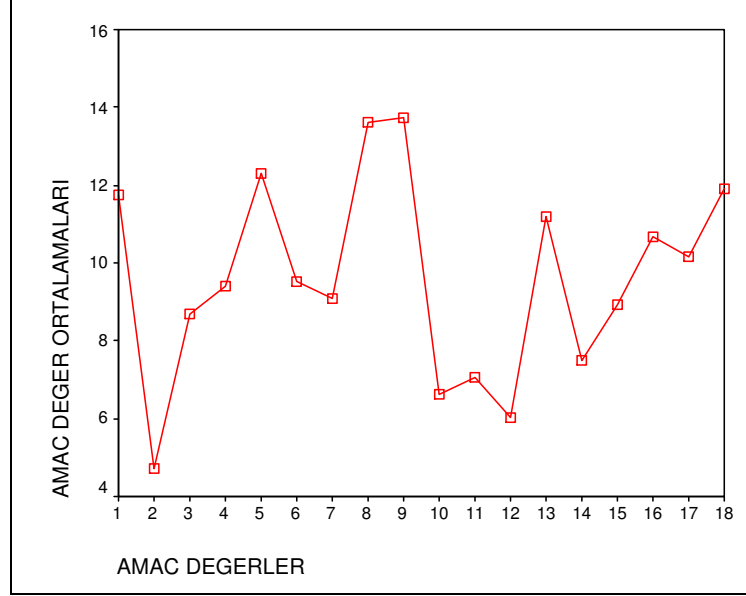
Tukey testine göre; kadınların en fazla önem verdikleri araç değerlerin dürüst, sorumluluk sahibi ve mantıklı değerleri; en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla itaatkar, entelektüel, muktedir, hayal gücü kuvvetli, bağışlayıcı ve kibar değerlerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.5. Evli Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-29. Evli Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları

AMAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	48	11,73	6,25
2	48	4,73	4,81
3	48	8,71	5,45
4	48	9,40	4,05
5	48	12,31	4,17
6	48	9,52	3,83
7	48	9,08	3,42
8	48	13,63	3,96
9	48	13,73	4,31
10	48	6,60	4,24
11	48	7,06	4,65
12	48	6,02	3,94
13	48	11,21	4,07
14	48	7,48	4,73
15	48	8,94	13,89
16	48	10,67	4,54
17	48	10,17	5,31
18	48	11,90	4,53
TOPLAM	864	9,60	5,98

Şekil 5. Evli Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-30. Evli Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	5397,792	17	317,517	10,535	,000
GRUPLAR ICI	25498,833	846	30,140		
TOPLAM	30896,625	863			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Evli bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-31. Evli Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

AMAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05						
		1	2	3	4	5	6	7
2	48	4,73						
12	48	6,02	6,02					
10	48	6,60	6,60	6,60				
11	48	7,06	7,06	7,06	7,06			
14	48	7,48	7,48	7,48	7,48	7,48		
3	48		8,71	8,71	8,71	8,71	8,71	
15	48		8,94	8,94	8,94	8,94	8,94	
7	48		9,08	9,08	9,08	9,08	9,08	
4	48		9,40	9,40	9,40	9,40	9,40	
6	48		9,52	9,52	9,52	9,52	9,52	
17	48			10,17	10,17	10,17	10,17	10,17
16	48				10,67	10,67	10,67	10,67
13	48					11,21	11,21	11,21
1	48						11,73	11,73
18	48						11,90	11,90
5	48						12,31	12,31
8	48							13,63
9	48							13,73
p degeri		,566	,146	,126	,114	,082	,114	,126

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 48,000.

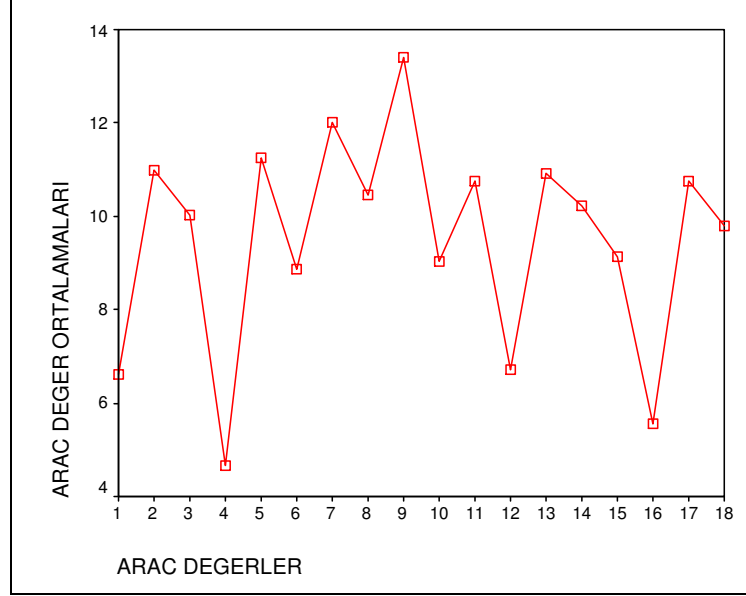
Tukey testine göre; evli bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerlerin aile güvenliği, mutluluk, iç huzur, kendine saygı ve özgürlük değerleri; en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla heyecanlı bir yaşam, güzellikler dünyası, bilgelik, zevk, ahiret selameti ve olgun sevgi değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.6. Evli Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-32. Evli Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	48	6,63	5,92
2	48	10,98	4,76
3	48	10,02	4,59
4	48	4,67	3,84
5	48	11,25	4,91
6	48	8,85	4,13
7	48	12,02	4,76
8	48	10,46	5,46
9	48	13,42	5,33
10	48	9,04	5,03
11	48	10,77	4,62
12	48	6,71	4,14
13	48	10,92	4,73
14	48	10,23	4,43
15	48	9,15	4,78
16	48	5,54	3,84
17	48	10,77	4,71
18	48	9,79	4,79
TOPLAM	864	9,51	5,20

Şekil 6. Evli Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-33. Evli Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESI	KARELER ORTALAMASI	F TESTI DEGERI	p DEGERI
GRUPLAR ARASI	4311,718	17	253,630	11,297	,000
GRUPLAR ICI	18994,167	846	22,452		
TOPLAM	23305,884	863			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Evli bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-34. Evli Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

ARAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05					
		1	2	3	4	5	6
4	48	4,67					
16	48	5,54	5,54				
1	48	6,63	6,63	6,63			
12	48	6,71	6,71	6,71	6,71		
6	48		8,85	8,85	8,85	8,85	
10	48			9,04	9,04	9,04	
15	48			9,15	9,15	9,15	
18	48			9,79	9,79	9,79	
3	48				10,02	10,02	
14	48					10,23	10,23
8	48					10,46	10,46
11	48					10,77	10,77
17	48					10,77	10,77
13	48					10,92	10,92
2	48					10,98	10,98
5	48					11,25	11,25
7	48					12,02	12,02
9	48						13,42
p degeri		,810	,061	,096	,061	,096	,091

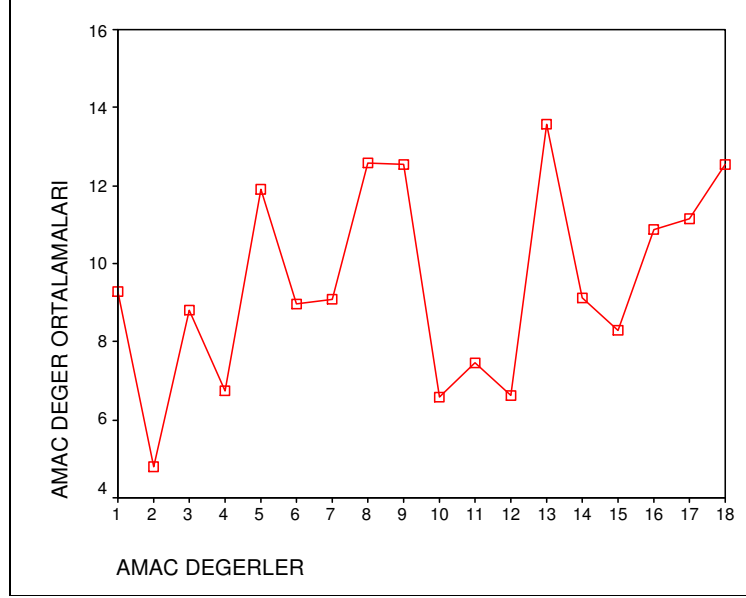
a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 48,000.

Tukey testine göre; evli bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin dürüst, sorumluluk sahibi, bağımsız ve mantıklı değerleri; en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla itaatkar, hayal gücü kuvvetli, entelektüel, bağışlayıcı, muktedir, temiz, kibar, hırslı ve neşeli değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.7. Bekar Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-35. Bekar Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları

AMAC			
	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	126	9,30	6,41
2	126	4,79	4,50
3	126	8,81	5,40
4	126	6,74	4,46
5	126	11,90	4,93
6	126	8,97	4,23
7	126	9,07	4,09
8	126	12,56	4,38
9	126	12,56	4,64
10	126	6,59	4,43
11	126	7,44	4,75
12	126	6,63	4,27
13	126	13,58	3,99
14	126	9,12	4,35
15	126	8,29	4,31
16	126	10,87	4,08
17	126	11,17	4,66
18	126	12,54	4,06
TOPLAM	2268	9,50	5,19

Şekil 7. Bekar Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-36. Bekar Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEĞERİ	p DEĞERİ
GRUPLAR ARASI	13658,559	17	803,445	38,180	,000
GRUPLAR İÇİ	47348,413	2250	21,044		
TOPLAM	61006,972	2267			

Varyans analizine göre; p değeri < 0,05 olduğu için “Bekar bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir (Tukey testi).

Tablo-37. Bekar Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

AMAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05						
		1	2	3	4	5	6	7
2	126	4,79						
10	126	6,59	6,59					
12	126	6,63	6,63					
4	126	6,74	6,74					
11	126		7,44	7,44				
15	126		8,29	8,29				
3	126			8,81				
6	126			8,97	8,97			
7	126			9,07	9,07			
14	126			9,12	9,12			
1	126			9,30	9,30	9,30		
16	126				10,87	10,87	10,87	
17	126					11,17	11,17	
5	126						11,90	11,90
18	126						12,54	12,54
9	126						12,56	12,56
8	126						12,56	12,56
13	126							13,53
p degeri		,071	,224	,115	,091	,110	,238	,254

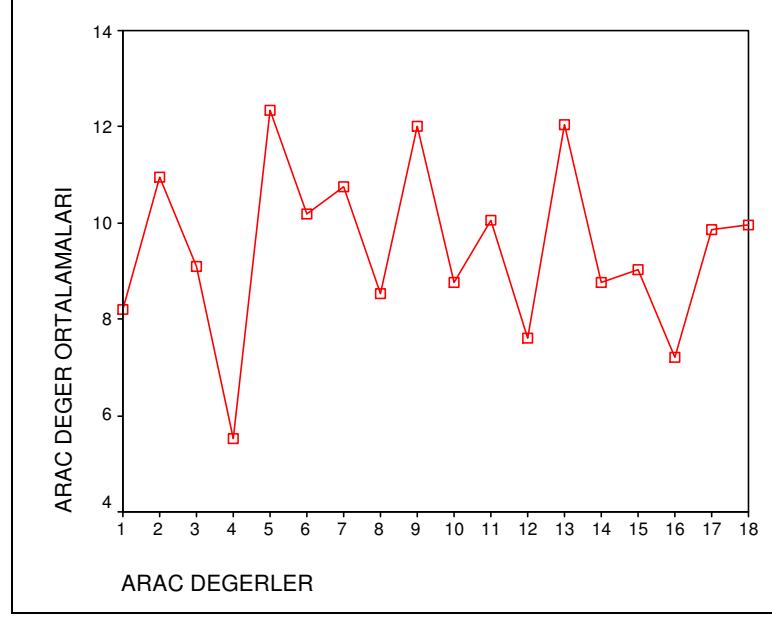
a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 126,000.

Tukey testine göre; bekar bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerlerin aile güvenliği, iç huzur, mutluluk ve başarı hissi değerleri; en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla olgun sevgi, güzellikler dünyası, heyecanlı bir yaşam, zevk ve bilgelik değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.8. Bekar Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-38. Bekar Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları

ARAC			
	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	126	8,21	5,78
2	126	10,97	5,13
3	126	9,11	4,89
4	126	5,52	4,75
5	126	12,34	4,89
6	126	10,20	4,72
7	126	10,76	5,15
8	126	8,52	5,30
9	126	12,00	5,30
10	126	8,75	4,83
11	126	10,06	4,58
12	126	7,60	4,58
13	126	12,06	3,82
14	126	8,76	5,17
15	126	9,05	4,88
16	126	7,20	4,92
17	126	9,85	4,75
18	126	9,98	4,55
TOPLAM	2268	9,50	5,19

Şekil 8. Bekar Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sıralaması Ortalamaları Grafiği

Tablo-39. Bekar Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER ORTALAMASI	SERBESTLIK DERECESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	6876,892	17	404,523	16,813	,000
GRUPLAR ICI	54134,079	2250	24,060		
TOPLAM	61010,972	2267			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Bekar bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-40. Bekar Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

ARAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELELER = .05							
		1	2	3	4	5	6	7	8
4	126	5,52							
16	126	7,20	7,20						
12	126	7,60	7,60						
1	126		8,21	8,21					
8	126		8,52	8,52					
10	126		8,75	8,75	8,75				
14	126		8,76	8,76	8,76				
15	126		9,05	9,05	9,05	9,05			
3	126		9,11	9,11	9,11	9,11			
17	126			9,85	9,85	9,85	9,85		
18	126			9,98	9,98	9,98	9,98	9,98	
11	126			10,06	10,06	10,06	10,06	10,06	
6	126			10,20	10,20	10,20	10,20	10,20	10,20
7	126				10,76	10,76	10,76	10,76	10,76
2	126					10,97	10,97	10,97	10,97
9	126						12,00	12,00	12,00
13	126							12,06	12,06
5	126								12,34
p degeri		,071	,157	,115	,104	,152	,051	,074	,054

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 126,000.

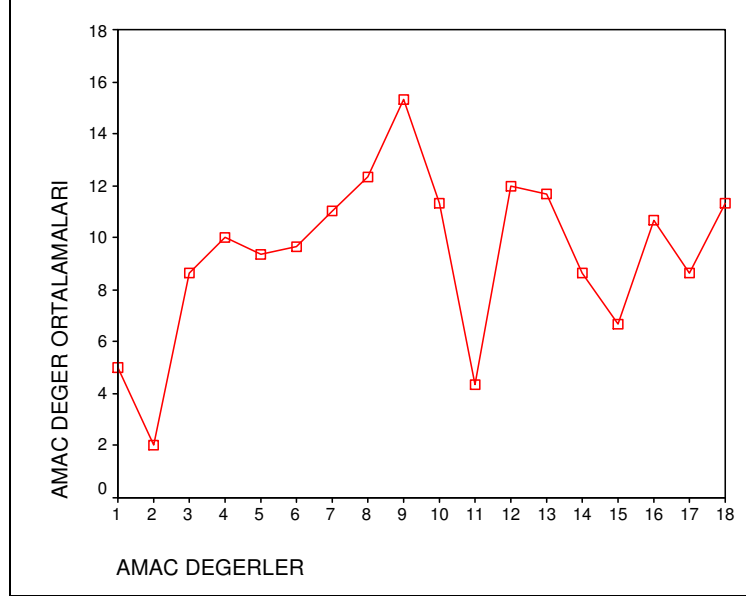
Tukey testine göre; bekar bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin dürüst, sorumluluk sahibi ve mantıklı değerleri; en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla entelektüel, muktedir, itaatkar, bağışlayıcı, hayal gücü kuvvetli ve geniş görüşlü değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.9. Ayrı Yaşayan Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-41. Ayrı Yaşayan Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları

AMAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	3	5,00	6,08
2	3	2,00	1,00
3	3	8,67	6,51
4	3	10,00	6,56
5	3	9,33	5,03
6	3	9,67	4,93
7	3	11,00	3,46
8	3	12,33	3,79
9	3	15,33	3,79
10	3	11,33	5,13
11	3	4,33	1,53
12	3	12,00	7,21
13	3	11,67	6,51
14	3	8,67	5,51
15	3	6,67	1,53
16	3	10,67	5,03
17	3	8,67	7,51
18	3	11,33	4,93
TOPLAM	54	9,37	5,29

Şekil 9. Ayrı Yaşayan Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-42. Ayrı Yaşayan Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEĞERİ	p DEĞERİ
GRUPLAR ARASI	529,926	17	31,172	1,180	,327
GRUPLAR İÇİ	950,667	36	26,407		
TOPLAM	1480,593	53			

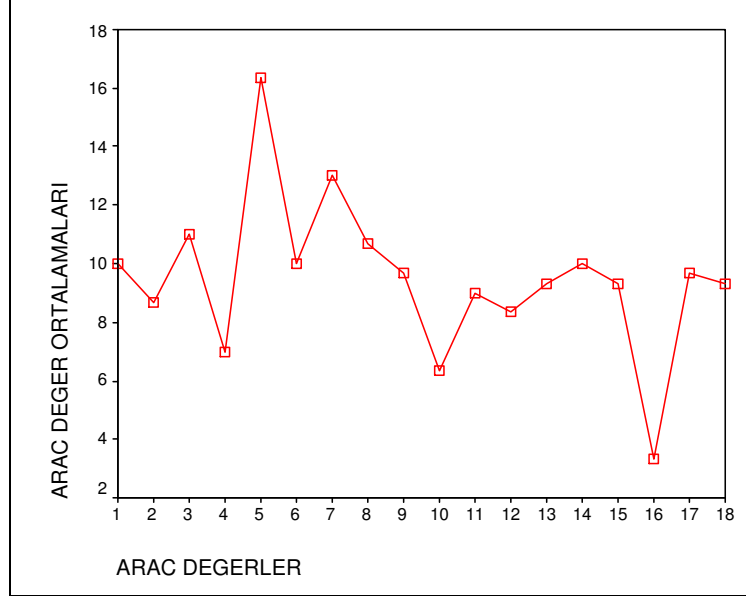
Varyans analizine göre; p değeri > 0,05 olduğu için “Ayrı yaşayan bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli bir fark olmadığı %95 güven düzeyi ile söyleriz. Buna göre ayrı yaşayan bireylerin belirli bir amaç değeri önemli ya da önemsiz bulmadıkları yani belirli bir değer üzerine yoğunlaşmadıkları gözlenmiştir.

3.3.1.10. Ayrı Yaşayan Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-43. Ayrı Yaşayan Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	3	10,00	8,00
2	3	8,67	7,37
3	3	11,00	6,24
4	3	7,00	7,21
5	3	16,33	2,08
6	3	10,00	3,61
7	3	13,00	2,65
8	3	10,67	3,51
9	3	9,67	6,81
10	3	6,33	2,08
11	3	9,00	6,56
12	3	8,33	1,15
13	3	9,33	8,08
14	3	10,00	7,00
15	3	9,33	7,64
16	3	3,33	2,08
17	3	9,67	4,04
18	3	9,33	3,51
TOPLAM	54	9,50	5,24

Şekil 10. Ayrı Yaşayan Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-44. Ayrı Yaşayan Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	360,167	17	21,186	,698	,784
GRUPLAR ICI	1093,333	36	30,370		
TOPLAM	1453,500	53			

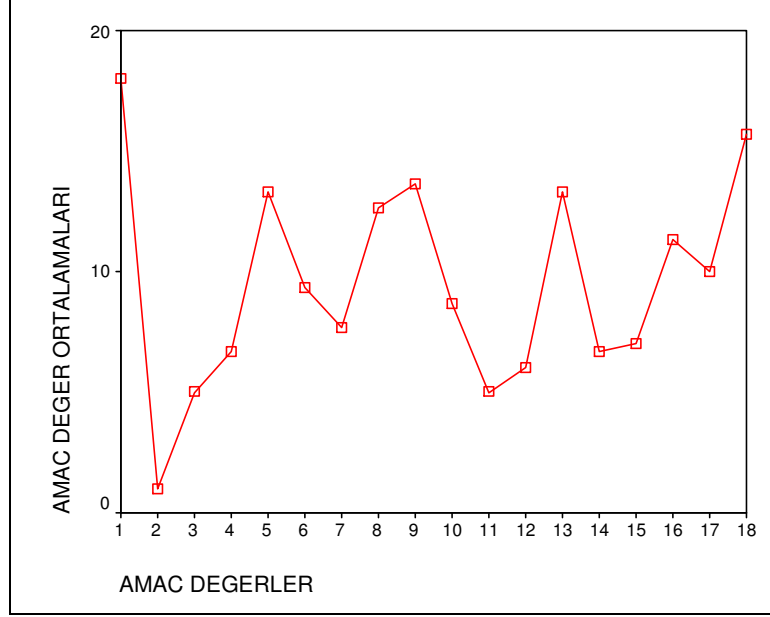
Varyans analizine göre; p değeri > 0,05 olduğu için “Ayrı yaşayan bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli bir fark olmadığı %95 güven düzeyi ile söyleriz. Buna göre ayrı yaşayan bireylerin belirli bir araç değeri önemli ya da önemsiz bulmadıkları yani belirli bir değer üzerine yoğunlaşmadıkları gözlenmiştir.

3.3.1.11. Boşanmış Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-45. Boşanmış Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası Ortalama ve Standart Sapmaları

AMAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	3	18,00	,00
2	3	1,00	,00
3	3	5,00	3,00
4	3	6,67	,58
5	3	13,33	3,21
6	3	9,33	5,51
7	3	7,67	3,51
8	3	12,67	6,66
9	3	13,67	3,51
10	3	8,67	4,51
11	3	5,00	2,65
12	3	6,00	3,61
13	3	13,33	2,08
14	3	6,67	4,73
15	3	7,00	5,57
16	3	11,33	2,31
17	3	10,00	4,58
18	3	15,67	,58
TOPLAM	54	9,50	5,24

Şekil 11. Boşanmış Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-46. Boşanmış Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	966,167	17	56,833	4,198	,000
GRUPLAR İÇİ	487,333	36	13,537		
TOPLAM	1453,500	53			

Varyans analizine göre; p değeri < 0,05 olduğu için “Boşanmış bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir (Tukey testi).

Tablo-47. Boşanmış Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

AMAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05		
		1	2	3
2	3	1,00		
3	3	5,00	5,00	
11	3	5,00	5,00	
12	3	6,00	6,00	
4	3	6,67	6,67	
14	3	6,67	6,67	
15	3	7,00	7,00	7,00
7	3	7,67	7,67	7,67
10	3	8,67	8,67	8,67
6	3	9,33	9,33	9,33
17	3	10,00	10,00	10,00
16	3	11,33	11,33	11,33
8	3		12,67	12,67
5	3		13,33	13,33
13	3		13,33	13,33
9	3		13,67	13,67
18	3		15,67	15,67
1	3			18,00
p degeri		,103	,080	,062

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 3,000.

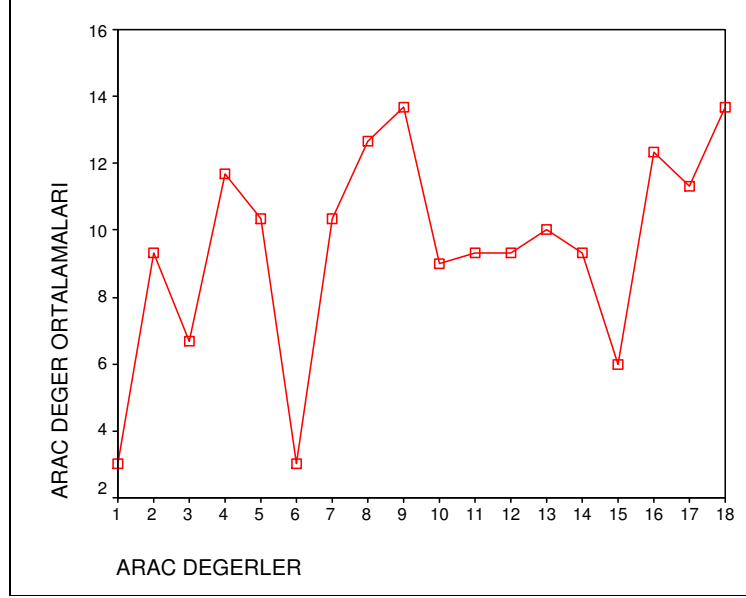
Tukey testine göre; boşanmış bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerlerin aile güvenliği, barış içinde bir dünya ve kendine saygı değerleri; en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla ahiret selameti, zevk, heyecanlı bir yaşam, olgun sevgi, bilgelik ve güzellikler dünyası değerlerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.12. Boşanmış Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-48. Boşanmış Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	3	3,00	2,65
2	3	9,33	7,09
3	3	6,67	3,51
4	3	11,67	6,51
5	3	10,33	8,02
6	3	3,00	1,73
7	3	10,33	6,11
8	3	12,67	3,51
9	3	13,67	5,13
10	3	9,00	7,21
11	3	9,33	4,16
12	3	9,33	7,02
13	3	10,00	3,61
14	3	9,33	3,79
15	3	6,00	6,24
16	3	12,33	2,89
17	3	11,33	4,04
18	3	13,67	3,21
TOPLAM	54	9,50	5,24

Şekil 12. Boşanmış Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-49. Boşanmış Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

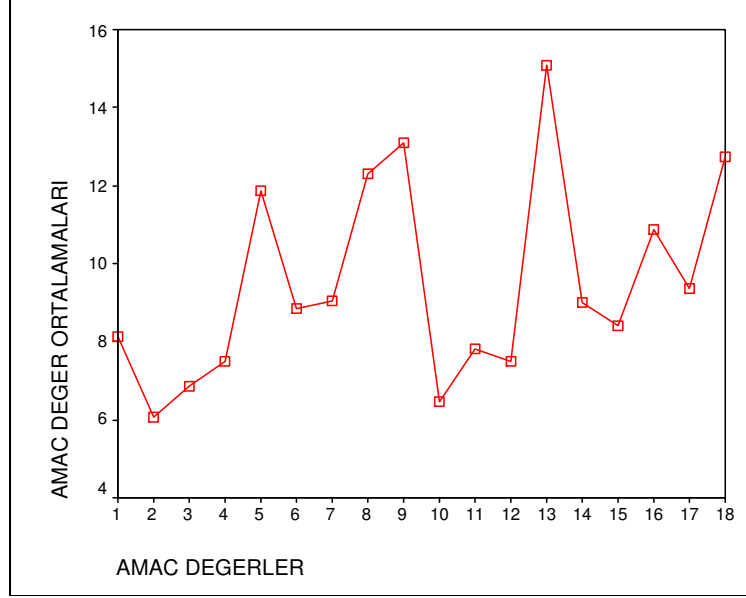
ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	502,833	17	29,578	1,120	,374
GRUPLAR ICI	950,667	36	26,407		
TOPLAM	1453,500	53			

Varyans analizine göre; p değeri>0,05 olduğu için “Boşanmış bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli bir fark olmadığı %95 güven düzeyi ile söyleriz. Buna göre boşanmış bireylerin belirli bir araç değeri önemli ya da önemsiz bulmadıkları yani belirli bir değer üzerine yoğunlaşmadıkları gözlenmiştir.

3.3.1.13. Lise Mezunu Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-50. Lise Mezunu Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

AMAC			
	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	35	8,14	6,89
2	35	6,06	5,40
3	35	6,86	5,04
4	35	7,51	5,00
5	35	11,86	4,42
6	35	8,83	4,36
7	35	9,03	3,58
8	35	12,31	4,73
9	35	13,11	4,37
10	35	6,46	4,27
11	35	7,83	4,44
12	35	7,49	4,97
13	35	15,09	2,64
14	35	9,00	4,25
15	35	8,43	4,45
16	35	10,89	4,09
17	35	9,37	5,08
18	35	12,74	3,56
TOPLAM	630	9,50	5,19

Şekil 13. Lise Mezunu Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-51. Lise Mezunu Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESI	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	3954,871	17	232,639	10,950	,000
GRUPLAR ICI	13002,629	612	21,246		
TOPLAM	16957,500	629			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Lise mezunu bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-52. Lise Mezunu Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

AMAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05						
		1	2	3	4	5	6	7
2	35	6,06						
10	35	6,46						
3	35	6,86						
12	35	7,49	7,49					
4	35	7,51	7,51					
11	35	7,83	7,83					
1	35	8,14	8,14	8,14				
15	35	8,43	8,43	8,43				
6	35	8,83	8,83	8,83	8,83			
14	35	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00		
7	35	9,03	9,03	9,03	9,03	9,03		
17	35	9,37	9,37	9,37	9,37	9,37	9,37	
16	35		10,89	10,89	10,89	10,89	10,89	
5	35			11,86	11,86	11,86	11,86	11,86
8	35				12,31	12,31	12,31	12,31
18	35					12,74	12,74	12,74
9	35						13,11	13,11
13	35							15,09
p degeri		,196	,161	,072	,131	,067	,067	,236

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 35,000.

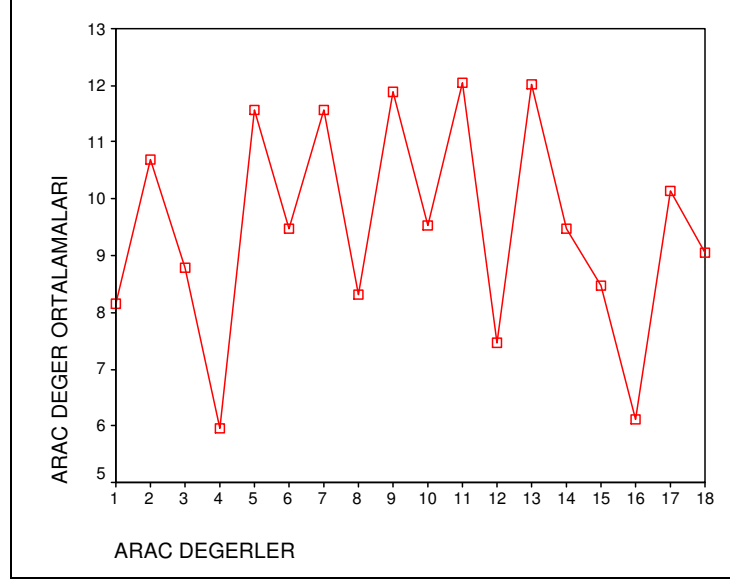
Tukey testine göre; lise mezunu bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerlerin aile güvenliği, iç huzur, barış içinde bir dünya, mutluluk, başarı hissi ve kendine saygı değerleri; en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla olgun sevgi, heyecanlı bir yaşam, zevk, güzellikler dünyası ve bilgelik değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.14. Lise Mezunu Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-53. Lise Mezunu Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	35	8,14	5,62
2	35	10,69	5,79
3	35	8,80	4,70
4	35	5,94	4,66
5	35	11,57	5,20
6	35	9,49	4,49
7	35	11,57	5,14
8	35	8,31	4,71
9	35	11,89	5,13
10	35	9,54	5,30
11	35	12,06	4,76
12	35	7,46	5,00
13	35	12,03	3,67
14	35	9,49	5,45
15	35	8,46	4,45
16	35	6,11	4,49
17	35	10,14	4,80
18	35	9,06	4,44
TOPLAM	630	9,49	5,18

Şekil 14. Lise Mezunu Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-54. Lise Mezunu Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	2181,714	17	128,336	5,342	,000
GRUPLAR İÇİ	14703,657	612	24,026		
TOPLAM	16885,371	629			

Varyans analizine göre; p değeri < 0,05 olduğu için “Lise mezunu bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir (Tukey testi).

Tablo-55. Lise Mezunu Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

ARAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05			
		1	2	3	4
4	35	5,94			
16	35	6,11	6,11		
12	35	7,46	7,46	7,46	
1	35	8,14	8,14	8,14	8,14
8	35	8,31	8,31	8,31	8,31
15	35	8,46	8,46	8,46	8,46
3	35	8,80	8,80	8,80	8,80
18	35	9,06	9,06	9,06	9,06
6	35	9,49	9,49	9,49	9,49
14	35	9,49	9,49	9,49	9,49
10	35	9,54	9,54	9,54	9,54
17	35		10,14	10,14	10,14
2	35			10,69	10,69
5	35				11,57
7	35				11,57
9	35				11,89
13	35				12,03
11	35				12,06
p degeri		,167	,059	,342	,079

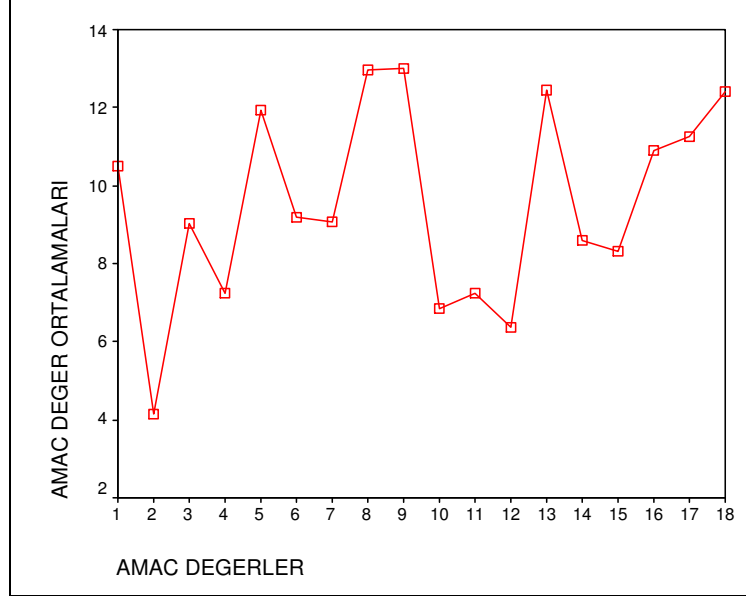
a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 35,000.

Tukey testine göre; lise mezunu bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin dürüst, sorumluluk sahibi ve mantıklı değerleri; en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla kibar, muktedir, itaatkar, hayal gücü kuvvetli ve entelektüel değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.15. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-56. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

AMAC			
	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	137	10,49	6,28
2	137	4,13	4,09
3	137	9,04	5,32
4	137	7,24	4,22
5	137	11,94	4,85
6	137	9,20	4,03
7	137	9,08	3,94
8	137	12,99	4,12
9	137	13,02	4,45
10	137	6,84	4,50
11	137	7,23	4,80
12	137	6,38	4,06
13	137	12,46	4,17
14	137	8,61	4,66
15	137	8,34	8,89
16	137	10,90	4,23
17	137	11,25	4,75
18	137	12,41	4,30
TOPLAM	2466	9,53	5,48

Şekil 15. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-57. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEĞERİ	p DEĞERİ
GRUPLAR ARASI	15375,693	17	904,453	37,760	,000
GRUPLAR İÇİ	58636,526	2448	23,953		
TOPLAM	74012,219	2465			

Varyans analizine göre; p değeri < 0,05 olduğu için “Yüksek Okul-Üniversite mezunu bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir (Tukey testi).

Tablo-58. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

AMAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	137	4,13								
12	137		6,38							
10	137		6,84	6,84						
11	137		7,23	7,23	7,23					
4	137		7,24	7,24	7,24					
15	137		8,34	8,34	8,34					
14	137			8,61	8,61	8,61				
3	137				9,04	9,04	9,04			
7	137				9,08	9,08	9,08			
6	137				9,20	9,20	9,20	9,20		
1	137					10,49	10,49	10,49	10,49	
16	137						10,90	10,90	10,90	
17	137							11,25	11,25	11,25
5	137								11,94	11,94
18	137								12,41	12,41
13	137								12,46	12,46
8	137									12,99
9	137									13,02
p degeri		1,000	,087	,200	,078	,128	,142	,055	,081	,200

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 137,000.

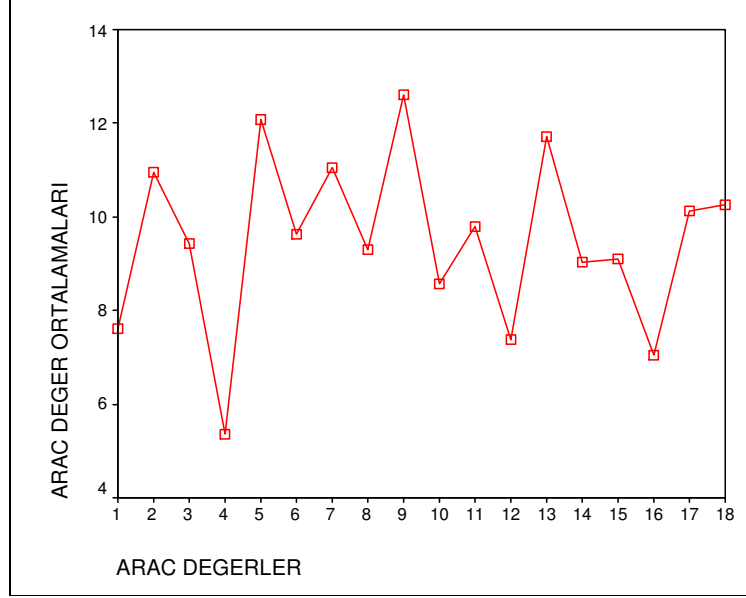
Tukey testine göre; yüksek okul-üniversite mezunu bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerini aile güvenliği değeri; en az önem verdikleri amaç değerlerinin ise sırasıyla heyecanlı bir yaşam, güzellikler dünyası, olgun sevgi, zevk, bilgelik ve ulusal güvenlik değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.16. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-59. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	137	7,60	5,96
2	137	10,96	4,94
3	137	9,45	4,86
4	137	5,34	4,56
5	137	12,09	4,82
6	137	9,63	4,61
7	137	11,05	5,07
8	137	9,31	5,55
9	137	12,60	5,33
10	137	8,58	4,79
11	137	9,79	4,39
12	137	7,38	4,41
13	137	11,73	4,17
14	137	9,04	4,88
15	137	9,10	4,98
16	137	7,06	4,83
17	137	10,12	4,72
18	137	10,25	4,68
TOPLAM	2466	9,50	5,19

Şekil 16. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-60. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	8146,641	17	479,214	20,117	,000
GRUPLAR ICI	58315,810	2448	23,822		
TOPLAM	66462,451	2465			

Varyans analizine göre; p değeri $<0,05$ olduğu için “Yüksek Okul-Üniversite mezunu bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-61. Yüksek Okul-Üniversite Mezunu Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

ARAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELELER = .05								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
4	137	5,34								
16	137	7,06	7,06							
12	137	7,38	7,38	7,38						
1	137		7,60	7,60	7,60					
10	137		8,58	8,58	8,58	8,58				
14	137		9,04	9,04	9,04	9,04	9,04			
15	137		9,10	9,10	9,10	9,10	9,10			
8	137			9,31	9,31	9,31	9,31			
3	137				9,45	9,45	9,45			
6	137				9,63	9,63	9,63			
11	137					9,79	9,79	9,79		
17	137					10,12	10,12	10,12	10,12	
18	137					10,25	10,25	10,25	10,25	
2	137						10,96	10,96	10,96	10,96
7	137						11,05	11,05	11,05	11,05
13	137							11,73	11,73	11,73
5	137								12,09	12,09
9	137									12,60
p degeri		,056	,054	,098	,058	,299	,065	,091	,082	,330

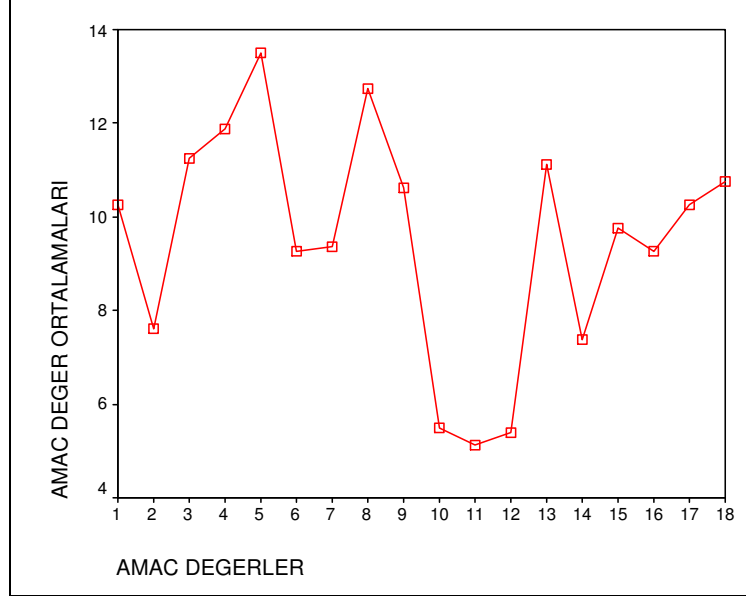
a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 137,000.

Tukey testine göre; yüksek okul-üniversite mezunu bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin dürüst, sorumluluk sahibi ve mantıklı değerleri; en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla itaatkar, entelektüel, muktedir, hayal gücü kuvvetli ve bağışlayıcı araç değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.17. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-62. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

AMAC			
	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	8	10,25	7,38
2	8	7,63	6,00
3	8	11,25	6,43
4	8	11,88	4,97
5	8	13,50	3,30
6	8	9,25	5,15
7	8	9,38	4,75
8	8	12,75	5,44
9	8	10,63	6,39
10	8	5,50	3,51
11	8	5,13	2,59
12	8	5,38	4,07
13	8	11,13	5,96
14	8	7,38	2,45
15	8	9,75	2,87
16	8	9,25	3,69
17	8	10,25	5,28
18	8	10,75	4,80
TOPLAM	144	9,50	5,21

Şekil 17. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-63. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEĞERİ	p DEĞERİ
GRUPLAR ARASI	818,000	17	48,118	1,983	,017
GRUPLAR İÇİ	3058,000	126	24,270		
TOPLAM	3876,000	143			

Varyans analizine göre; p değeri < 0,05 olduğu için “Yüksek Lisans-Doktora mezunu bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir (Tukey testi).

Tablo-64. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

AMAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05
		1
11	8	5,13
12	8	5,38
10	8	5,50
14	8	7,38
2	8	7,63
6	8	9,25
16	8	9,25
7	8	9,38
15	8	9,75
1	8	10,25
17	8	10,25
9	8	10,63
18	8	10,75
13	8	11,13
3	8	11,25
4	8	11,88
8	8	12,75
5	8	13,50
p degeri		,066

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 8,000.

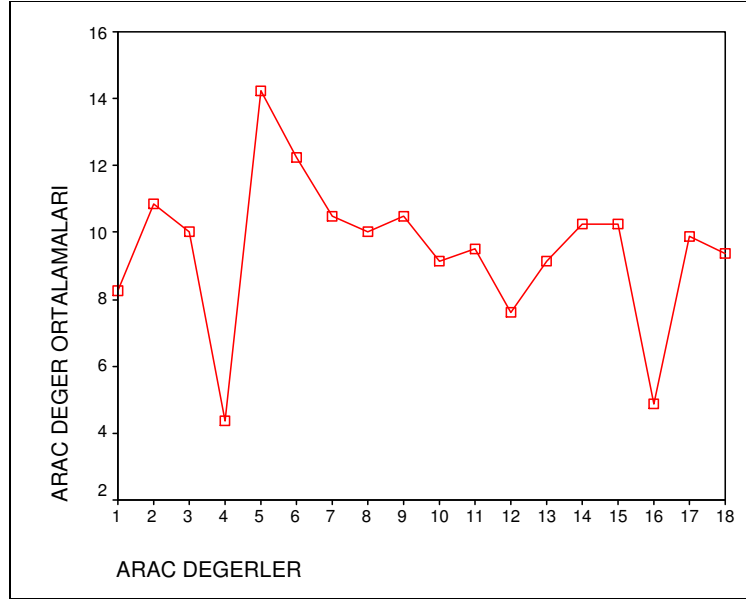
Tukey testine göre; Yüksek Lisans-Doktora mezunu bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerlerin kendine saygı, mutluluk ve iç huzur değerleri; en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla bilgelik, güzellikler dünyası, başarı hissi, barış içinde bir dünya ve olgun sevgi amaç değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.18. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-65. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Araç Değerler Önem sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	8	8,25	5,70
2	8	10,88	4,42
3	8	10,00	4,75
4	8	4,38	6,16
5	8	14,25	5,78
6	8	12,25	5,15
7	8	10,50	4,38
8	8	10,00	4,93
9	8	10,50	6,39
10	8	9,13	4,55
11	8	9,50	5,81
12	8	7,63	3,50
13	8	9,13	5,74
14	8	10,25	5,31
15	8	10,25	5,42
16	8	4,88	2,80
17	8	9,88	4,55
18	8	9,38	3,11
TOPLAM	144	9,50	5,21

Şekil 18. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-66. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESI	KARELER ORTALAMASI	F TESTI DEGERI	p DEGERI
GRUPLAR ARASI	710,500	17	41,794	1,664	,018
GRUPLAR ICI	3165,500	126	25,123		
TOPLAM	3876,000	143			

Varyans analizine göre; p değeri < 0,05 olduğu için “Yüksek Lisans-Doktora mezunu bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-67. Yüksek Lisans-Doktora Mezunu Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

ARAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05	
		1	2
4	8	4,38	
16	8	4,88	
12	8	7,63	7,63
1	8	8,25	8,25
10	8	9,13	9,13
13	8	9,13	9,13
18	8	9,38	9,38
11	8	9,50	9,50
17	8	9,88	9,88
3	8	10,00	10,00
8	8	10,00	10,00
14	8	10,25	10,25
15	8	10,25	10,25
7	8	10,50	10,50
9	8	10,50	10,50
2	8	10,88	10,88
6	8	12,25	12,25
5	8		14,25
p degeri		,139	,421

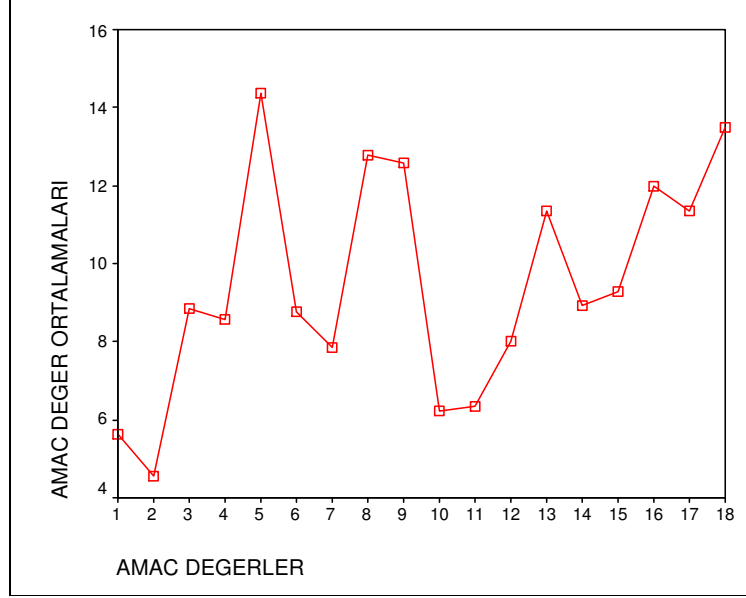
a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 8,000.

Tukey testine göre; Yüksek Lisans-Doktora mezunu bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin dürüst ve sorumluluk sahibi değerleri; en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla entelektüel ve geniş görüşlü değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

**3.3.1.19. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler
(Varyans Analizi)**

**Tablo-68. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve
Ortalama Standart Sapmaları**

AMAC			
	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	14	5,64	7,01
2	14	4,57	3,52
3	14	8,86	5,36
4	14	8,57	5,14
5	14	14,36	4,53
6	14	8,79	4,23
7	14	7,86	3,44
8	14	12,79	4,53
9	14	12,57	4,82
10	14	6,21	4,49
11	14	6,36	4,40
12	14	8,00	5,01
13	14	11,36	3,82
14	14	8,93	4,86
15	14	9,29	4,03
16	14	12,00	3,37
17	14	11,36	4,33
18	14	13,50	3,37
TOPLAM	252	9,50	5,20

Şekil 19. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-69. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	1958,857	17	115,227	5,589	,000
GRUPLAR ICI	4824,143	234	20,616		
TOPLAM	6783,000	251			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Orta-Altı gelire sahip bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-70. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

AMAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05				
		1	2	3	4	5
2	14	4,57				
1	14	5,64	5,64			
10	14	6,21	6,21	6,21		
11	14	6,36	6,36	6,36		
7	14	7,86	7,86	7,86	7,86	
12	14	8,00	8,00	8,00	8,00	
4	14	8,57	8,57	8,57	8,57	8,57
6	14	8,79	8,79	8,79	8,79	8,79
3	14	8,86	8,86	8,86	8,86	8,86
14	14	8,93	8,93	8,93	8,93	8,93
15	14	9,29	9,29	9,29	9,29	9,29
13	14		11,36	11,36	11,36	11,36
17	14		11,36	11,36	11,36	11,36
16	14			12,00	12,00	12,00
9	14				12,57	12,57
8	14				12,79	12,79
18	14				13,50	13,50
5	14					14,36
p degeri		,348	,082	,072	,093	,072

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 14,000.

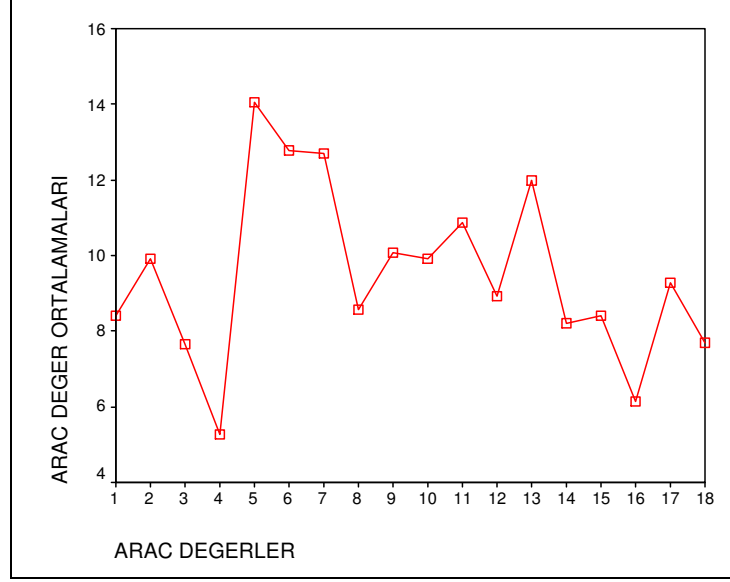
Tukey testine göre; Orta-Altı gelire sahip bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerlerin aile güvenliği, ahiret selameti, iç huzur, kendine saygı, gerçek dostluk ve mutluluk değerler; en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla rahat bir yaşam, zevk, güzellikler dünyası, heyecanlı bi yaşam ve sosyal onay değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

**3.3.1.20. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler
(Varyans Analizi)**

Tablo-71. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	14	8,43	6,21
2	14	9,93	5,97
3	14	7,64	4,01
4	14	5,29	5,57
5	14	14,07	4,89
6	14	12,79	3,40
7	14	12,71	4,14
8	14	8,57	5,71
9	14	10,07	5,55
10	14	9,93	3,50
11	14	10,86	4,62
12	14	8,93	4,86
13	14	12,00	4,76
14	14	8,21	5,09
15	14	8,43	4,42
16	14	6,14	3,76
17	14	9,29	5,38
18	14	7,71	4,18
TOPLAM	252	9,50	5,20

Şekil 20. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-72. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEĞERİ	p DEĞERİ
GRUPLAR ARASI	1283,286	17	75,487	3,212	,000
GRUPLAR İÇİ	5499,714	234	23,503		
TOPLAM	6783,000	251			

Varyans analizine göre; p değeri < 0,05 olduğu için “Orta-Altı gelire sahip bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir (Tukey testi).

Tablo-73. Orta Altı Gelire Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

ARAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05			
		1	2	3	4
4	14	5,29			
16	14	6,14	6,14		
3	14	7,64	7,64	7,64	
18	14	7,71	7,71	7,71	7,71
14	14	8,21	8,21	8,21	8,21
1	14	8,43	8,43	8,43	8,43
15	14	8,43	8,43	8,43	8,43
8	14	8,57	8,57	8,57	8,57
12	14	8,93	8,93	8,93	8,93
17	14	9,29	9,29	9,29	9,29
2	14	9,93	9,93	9,93	9,93
10	14	9,93	9,93	9,93	9,93
9	14	10,07	10,07	10,07	10,07
11	14	10,86	10,86	10,86	10,86
13	14		12,00	12,00	12,00
7	14			12,71	12,71
6	14			12,79	12,79
5	14				14,07
p degeri		,181	,120	,308	,053

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 14,000.

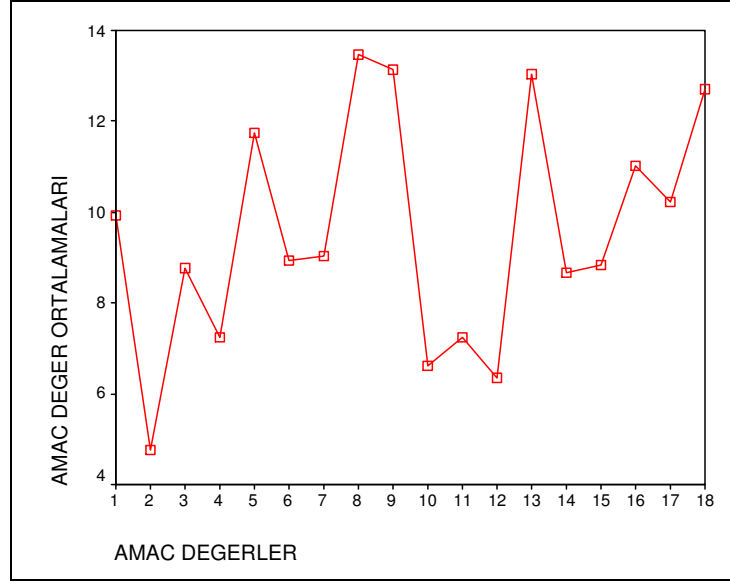
Tukey testine göre; Orta-Altı gelire sahip bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin dürüst, sorumluluk sahibi, cesaretli ve yardımsever değerleri; en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla entelektüel, geniş görüşlü, hayal gücü kuvvetli ve muktedir değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.21. Orta Gelire Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-74. Orta Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

AMAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	103	9,92	6,30
2	103	4,77	4,80
3	103	8,78	5,45
4	103	7,24	4,40
5	103	11,76	4,55
6	103	8,93	4,07
7	103	9,02	3,66
8	103	13,47	3,88
9	103	13,14	4,31
10	103	6,63	4,40
11	103	7,23	4,77
12	103	6,34	4,14
13	103	13,04	4,40
14	103	8,66	4,44
15	103	8,84	9,87
16	103	11,02	3,96
17	103	10,22	4,82
18	103	12,72	4,41
TOPLAM	1854	9,54	5,57

Şekil 21. Orta Gelire Sahip Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-75. Orta Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	11636,117	17	684,477	27,378	,000
GRUPLAR ICI	45902,350	1836	25,001		
TOPLAM	57538,466	1853			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Orta gelire sahip bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-76. Orta Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

AMAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05						
		1	2	3	4	5	6	7
2	103	4,77						
12	103	6,34	6,34					
10	103	6,63	6,63	6,63				
11	103		7,23	7,23				
4	103		7,24	7,24				
14	103		8,66	8,66	8,66			
3	103			8,78	8,78			
15	103			8,84	8,84			
6	103			8,93	8,93			
7	103			9,02	9,02			
1	103				9,92	9,92		
17	103				10,22	10,22		
16	103				11,02	11,02	11,02	
5	103					11,76	11,76	11,76
18	103						12,72	12,72
13	103						13,04	13,04
9	103						13,14	13,14
8	103							13,47
p degeri		,398	,082	,061	,069	,428	,182	,567

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 103,000.

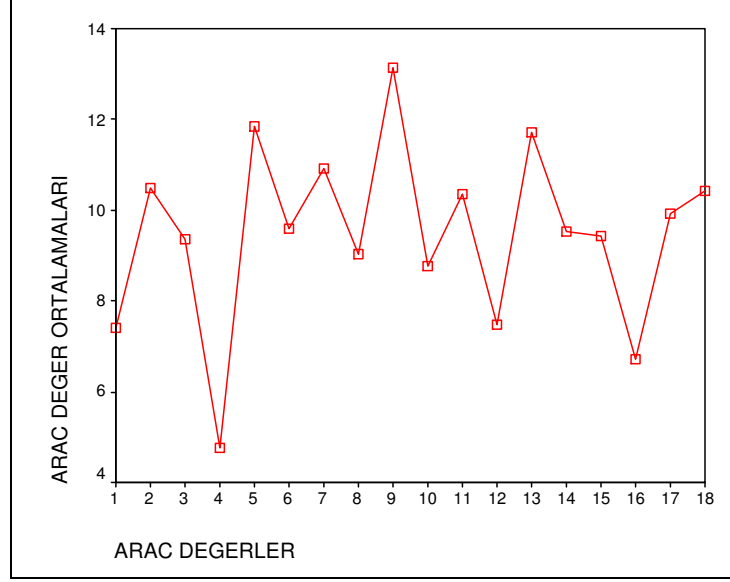
Tukey testine göre; Orta gelire sahip bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerlerin aile güvenliği, mutluluk ve iç huzur değerleri; en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla güzellikler dünyası, heyecanlı bir yaşam, olgun sevgi, zevk ve bilgelik değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

**3.3.1.22. Orta Gelire Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler
(Varyans Analizi)**

Tablo-77. Orta Gelire Sahip Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	103	7,40	5,77
2	103	10,48	4,85
3	103	9,37	4,83
4	103	4,77	4,11
5	103	11,83	4,70
6	103	9,61	4,61
7	103	10,91	5,05
8	103	9,05	5,33
9	103	13,16	5,27
10	103	8,78	4,95
11	103	10,37	4,77
12	103	7,47	4,42
13	103	11,71	4,05
14	103	9,51	4,82
15	103	9,45	4,91
16	103	6,73	4,94
17	103	9,91	4,65
18	103	10,42	4,64
TOPLAM	1854	9,50	5,19

Şekil 22. Orta Gelire Sahip Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-78. Orta Gelire Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESI	KARELER ORTALAMASI	F TESTI DEGERI	p DEGERI
GRUPLAR ARASI	6983,981	17	410,822	17,604	,000
GRUPLAR ICI	42847,476	1836	23,337		
TOPLAM	49831,456	1853			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Orta gelire sahip bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-79. Orta Gelire Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

ARAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05						
		1	2	3	4	5	6	7
4	103	4,77						
16	103	6,73	6,73					
1	103		7,40	7,40				
12	103		7,47	7,47				
10	103		8,78	8,78	8,78			
8	103		9,05	9,05	9,05			
3	103			9,37	9,37	9,37		
15	103			9,45	9,45	9,45		
14	103			9,51	9,51	9,51	9,51	
6	103			9,61	9,61	9,61	9,61	
17	103				9,91	9,91	9,91	
11	103				10,37	10,37	10,37	
18	103				10,42	10,42	10,42	
2	103				10,48	10,48	10,48	
7	103				10,91	10,91	10,91	10,91
13	103					11,71	11,71	11,71
5	103						11,83	11,83
9	103							13,16
p degeri		,245	,057	,093	,128	,052	,057	,081

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 103,000.

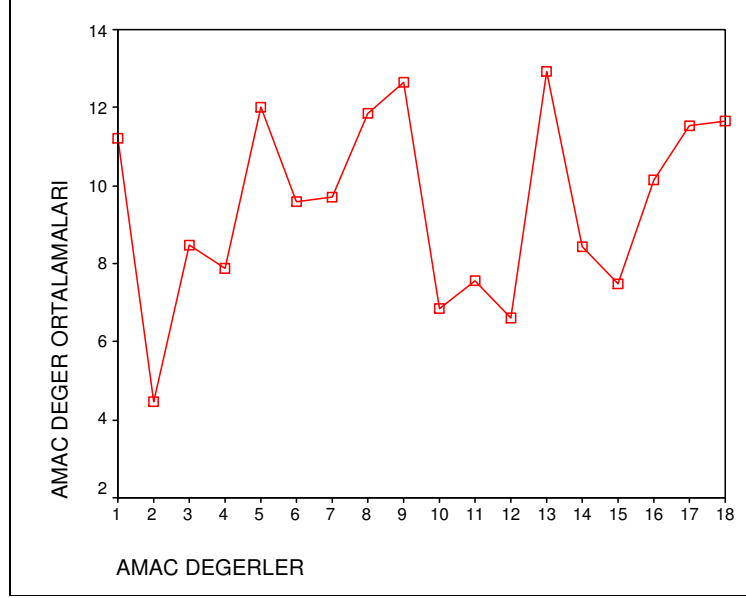
Tukey testine göre; Orta gelire sahip bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin dürüst ve sorumluluk sahibi değerleri; en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla itaatar, entelektüel, muktedir ve hayal gücü kuvvetli değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.23. İyi Gelire Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-80. İyi Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

AMAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	60	11,23	6,32
2	60	4,45	4,20
3	60	8,47	5,39
4	60	7,90	4,50
5	60	12,02	4,82
6	60	9,58	4,13
7	60	9,70	4,28
8	60	11,85	4,68
9	60	12,65	4,95
10	60	6,85	4,53
11	60	7,57	4,70
12	60	6,60	4,36
13	60	12,92	3,75
14	60	8,43	4,68
15	60	7,47	4,45
16	60	10,13	4,68
17	60	11,53	5,00
18	60	11,65	3,97
TOPLAM	1080	9,50	5,19

Şekil 23. İyi Gelire Sahip Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-81. İyi Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLİK DEREJESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEĞERİ	p DEĞERİ
GRUPLAR ARASI	5954,067	17	350,239	16,091	,000
GRUPLAR İÇİ	23115,933	1062	21,766		
TOPLAM	29070,000	1079			

Varyans analizine göre; p değeri < 0,05 olduğu için “İyi gelire sahip bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir (Tukey testi).

Tablo-82. İyi Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

AMAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05							
		1	2	3	4	5	6	7	8
2	60	4,45							
12	60	6,60	6,60						
10	60	6,85	6,85	6,85					
15	60		7,47	7,47	7,47				
11	60		7,57	7,57	7,57				
4	60		7,90	7,90	7,90				
14	60		8,43	8,43	8,43	8,43			
3	60		8,47	8,47	8,47	8,47			
6	60			9,58	9,58	9,58	9,58		
7	60			9,70	9,70	9,70	9,70	9,70	
16	60				10,13	10,13	10,13	10,13	10,13
1	60					11,23	11,23	11,23	11,23
17	60						11,53	11,53	11,53
18	60						11,65	11,65	11,65
8	60						11,85	11,85	11,85
5	60						12,02	12,02	12,02
9	60							12,65	12,65
13	60								12,92
p değeri		,301	,760	,078	,143	,093	,277	,054	,098

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 60,000.

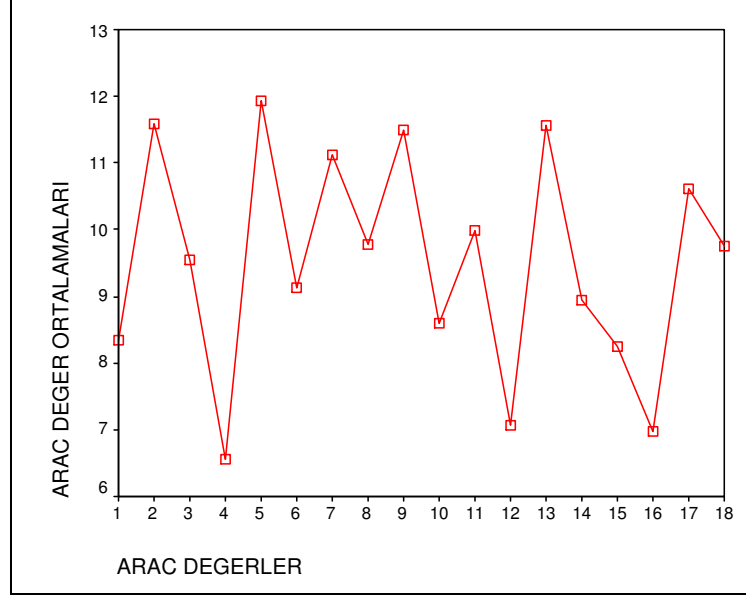
Tukey testine göre; İyi gelire sahip bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerlerin aile güvenliği, mutluluk ve iç huzur değerleri; en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla olgun sevgi, heyecanlı bir yaşam, bilgelik, güzellikler dünyası, zevk, ulusal güvenlik, ahiret selameti ve sosyal onay değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.24. İyi Gelire Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-83. İyi Gelire Sahip Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	60	8,33	5,97
2	60	11,58	5,16
3	60	9,55	4,98
4	60	6,55	5,08
5	60	11,93	5,37
6	60	9,13	4,60
7	60	11,12	5,19
8	60	9,77	5,30
9	60	11,48	5,28
10	60	8,60	5,02
11	60	9,98	4,27
12	60	7,07	4,54
13	60	11,57	4,31
14	60	8,93	5,36
15	60	8,25	4,85
16	60	6,97	4,66
17	60	10,62	4,71
18	60	9,75	4,58
TOPLAM	1080	9,51	5,20

Şekil 24. İyi Gelire Sahip Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-84. İyi Gelire Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	2875,505	17	169,147	6,835	,000
GRUPLAR ICI	26280,383	1062	24,746		
TOPLAM	29155,888	1079			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “İyi gelire sahip bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-85. İyi Gelire Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

ARAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05					
		1	2	3	4	5	6
4	60	6,55					
16	60	6,97	6,97				
12	60	7,07	7,07				
15	60	8,25	8,25	8,25			
1	60	8,33	8,33	8,33	8,33		
10	60	8,60	8,60	8,60	8,60	8,60	
14	60	8,93	8,93	8,93	8,93	8,93	8,93
6	60	9,13	9,13	9,13	9,13	9,13	9,13
3	60	9,55	9,55	9,55	9,55	9,55	9,55
18	60		9,75	9,75	9,75	9,75	9,75
8	60		9,77	9,77	9,77	9,77	9,77
11	60		9,98	9,98	9,98	9,98	9,98
17	60			10,62	10,62	10,62	10,62
7	60			11,12	11,12	11,12	11,12
9	60				11,48	11,48	11,48
13	60					11,57	11,57
2	60					11,58	11,58
5	60						11,93
p degeri		,089	,084	,134	,053	,093	,089

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 60,000.

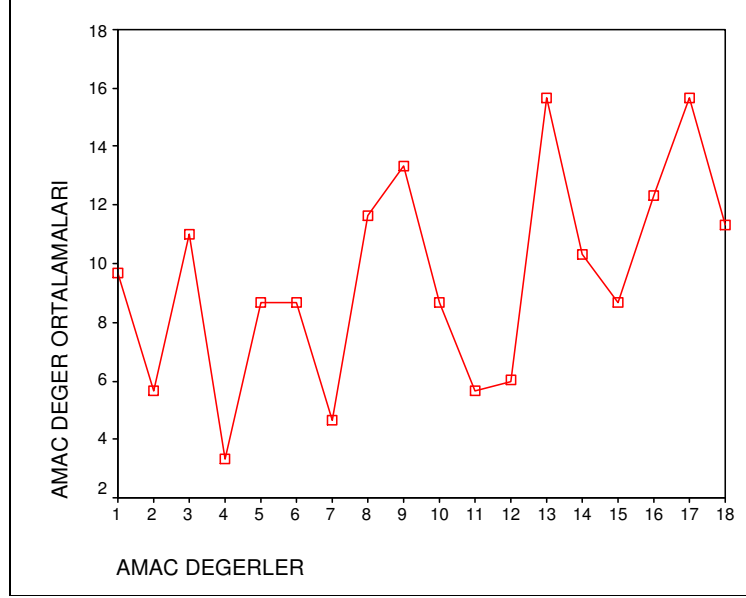
Tukey testine göre; İyi gelire sahip bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin dürüst, sorumluluk sahibi ve mantlı değerleri; en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla entelektüel, bağışlayıcı, muktedir, itaatkar, hayal gücü kuvvetli ve temiz değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.25. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-86. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

AMAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	3	9,67	7,64
2	3	5,67	8,08
3	3	11,00	5,20
4	3	3,33	2,31
5	3	8,67	6,66
6	3	8,67	7,09
7	3	4,67	,58
8	3	11,67	6,81
9	3	13,33	3,51
10	3	8,67	2,52
11	3	5,67	1,53
12	3	6,00	2,65
13	3	15,67	2,52
14	3	10,33	2,08
15	3	8,67	6,51
16	3	12,33	3,51
17	3	15,67	3,21
18	3	11,33	1,53
TOPLAM	54	9,50	5,24

Şekil 25. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo 87. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESI	KARELER ORTALAMASI	F TESTI DEGERI	p DEGERI
GRUPLAR ARASI	646,833	17	38,049	1,698	,040
GRUPLAR ICI	806,667	36	22,407		
TOPLAM	1453,500	53			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Çok İyi gelire sahip bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-88. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

AMAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05
		1
4	3	3,33
7	3	4,67
2	3	5,67
11	3	5,67
12	3	6,00
5	3	8,67
6	3	8,67
10	3	8,67
15	3	8,67
1	3	9,67
14	3	10,33
3	3	11,00
18	3	11,33
8	3	11,67
16	3	12,33
9	3	13,33
13	3	15,67
17	3	15,67
p degeri		,175

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 3,000.

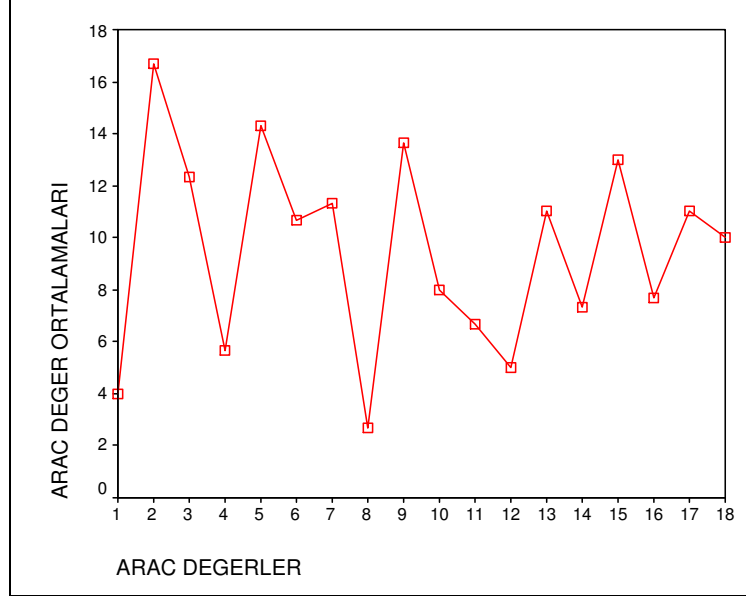
Tukey testine göre; Çok İyi gelire sahip bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerlerin başarı hissi, gerçek dostluk, aile güvenliği, kendine saygı ve mutluluk değerleri; en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla ulusal güvenlik, olgun sevgi ve heyecanlı bir yaşam değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.3.1.26. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-89. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	3	4,00	5,20
2	3	16,67	1,53
3	3	12,33	2,89
4	3	5,67	6,35
5	3	14,33	3,21
6	3	10,67	6,66
7	3	11,33	6,66
8	3	2,67	2,08
9	3	13,67	3,79
10	3	8,00	6,24
11	3	6,67	4,73
12	3	5,00	1,73
13	3	11,00	4,58
14	3	7,33	3,21
15	3	13,00	6,08
16	3	7,67	,58
17	3	11,00	4,36
18	3	10,00	1,00
TOPLAM	54	9,50	5,24

Şekil 26. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-90. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	756,167	17	44,480	2,296	,018
GRUPLAR ICI	697,333	36	19,370		
TOPLAM	1453,500	53			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Çok İyi gelire sahip bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-91. Çok İyi Gelire Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

ARAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05	
		1	2
8	3	2,67	
1	3	4,00	4,00
12	3	5,00	5,00
4	3	5,67	5,67
11	3	6,67	6,67
14	3	7,33	7,33
16	3	7,67	7,67
10	3	8,00	8,00
18	3	10,00	10,00
6	3	10,67	10,67
13	3	11,00	11,00
17	3	11,00	11,00
7	3	11,33	11,33
3	3	12,33	12,33
15	3	13,00	13,00
9	3	13,67	13,67
5	3	14,33	14,33
2	3		16,67
p degeri		,156	,085

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 3,000.

Tukey testine göre; Çok İyi gelire sahip bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin hırslı, bağımsız, mantıklı, dürüst ve kibar değerleri; en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla bağışlayıcı, entelektüel, itaatkar ve sevecen değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.4. Kişilik Alt Ölçekleri Ve Değerler Karşılaştırması, Varyans Analizi Sonuçları

Tablo-92. Kişilik Envanteri Betimsel İstatistikler

	GÖZLEM	ARALIK	MINIMUM	MAKSIMUM	TOPLAM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
PSIKOTİK	180	13	0	13	668	3,71	2,77
NÖROTİK	180	22	0	22	1971	10,95	5,06
DISA DÖNÜK	180	16	1	17	2072	11,51	3,44
YALAN	180	16	5	21	2447	13,59	3,68
GÖZLEM	180						

Değerlendirmede psikotik bireye rastlanmamıştır. Bu yüzden değerlendirme “Orta psikotik” bireyler için yapılacaktır.

Tablo-92a. Nörotik Kişilik Özelliğinin Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı

NÖROTİK

	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLATIF YÜZDE
AZ	52	28,9	28,9
KISMEN	83	46,1	75,0
COK	45	25,0	100,0
TOPLAM	180	100,0	

Tablo-92b. Dışa Dönük Kişilik Özelliğinin Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı

DISA DÖNÜK

	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLATIF YÜZDE
AZ	31	17,2	17,2
KISMEN	149	82,8	100,0
TOPLAM	180	100,0	

Tablo-92c. Yalan Boyutu Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı

YALAN

	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLATIF YÜZDE
AZ	10	5,6	5,6
KISMEN	85	47,2	52,8
COK	85	47,2	100,0
TOPLAM	180	100,0	

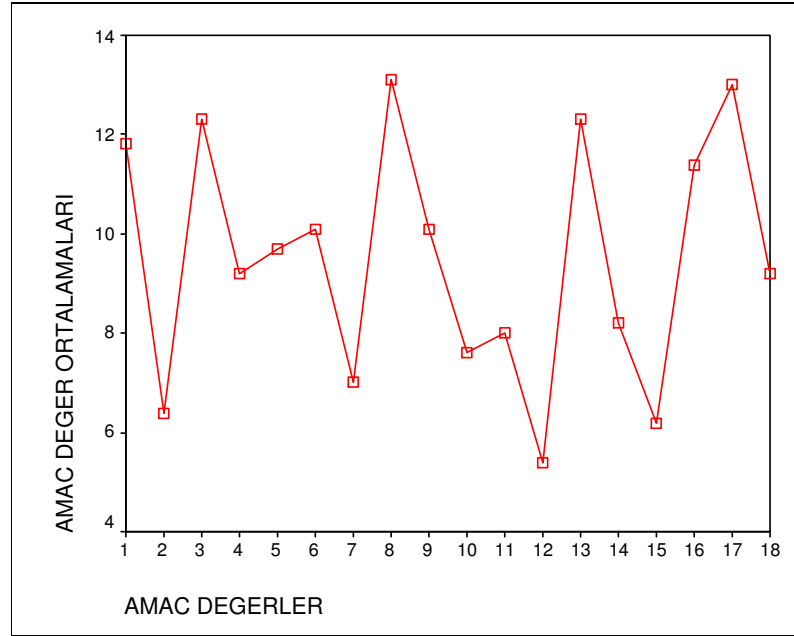
3.4.1. Kişilik Alt ölçekleri ve Amaçsal/Araçsal Değerlerin Karşılaştırılması ve Varyans Analizleri

3.4.1.1. Orta Psikotik Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Değerlendirmede psikotik bireye rastlanmamıştır. Bu yüzden değerlendirme “Orta psikotik” bireyler için yapılacaktır.

Tablo-93. Orta Psikotik Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

AMAC			
	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	10	11,80	6,83
2	10	6,40	4,99
3	10	12,30	5,38
4	10	9,20	5,16
5	10	9,70	5,74
6	10	10,10	5,00
7	10	7,00	5,33
8	10	13,10	4,04
9	10	10,10	5,55
10	10	7,60	5,36
11	10	8,00	5,03
12	10	5,40	3,72
13	10	12,30	5,48
14	10	8,20	4,26
15	10	6,20	3,46
16	10	11,40	3,95
17	10	13,00	3,13
18	10	9,20	3,36
TOPLAM	180	9,50	5,20

Şekil 27. Orta Psikotik Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-94. Orta Psikotik Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESI	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	1018,400	17	59,906	2,536	,001
GRUPLAR İÇİ	3826,600	162	23,621		
TOPLAM	4845,000	179			

Varyans analizine göre; p değeri < 0,05 olduğu için “Orta psikotik bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir (Tukey testi).

Tablo-95. Orta Psikotik Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

AMAC

Tukey HSD^a

AMAC DEGERLER	N	ÖNEMLİ KÜMELER = .05	
		1	2
12	10	5,40	
15	10	6,20	6,20
2	10	6,40	6,40
7	10	7,00	7,00
10	10	7,60	7,60
11	10	8,00	8,00
14	10	8,20	8,20
4	10	9,20	9,20
18	10	9,20	9,20
5	10	9,70	9,70
6	10	10,10	10,10
9	10	10,10	10,10
16	10	11,40	11,40
1	10	11,80	11,80
3	10	12,30	12,30
13	10	12,30	12,30
17	10		13,00
8	10		13,10
p degeri		,128	,128

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 10,000.

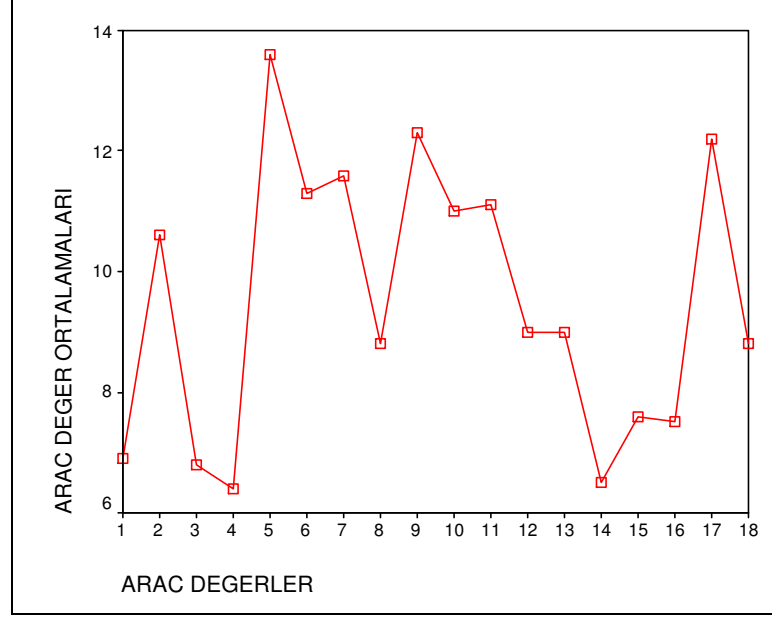
Tukey testine göre; orta psikotik bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerlerin sırasıyla mutluluk, rahat bir yaşam, aile güvenliği amaçsal değerleri; en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla güzellikler dünyası, ulusal güvenlik, olgun sevgi ve barış içinde bir dünya değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.4.1.2. Orta Psikotik Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-96. Orta Psikotik Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	10	6,90	5,59
2	10	10,60	5,27
3	10	6,80	3,61
4	10	6,40	5,04
5	10	13,60	4,97
6	10	11,30	4,24
7	10	11,60	4,67
8	10	8,80	5,88
9	10	12,30	5,14
10	10	11,00	5,70
11	10	11,10	5,55
12	10	9,00	5,73
13	10	9,00	4,69
14	10	6,50	5,74
15	10	7,60	4,95
16	10	7,50	3,69
17	10	12,20	3,43
18	10	8,80	4,16
TOPLAM	180	9,50	5,20

Şekil 28. Orta Psikotik Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-97. Orta Psikotik Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	873,600	17	51,388	2,096	,009
GRUPLAR ICI	3971,400	162	24,515		
TOPLAM	4845,000	179			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Orta psikotik bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-98. Orta Psikotik Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

ARAC DEGERLER	N	ÖNEMLİ KÜMELER = .05
		1
4	10	6,40
14	10	6,50
3	10	6,80
1	10	6,90
16	10	7,50
15	10	7,60
8	10	8,80
18	10	8,80
12	10	9,00
13	10	9,00
2	10	10,60
10	10	11,00
11	10	11,10
6	10	11,30
7	10	11,60
17	10	12,20
9	10	12,30
5	10	13,60
p degeri		,103

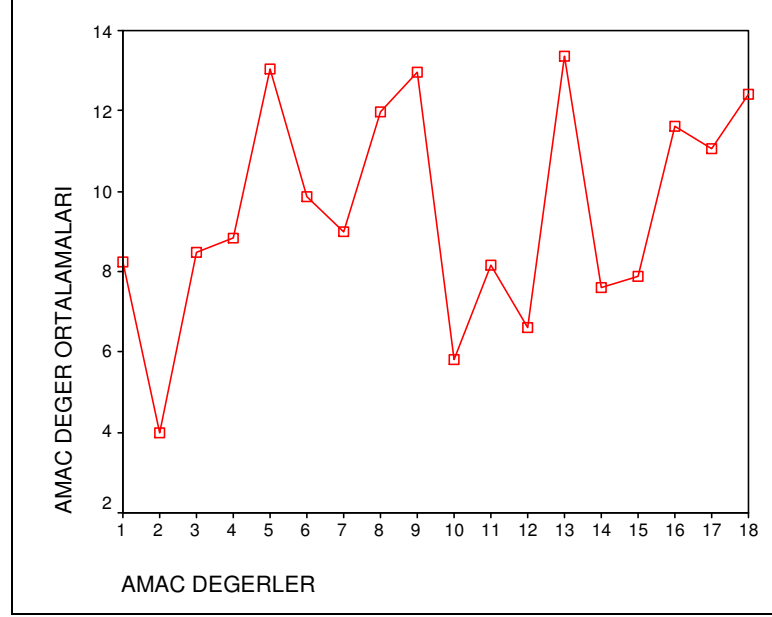
a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 10,000.

Tukey testine göre; orta psikotik bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin sırasıyla dürüst, neşeli, cesaretli, bağımsız değerleri en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla entelektüel, itaatkar ve temiz değerlerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.4.1.3 Nörotik Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-99. Nörotik Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

AMAC			
	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	45	8,22	6,34
2	45	4,00	4,59
3	45	8,47	5,48
4	45	8,82	4,13
5	45	13,04	4,54
6	45	9,87	4,00
7	45	9,00	4,13
8	45	11,96	4,24
9	45	12,96	4,96
10	45	5,80	4,32
11	45	8,18	4,79
12	45	6,62	4,47
13	45	13,36	3,74
14	45	7,62	4,45
15	45	7,87	4,19
16	45	11,60	3,89
17	45	11,07	4,43
18	45	12,40	4,06
TOPLAM	810	9,49	5,19

Şekil 29. Nörotik Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-100. Nörotik Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	5597,106	17	329,242	16,063	,000
GRUPLAR ICI	16233,333	792	20,497		
TOPLAM	21830,440	809			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Nörotik bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-101. Nörotik Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

AMAC DEGERLER	N	ÖNEMLİ KÜMELER = .05							
		1	2	3	4	5	6	7	8
2	45	4,00							
10	45	5,80	5,80						
12	45	6,62	6,62	6,62					
14	45		7,62	7,62					
15	45		7,87	7,87	7,87				
11	45		8,18	8,18	8,18				
1	45		8,22	8,22	8,22				
3	45		8,47	8,47	8,47	8,47			
4	45		8,82	8,82	8,82	8,82	8,82		
7	45		9,00	9,00	9,00	9,00	9,00		
6	45			9,87	9,87	9,87	9,87	9,87	
17	45				11,07	11,07	11,07	11,07	11,07
16	45					11,60	11,60	11,60	11,60
8	45						11,96	11,96	11,96
18	45							12,40	12,40
9	45							12,96	12,96
5	45							13,04	13,04
13	45								13,36
p degeri		,347	,076	,066	,076	,094	,094	,082	,609

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 45,000.

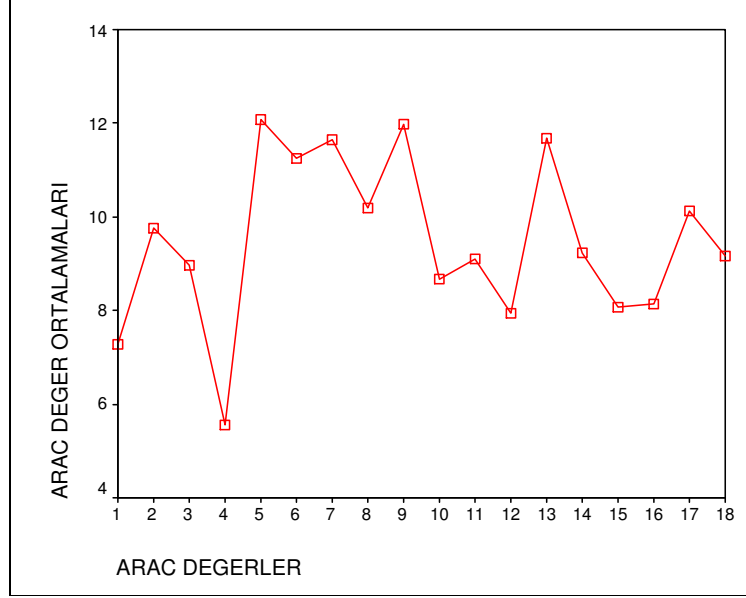
Tukey testine göre; nörotik bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerlerin sırasıyla aile güvenliği, iç huzur, mutluluk değerleri; en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla olgun sevgi, bilgelik, heyecanlı bir yaşam ve zevk değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.4.1.4. Nörotik Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-102. Nörotik Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	45	7,27	5,50
2	45	9,76	5,78
3	45	8,98	4,62
4	45	5,56	4,36
5	45	12,07	5,17
6	45	11,27	4,64
7	45	11,64	4,83
8	45	10,18	5,73
9	45	11,98	5,34
10	45	8,67	4,66
11	45	9,11	5,21
12	45	7,93	4,66
13	45	11,67	4,36
14	45	9,22	5,21
15	45	8,07	4,65
16	45	8,16	4,81
17	45	10,11	4,77
18	45	9,18	4,11
TOPLAM	810	9,49	5,18

Şekil 30. Nörotik Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-103. Nörotik Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	2438,978	17	143,469	5,890	,000
GRUPLAR ICI	19291,422	792	24,358		
TOPLAM	21730,400	809			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Nörotik bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-104. Nörotik Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

ARAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05				
		1	2	3	4	5
4	45	5,56				
1	45	7,27	7,27			
12	45	7,93	7,93	7,93		
15	45	8,07	8,07	8,07	8,07	
16	45	8,16	8,16	8,16	8,16	
10	45	8,67	8,67	8,67	8,67	8,67
3	45	8,98	8,98	8,98	8,98	8,98
11	45	9,11	9,11	9,11	9,11	9,11
18	45	9,18	9,18	9,18	9,18	9,18
14	45		9,22	9,22	9,22	9,22
2	45		9,76	9,76	9,76	9,76
17	45		10,11	10,11	10,11	10,11
8	45		10,18	10,18	10,18	10,18
6	45			11,27	11,27	11,27
7	45				11,64	11,64
13	45				11,67	11,67
9	45					11,98
5	45					12,07
p degeri		,051	,314	,118	,055	,098

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 45,000.

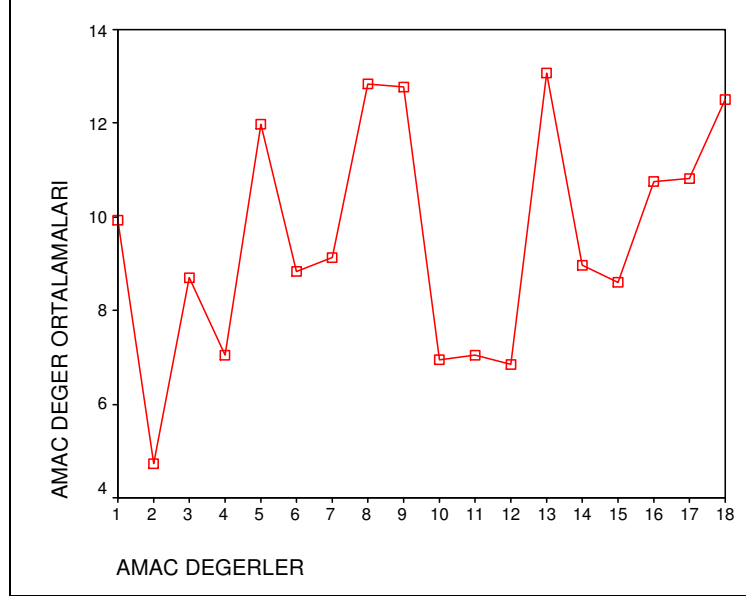
Tukey testine göre; nörotik bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin sırasıyla dürüst, bağımsız ve mantıklı; en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla entelektüel, itaatkar, muktedir, hayal gücü kuvvetli ve geniş görüşlü değerlerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.4.1.5. Dışa Dönük Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Değerlendirmede dışa dönük bireye rastlanmamıştır. Bu yüzden değerlendirme “orta dışa dönük” bireyler için yapılacaktır.

Tablo-105. Orta Dışa Dönük Bireylerin Amaç Değerler Önem sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

AMAC			
	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	149	9,91	6,54
2	149	4,73	4,51
3	149	8,71	5,36
4	149	7,04	4,40
5	149	11,99	4,57
6	149	8,83	4,15
7	149	9,13	3,84
8	149	12,85	4,41
9	149	12,78	4,48
10	149	6,95	4,42
11	149	7,06	4,74
12	149	6,85	4,28
13	149	13,09	4,03
14	149	8,95	4,48
15	149	8,62	8,63
16	149	10,75	4,24
17	149	10,81	4,94
18	149	12,50	4,16
TOPLAM	2682	9,53	5,46

Şekil 31. Orta Dışa Dönük Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-106. Orta Dışa Dönük Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	15497,912	17	911,642	37,770	,000
GRUPLAR ICI	64300,081	2664	24,137		
TOPLAM	79797,993	2681			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Kısmen dışa dönük bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-107. Orta Dışa Dönük Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

AMAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	149	4,73								
12	149		6,85							
10	149		6,95	6,95						
4	149		7,04	7,04	7,04					
11	149		7,06	7,06	7,06					
15	149		8,62	8,62	8,62	8,62				
3	149		8,71	8,71	8,71	8,71				
6	149			8,83	8,83	8,83	8,83			
14	149				8,95	8,95	8,95			
7	149					9,13	9,13			
1	149					9,91	9,91			
16	149						10,75	10,75		
17	149						10,81	10,81	10,81	
5	149							11,99	11,99	11,99
18	149							12,50	12,50	12,50
9	149								12,78	12,78
8	149									12,85
13	149									13,09
p degeri		1,000	,095	,089	,075	,701	,052	,165	,056	,899

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 149,000.

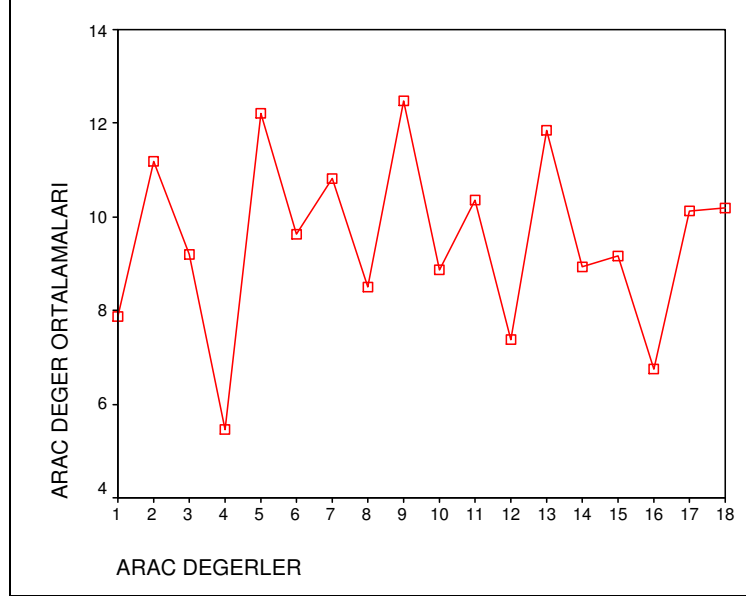
Tukey testine göre; orta dışa dönük bireylerin bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerinin aile güvenliği; en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla olgun sevgi, güzellikler dünyası, heyecanlı bir yaşam, zevk ve bilgelik değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.4.1.6. Dışa Dönük Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Değerlendirmede dışa dönük bireye rastlanmamıştır. Bu yüzden değerlendirme “orta dışa dönük” bireyler için yapılacaktır.

Tablo-108. Orta Dışa Dönük Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC			
	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	149	7,89	5,89
2	149	11,19	5,08
3	149	9,21	4,77
4	149	5,44	4,64
5	149	12,21	4,75
6	149	9,64	4,62
7	149	10,81	5,19
8	149	8,50	5,21
9	149	12,48	5,24
10	149	8,88	4,93
11	149	10,34	4,50
12	149	7,39	4,53
13	149	11,86	4,18
14	149	8,93	4,92
15	149	9,18	4,85
16	149	6,74	4,84
17	149	10,14	4,68
18	149	10,19	4,56
TOPLAM	2682	9,50	5,19

Şekil 32. Orta Dışa Dönük Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-109. Orta Dışa Dönük Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	9081,223	17	534,190	22,544	,000
GRUPLAR ICI	63123,275	2664	23,695		
TOPLAM	72204,499	2681			

Varyans analizine göre; p değeri < 0,05 olduğu için “Orta dışa dönük bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir (Tukey testi).

Tablo-110. Orta Dışa Dönük Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

ARAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELELER = .05													
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10				
4	149	5,44													
16	149	6,74	6,74												
12	149	7,39	7,39	7,39											
1	149		7,89	7,89	7,89										
8	149		8,50	8,50	8,50	8,50									
10	149			8,88	8,88	8,88	8,9								
14	149			8,93	8,93	8,93	8,9								
15	149			9,18	9,18	9,18	9,2								
3	149			9,21	9,21	9,21	9,2								
6	149				9,64	9,64	9,6	9,64							
17	149					10	10	10	10,1						
18	149					10	10	10	10,2						
11	149					10	10	10	10,3	10,3					
7	149						11	11	10,8	10,8	10,81				
2	149							11	11,2	11,2	11,19				
13	149								11,9	11,9	11,86				
5	149									12,2	12,21				
9	149											12,48			
p DEGERI		,056	,153	,107	,153	,097	,06	,346	,178	,087	,218				

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 149,000.

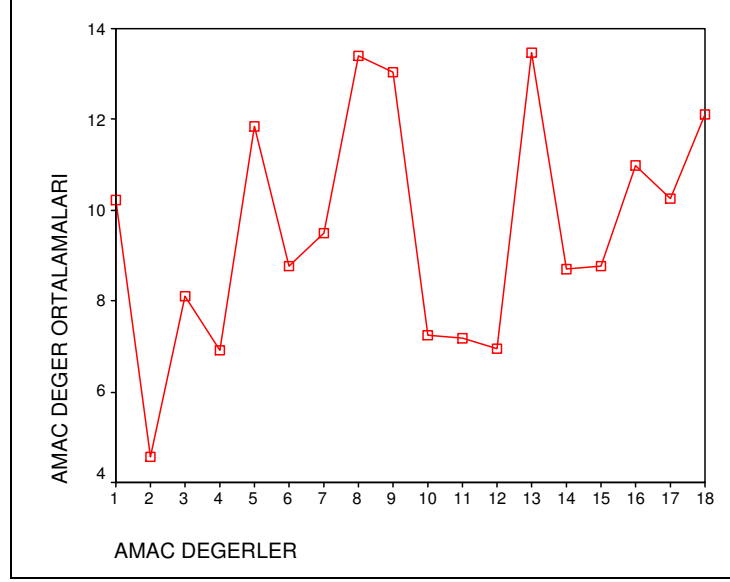
Tukey testine göre; orta dışa dönük bireylerin bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin dürüst, sorumluluk sahibi ve mantıklı değerleri; en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla itaatkar, entelektüel, muktedir, bağışlayıcı ve hayal gücü kuvvetli değerlerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

**3.4.1.7. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler
(Varyans Analizi)**

Tablo-111. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

AMAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	85	10,24	6,18
2	85	4,58	4,16
3	85	8,11	5,61
4	85	6,91	4,65
5	85	11,85	4,60
6	85	8,75	4,01
7	85	9,48	3,77
8	85	13,40	3,59
9	85	13,04	4,40
10	85	7,24	4,21
11	85	7,16	4,80
12	85	6,94	4,50
13	85	13,46	4,28
14	85	8,69	4,11
15	85	8,78	10,70
16	85	10,99	4,42
17	85	10,26	5,33
18	85	12,11	4,26
TOPLAM	1530	9,55	5,65

Şekil 33. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-112. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEĞERİ	p DEĞERİ
GRUPLAR ARASI	9412,482	17	553,675	21,261	,000
GRUPLAR İÇİ	39375,624	1512	26,042		
TOPLAM	48788,105	1529			

Varyans analizine göre; p değeri < 0,05 olduğu için “Yalan boyutu yüksek bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir (Tukey testi).

Tablo-113. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

AMAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05					
		1	2	3	4	5	6
2	85	4,58					
4	85	6,91	6,91				
12	85	6,94	6,94				
11	85	7,16	7,16				
10	85	7,24	7,24				
3	85		8,11	8,11			
14	85		8,69	8,69	8,69		
6	85		8,75	8,75	8,75		
15	85		8,78	8,78	8,78		
7	85		9,48	9,48	9,48	9,48	
1	85			10,24	10,24	10,24	
17	85			10,26	10,26	10,26	
16	85				10,99	10,99	10,99
5	85					11,85	11,85
18	85					12,11	12,11
9	85						13,04
8	85						13,40
13	85						13,46
p degeri		,067	,092	,345	,235	,077	,134

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 85,000.

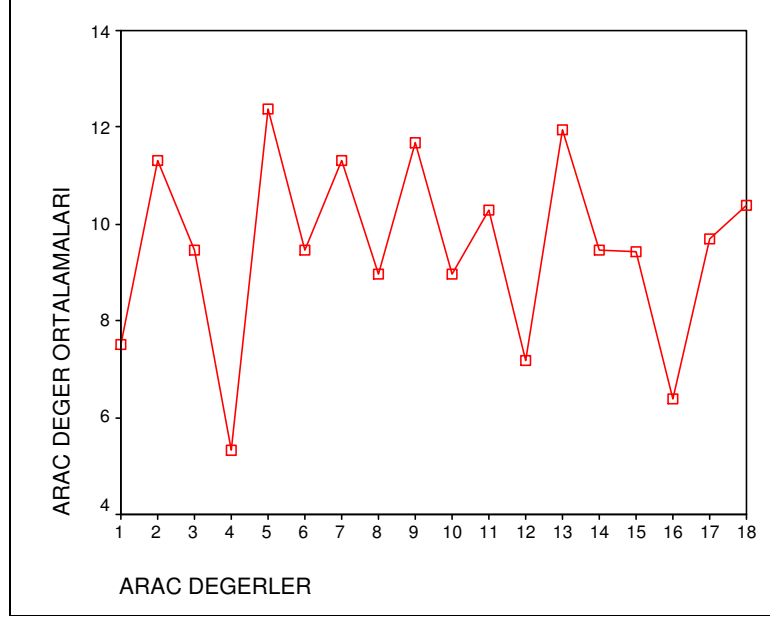
Tukey testine göre; yalan boyutu yüksek bireylerin bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerlerin aile güvenliği, başarı hissi ve mutluluk, en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla olgun sevgi, güzellikler dünyası, heyecanlı bir yaşam, zevk ve bilgelik değerlerler olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.4.1.8. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-114. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	85	7,52	6,06
2	85	11,32	4,93
3	85	9,45	4,85
4	85	5,33	4,67
5	85	12,36	4,73
6	85	9,46	4,63
7	85	11,33	4,79
8	85	8,95	5,37
9	85	11,67	5,46
10	85	8,96	4,98
11	85	10,31	4,80
12	85	7,19	4,28
13	85	11,94	4,05
14	85	9,46	4,97
15	85	9,44	5,03
16	85	6,39	4,40
17	85	9,69	4,85
18	85	10,38	4,40
TOPLAM	1530	9,51	5,19

Şekil 34. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-115. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER ORTALAMASI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	5433,982	17	319,646	13,494	,000
GRUPLAR ICI	35816,424	1512	23,688		
TOPLAM	41250,406	1529			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Yalan boyutu yüksek bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-116. Yalan Boyutu Yüksek Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

ARAC DEGERLER	GÖZLEM	ÖNEMLİ KÜMELER = .05					
		1	2	3	4	5	6
4	85	5,33					
16	85	6,39	6,39				
12	85	7,19	7,19	7,19			
1	85	7,52	7,52	7,52			
8	85		8,95	8,95	8,95		
10	85		8,96	8,96	8,96		
15	85			9,44	9,44	9,44	
3	85			9,45	9,45	9,45	
6	85			9,46	9,46	9,46	
14	85			9,46	9,46	9,46	
17	85			9,69	9,69	9,69	
11	85				10,31	10,31	10,31
18	85				10,38	10,38	10,38
2	85				11,32	11,32	11,32
7	85				11,33	11,33	11,33
9	85					11,67	11,67
13	85					11,94	11,94
5	85						12,36
p degeri		,235	,056	,076	,125	,076	,340

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 85,000.

Tukey testine göre; yalan boyutu yüksek bireylerin bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin dürüst, sorumluluk sahibi, mantıklı ve bağımsız, en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla entelektüel, muktedir, itaatkar, hayal gücü kuvvetli ve bağışlayıcı değerler olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

Tablo-117. Psikotik, Nörotik, Dışa Dönük Kişilik ve Yalan Boyutu ile Amaç Değerler Arası Korelasyon

		Psikotik	Nörotik	Dışa Dönük	Yalan
Ahret Selameti	r	,067	-,134	-,037	,012
	Anlamlılık Seviyesi	,374	,074	,621	,873
Aile Güvenliği	r	,093	-,036	,034	,013
	Anlamlılık Seviyesi	,214	,633	,649	,860
Barış İçinde Bir Dünya	r	,162(*)	-,017	-,002	-,121
	Anlamlılık Seviyesi	,030	,822	,977	,105
Başarı Hissi	r	,092	,211(**)	-,225(**)	-,149(*)
	Anlamlılık Seviyesi	,219	,004	,002	,046
Bilgelik	r	-,119	,113	-,004	,007
	Anlamlılık Seviyesi	,112	,130	,961	,928
Eşitlik	r	,057	,099	-,161(*)	-,109
	Anlamlılık Seviyesi	,447	,184	,031	,145
Gerçek Dostluk	r	-,130	-,030	,025	,084
	Anlamlılık Seviyesi	,081	,688	,739	,264
Güzellikler Dünyası	r	,015	-,135	,001	,100
	Anlamlılık Seviyesi	,847	,071	,993	,183
Heyecanlı Bir Yaşam	r	-,152(*)	-,100	-,075	,099
	Anlamlılık Seviyesi	,042	,183	,317	,186
İç Huzur	r	,049	-,064	,124	,136
	Anlamlılık Seviyesi	,510	,394	,099	,068
Kendine Saygı	r	,039	,122	-,089	-,058
	Anlamlılık Seviyesi	,603	,104	,233	,442
Mutluluk	r	-,066	,007	,153(*)	,096
	Anlamlılık Seviyesi	,381	,927	,041	,199
Olgun Sevgi	r	-,036	,081	,094	,130
	Anlamlılık Seviyesi	,632	,277	,212	,081
Özgürlük	r	-,023	-,134	,156(*)	,045
	Anlamlılık Seviyesi	,755	,072	,036	,551
Rahat Bir	r	-,067	-,102	,055	,022

Yaşam	Anlamlılık Seviyesi	,369	,175	,463	,770
Sosyal Onay	r	,034	,140	-,037	,023
Ulusal Güvenlik	Anlamlılık Seviyesi	,654	,061	,620	,757
	r	,108	,036	-,012	-,131
Zevk	Anlamlılık Seviyesi	,149	,634	,872	,081
	r	-,186(*)	-,079	,054	-,058
	Anlamlılık Seviyesi	,012	,295	,469	,437

Araştırma da psikotiklik puanı yüksek bireye rastlanmadığı için değerlendirme orta düzeyde psikotik bireyler için yapılmıştır.

Orta düzeyde psikotik kişilik ile barış içinde bir dünya amaç değeri arasında pozitif korelasyon ($r=,162$ ve $p<0,05$); orta düzeyde psikotik kişilik ile heyecanlı bir yaşam ($r=,152$) ve zevk ($r=,186$) amaç değerleri arasında da negatif korelasyon vardır ($p<0,05$).

Nörotik kişilik ile başarı hissi amaç değeri arasında pozitif korelasyon vardır ($r=,211$ ve $p<0,05$).

Araştırma da dışa dönüklük puanı yüksek bireylere rastlanmadığı için değerlendirme orta düzeyde dışa dönük bireyler için yapılmıştır.

Orta düzeyde dışa dönük kişilik ile başarı hissi ($r=,225$ ve $p<0,01$) ve eşitlik ($r=,161$ ve $p<0,05$) amaç değerleri arasında negatif korelasyon; Orta düzeyde dışa dönük kişilik ile mutluluk ($r=,153$) ve özgürlük ($r=,156$) amaç değerleri arasında pozitif korelasyon vardır ($p<0,05$).

Yalan boyutu ile başarı hissi amaç değeri arasında negatif korelasyon vardır ($r=,149$ ve $p<0,05$).

Tablo-118. Psikotik, Nörotik, Dışa Dönük Kişilik ve Yalan Boyutu ile Araç Değerler Arası Korelasyon

		Psikotik	Nörotik	Dışa Dönük	Yalan
Bağımsız	r	-,035	-,067	,057	,014
	Anlamlılık Seviyesi	,644	,369	,445	,848
Bağışlayıcı	r	-,015	-,148(*)	,123	,085
	Anlamlılık Seviyesi	,845	,047	,101	,256
Cesaretli	r	-,129	-,055	-,059	,067
	Anlamlılık Seviyesi	,085	,466	,429	,375
Dürüst	r	,052	,039	,012	-,081
	Anlamlılık Seviyesi	,492	,601	,868	,278
Entelektüel	r	,075	,027	,056	,062
	Anlamlılık Seviyesi	,319	,718	,459	,408
Geniş Görüşlü	r	,083	,217(**)	-,038	-,089
	Anlamlılık Seviyesi	,265	,003	,616	,236
Hayal Gücü Kuvvetli	r	,023	,030	-,141	,062
	Anlamlılık Seviyesi	,761	,689	,060	,408
Hırslı	r	-,016	,075	-,266(**)	-,036
	Anlamlılık Seviyesi	,835	,316	,000	,628
İtaatkar	r	-,003	-,075	,045	-,090
	Anlamlılık Seviyesi	,968	,319	,546	,227
Kendini Kontrol Eden	r	,110	,023	,038	,001
	Anlamlılık Seviyesi	,141	,762	,610	,991
Kibar	r	,047	-,079	,060	,012
	Anlamlılık Seviyesi	,533	,294	,422	,876
Mantıklı	r	,087	,059	-,008	-,030
	Anlamlılık Seviyesi	,247	,430	,915	,687
Muktedir	r	-,156(*)	-,019	,099	,022
	Anlamlılık Seviyesi	,037	,802	,188	,774
Neşeli	r	-,131	,032	-,113	,053

	Anlamlılık Seviyesi	,080	,666	,130	,480
Sevecen	r	-,071	-,116	,069	,094
	Anlamlılık Seviyesi	,344	,120	,358	,211
Sorumluluk Sahibi	r	,037	,162(*)	-,015	-,134
	Anlamlılık Seviyesi	,619	,030	,838	,073
Temiz	r	,108	,045	,011	-,081
	Anlamlılık Seviyesi	,150	,549	,880	,279
Yardıms sever	r	-,063	-,143	,104	,085
	Anlamlılık Seviyesi	,404	,056	,164	,256

Orta düzeyde psikotik kişilik ile muktedir araç değeri arasında negatif korelasyon vardır ($r = -,156$ ve $p < 0,05$).

Nörotik kişilik ile bağışlayıcı araç değeri arasında negatif korelasyon ($r = -,148$ ve $p < 0,05$); nörotik kişilik ile geniş görüşlü ($r = ,217$ ve $p < 0,01$) ve sorumluluk sahibi ($r = ,162$ ve $p < 0,05$) araç değerleri arasında pozitif korelasyon vardır.

Orta düzeyde dışa dönük kişilik ile hırslı araç değeri arasında negatif korelasyon vardır ($r = -,266$ ve $p < 0,01$).

Yalan boyutu ile araç değerleri arasında korelasyon bulunamamıştır.

Kişilik özellikleri ile problem çözme yaklaşımları arasında da bir ilişki vardır (Ek 6).

Nörotik kişilik ile aceleci problem çözme yaklaşımı arasında negatif korelasyon ($r = -,298$, $p < 0,01$); nörotik kişilik ile çekingen ($r = ,193$, $p < 0,01$) ve planlı problem çözme yaklaşımları arasında pozitif korelasyon vardır ($r = ,227$, $p < 0,01$).

Dışa dönük kişilik ile çekingen ($r = -,280$, $p < 0,01$), planlı ($r = -,158$, $p < 0,01$) ve değerlendirici ($r = -,340$, $p < 0,05$) problem çözme yaklaşımları arasında negatif korelasyon vardır.

Yalan boyutu ile aceleci problem çözme yaklaşımı arasında pozitif korelasyon vardır ($r = ,205$, $p < 0,01$).

Yalan boyutu ile değerlendirici ($r=-159$, $p<0,05$) ve planlı problem çözüme yaklaşımları arasında negatif korelasyon vardır ($r=-167$, $p<0,05$).

Psikotik bireylerin belirli bir problem çözüme üzerinde yoğunlaşmadığını görüyoruz. Her çeşit problem çözüme yaklaşımına sahip psikotik birey bulunmaktadır.

Psikotik kişilik ile yalan boyutu arasında negatif korelasyon vardır ($r=-211$, $p<0,01$)

Nörotik kişilik ile dışa dönük kişilik (-345 , $p<0,01$) ve yalan boyutu arasında negatif korelasyon vardır (-358 , $p<0,01$).

Dışa dönük kişilik ile nörotik kişilik arasında negatif korelasyon vardır ($r=-345$, $p<0,01$)

Yalan boyutu ile nörotik kişilik arasında negatif korelasyon vardır ($r=-348$, $p<0,01$).

Acelecı problem çözüme yaklaşımı ile çekingen ($r=-184$, $p<0,05$) ve planlı problem çözüme yaklaşımları arasında negatif korelasyon vardır ($r=-156$, $p<0,05$)

Düşünen problem çözüme yaklaşımı ile çekingen ($r=-237$, $p<0,01$), değerlendirici ($r=,303$, $p<0,01$) ve planlı problem çözüme yaklaşımları arasında pozitif korelasyon vardır ($r=,455$, $p<0,01$).

Çekingen problem çözüme yaklaşımı ile acelecı problem çözüme yaklaşımı arası negatif korelasyon ($r=-184$, $p<0,05$); çekingen problem çözüme yaklaşımı ile düşünen ($r=,237$, $p<0,01$) ve planlı problem çözüme yaklaşımları arası pozitif korelasyon vardır ($r=,270$, $p<0,01$)

Değerlendirici problem çözüme yaklaşımı ile düşünen ($r=,303$, $p<0,01$) ve planlı problem çözüme yaklaşımları arasında pozitif korelasyon ($r=,434$, $p<0,01$); değerlendirici problem çözüme yaklaşımı ile kendine güvenli problem çözüme yaklaşımı arasında negatif korelasyon vardır ($r=-162$, $p<0,05$)

Kendine güvenli problem çözüme yaklaşımı ile değerlendirici problem çözüme yaklaşımı arasında negatif korelasyon vardır ($r=-162$, $p<0,05$)

Planlı problem çözüme yaklaşımı ile acelecı problem çözüme yaklaşımı arasında negatif korelasyon ($r=-156$, $p<0,05$); planlı problem çözüme yaklaşımı ile düşünen($r=,455$, $p<0,05$) çekingen ($r=,270$, $p<0,05$) ve değerlendirici problem çözüme yaklaşımları arasında pozitif korelasyon vardır ($r=,434$, $p<0,05$)

3.5. Problem Çözme Alt Ölçekleri Puan Dağılımı

Tablo-119. Problem Çözme Envanteri Betimsel İstatistikler

	GÖZLEM	ARALIK	MINIMUM	MAKSİMUM	TOPLAM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
ACELECI YAKLASIM	180	45	9	54	6275	34,86	7,63
DÜSÜNEN YAKLASIM	180	25	5	30	2003	11,13	4,71
CEKINGEN YAKLASIM	180	19	5	24	3552	19,73	3,96
DEGERLENDIRICI YAKLASIM	180	14	3	17	1281	7,12	3,15
KENDINE GÜVENLİ YAKLASIM	180	30	6	36	2848	15,82	4,41
PLANLI YAKLASIM	180	20	4	24	1576	8,76	3,65
GÖZLEM	180						

Tablo-119a. Aceleci Problem Çözme Yaklaşımının Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı

ACELECI YAKLASIM

	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLATIF YÜZDE
AZ	10	5,6	5,6
KISMEN	129	71,7	77,2
COK	41	22,8	100,0
TOPLAM	180	100,0	

Tablo-119b. Düşünen Problem Çözme Yaklaşımının Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı

DÜSÜNEN YAKLASIM

	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLATIF YÜZDE
AZ	74	41,1	41,1
KISMEN	78	43,3	84,4
COK	28	15,6	100,0
TOPLAM	180	100,0	

Tablo-119c. Çekingen Problem Çözme Yaklaşımının Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı

CEKINGEN YAKLASIM

	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLATIF YÜZDE
AZ	121	67,2	67,2
KISMEN	22	12,2	79,4
COK	37	20,6	100,0
TOPLAM	180	100,0	

Tablo-119d. Değerlendirici Problem Çözme Yaklaşımının Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı

DEGERLENDIRICI YAKLASIM

	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLATIF YÜZDE
AZ	125	69,4	69,4
KISMEN	50	27,8	97,2
COK	5	2,8	100,0
TOPLAM	180	100,0	

Tablo-119e. Kendine Güvenli Problem Çözme Yaklaşımının Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı

KENDINE GÜVENLİ YAKLASIM

	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLATIF YÜZDE
AZ	37	20,6	20,6
KISMEN	78	43,3	63,9
COK	65	36,1	100,0
TOPLAM	180	100,0	

Tablo-119f. Planlı Problem Çözme Yaklaşımının Alt Gruplara Göre Frekans Dağılımı

PLANLI YAKLASIM

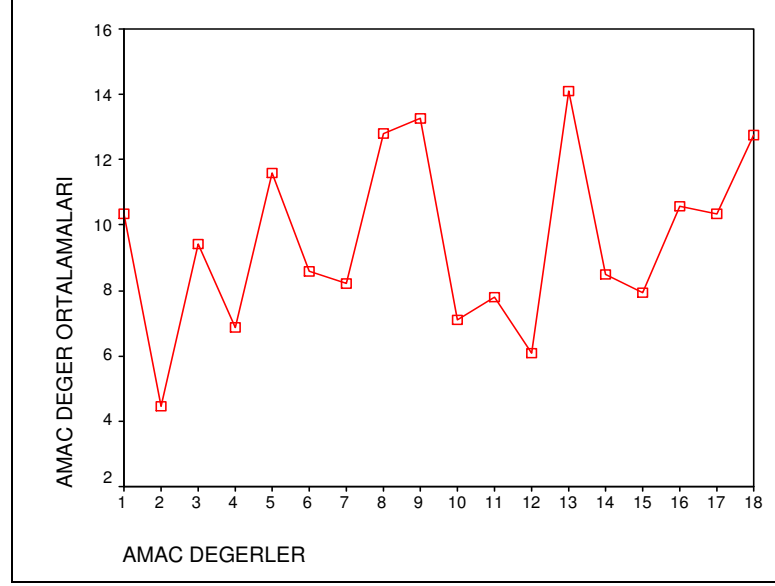
	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLATIF YÜZDE
AZ	94	52,2	52,2
KISMEN	77	42,8	95,0
COK	9	5,0	100,0
TOPLAM	180	100,0	

3.6. Problem Çözme Yaklaşımları İle Değerlerin Karşılaştırması, Varyans Analizi Sonuçları

3.6.1. Aceleci Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-120. Aceleci Bireylerin Amaç Değerler Önem Sıralaması ve Ortalama Standart Sapmaları

AMAC			
	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	39	10,3590	6,1151
2	39	4,4615	4,3640
3	39	9,4359	5,6791
4	39	6,8718	4,7138
5	39	11,5897	4,7612
6	39	8,5641	4,3577
7	39	8,2308	3,4295
8	39	12,8205	4,1477
9	39	13,2821	4,4659
10	39	7,0769	4,2698
11	39	7,7949	5,1818
12	39	6,0769	3,6156
13	39	14,0769	3,8002
14	39	8,5128	4,8006
15	39	7,9231	3,9295
16	39	10,5897	3,7677
17	39	10,3590	5,1682
18	39	12,7692	4,0940
TOPLAM	702	9,4886	5,1863

Şekil 35. Aceleci Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-121. Aceleci Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEĞERİ	p DEĞERİ
GRUPLAR ARASI	4786,691	17	281,570	13,690	,000
GRUPLAR İÇİ	14068,718	684	20,568		
TOPLAM	18855,409	701			

Varyans analizine göre; p değeri < 0,05 olduğu için “Aceleci bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir (Tukey testi).

Tablo-122. Aceleci Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD									
AMAC DEGERLER	N	OLUSAN KÜMELER = .05							
		1	2	3	4	5	6	7	8
2	39	4,4615							
12	39	6,0769	6,0769						
4	39	6,8718	6,8718	6,8718					
10	39	7,0769	7,0769	7,0769	7,0769				
11	39	7,7949	7,7949	7,7949	7,7949				
15	39	7,9231	7,9231	7,9231	7,9231				
7	39		8,2308	8,2308	8,2308	8,2308			
14	39		8,5128	8,5128	8,5128	8,5128			
6	39		8,5641	8,5641	8,5641	8,5641			
3	39		9,4359	9,4359	9,4359	9,4359	9,4359		
1	39			10,3590	10,3590	10,3590	10,3590	10,3590	
17	39			10,3590	10,3590	10,3590	10,3590	10,3590	
16	39				10,5897	10,5897	10,5897	10,5897	10,5897
5	39					11,5897	11,5897	11,5897	11,5897
18	39						12,7692	12,7692	12,7692
8	39						12,8205	12,8205	12,8205
9	39							13,2821	13,2821
13	39								14,0769
p degeri		,072	,097	,067	,062	,097	,091	,284	,067

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 39,000.

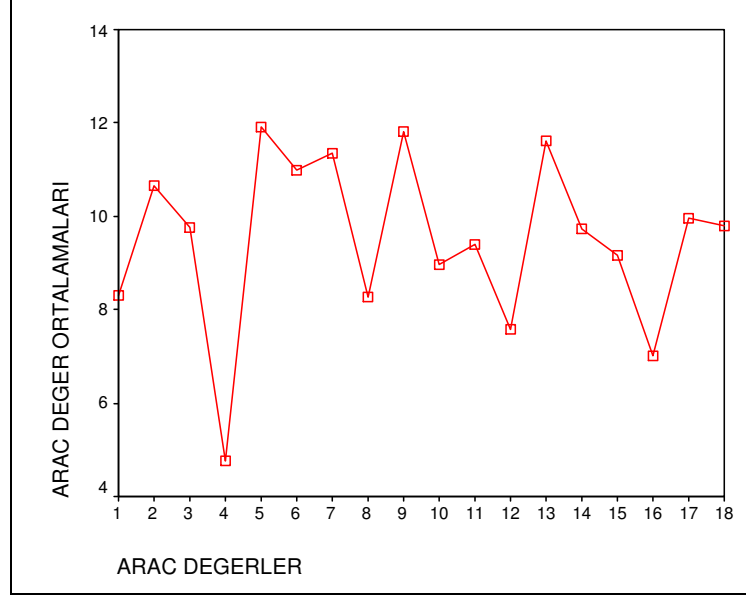
Tukey testine göre; aceleci problem çözme yaklaşımına sahip bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerlerin sırasıyla aile güvenliği, mutluluk, başarı hissi, iç huzur, kendine saygı, rahat bir yaşam değerleri olduğunu ve en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla olgun sevgi, heyecanlı bir yaşam, güzellikler dünyası, zevk, bilgelik, sosyal onay değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.6.1.1. Aceleci Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-123. Aceleci Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	39	8,3077	6,4610
2	39	10,6410	4,8422
3	39	9,7692	4,9442
4	39	4,7692	4,4037
5	39	11,9231	4,7205
6	39	10,9744	4,6311
7	39	11,3590	4,9390
8	39	8,2564	5,2250
9	39	11,8205	5,1344
10	39	8,9744	4,6988
11	39	9,3846	4,4522
12	39	7,5641	4,1977
13	39	11,6154	3,7670
14	39	9,7179	5,4577
15	39	9,1795	5,4766
16	39	7,0000	4,8828
17	39	9,9487	4,5593
18	39	9,7949	5,2874
TOPLAM	702	9,5000	5,1918

Şekil 36. Aceleci Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo 124. Aceleci Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESI	KARELER TOPLAMI	F TESTİ DEGERI	p DEGERI
GRUPLAR ARASI	2293,551	17	134,915	5,558	,000
GRUPLAR ICI	16601,949	684	24,272		
TOPLAM	18895,500	701			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Aceleci bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo 125. Aceleci Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD ^a					
ARAC DEGERLER	N	OLUSAN KÜMELER = .05			
		1	2	3	4
4	39	4,7692			
16	39	7,0000	7,0000		
12	39	7,5641	7,5641	7,5641	
8	39	8,2564	8,2564	8,2564	8,2564
1	39	8,3077	8,3077	8,3077	8,3077
10	39		8,9744	8,9744	8,9744
15	39		9,1795	9,1795	9,1795
11	39		9,3846	9,3846	9,3846
14	39		9,7179	9,7179	9,7179
3	39		9,7692	9,7692	9,7692
18	39		9,7949	9,7949	9,7949
17	39		9,9487	9,9487	9,9487
2	39		10,6410	10,6410	10,6410
6	39			10,9744	10,9744
7	39			11,3590	11,3590
13	39				11,6154
9	39				11,8205
5	39				11,9231
p degeri		,129	,099	,066	,093

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 39,000.

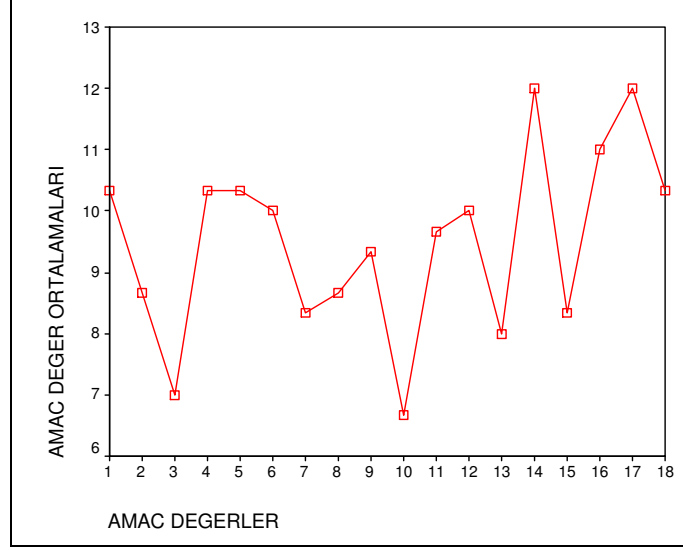
Tukey testine göre; aceleci problem çözme yaklaşımına sahip bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin sırasıyla dürüst, sorumluluk sahibi, mantıklı araç değerler olduğunu ve en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla entelektüel, itaatkar, muktedir, hayal gücü kuvvetli, geniş görüşlü, bağışlayıcı, temiz, yardımsever, cesaretli, neşeli, kibar, sevecen ve kendini kontrol eden araç değerler olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.6.1.2. Düşünen Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-126. Düşünen Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

AMAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	3	10,33	8,14
2	3	8,67	7,09
3	3	7,00	4,58
4	3	10,33	5,51
5	3	10,33	7,51
6	3	10,00	7,00
7	3	8,33	4,04
8	3	8,67	7,23
9	3	9,33	2,52
10	3	6,67	5,13
11	3	9,67	8,02
12	3	10,00	7,00
13	3	8,00	6,56
14	3	12,00	4,00
15	3	8,33	6,81
16	3	11,00	2,00
17	3	12,00	6,24
18	3	10,33	5,69
TOPLAM	54	9,50	5,24

Şekil 37. Düşünen Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-127. Düşünen Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESI	KARELER ORTALAMASI	F TESTI DEGERI	p DEGERI
GRUPLAR ARASI	116,167	17	6,833	,184	1,000
GRUPLAR ICI	1337,333	36	37,148		
TOPLAM	1453,500	53			

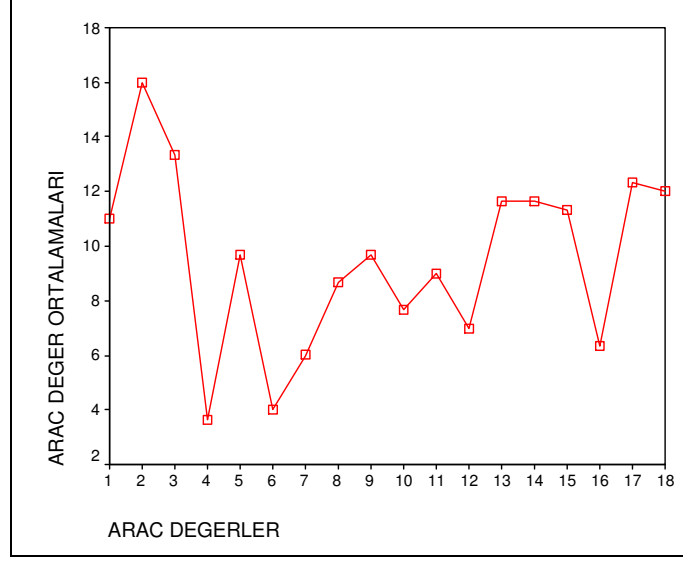
Varyans analizine göre; p değeri > 0,05 olduğu için “Düşünen bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli bir fark bulunmadığı %95 güven düzeyi ile söyleriz. İstatistiksel olarak önemli bir fark olmaması sebebiyle amaç değerlerin çoklu karşılaştırılmasına gerek duyulmamaktadır. Çünkü düşünen problem çözme yaklaşımına sahip bireyler için her bir amaç değer ortalamasının diğerinden farkı yoktur deriz. Ancak rakamsal olarak; barış içinde bir dünya ve iç huzur değerlerini daha önemli bulurken özgürlük ve ulusal güvenlik değerlerini önemsiz bulduklarını gözlem yoluyla söyleyebiliriz.

3.6.1.3. Düşünen Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-128. Düşünen Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	3	11,00	8,89
2	3	16,00	2,65
3	3	13,33	5,51
4	3	3,67	1,53
5	3	9,67	6,81
6	3	4,00	1,00
7	3	6,00	2,00
8	3	8,67	6,66
9	3	9,67	4,73
10	3	7,67	2,31
11	3	9,00	2,65
12	3	7,00	5,20
13	3	11,67	,58
14	3	11,67	5,03
15	3	11,33	2,89
16	3	6,33	7,57
17	3	12,33	2,89
18	3	12,00	8,72
TOPLAM	54	9,50	5,24

Şekil 38. Düşünen Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-129. Düşünen Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

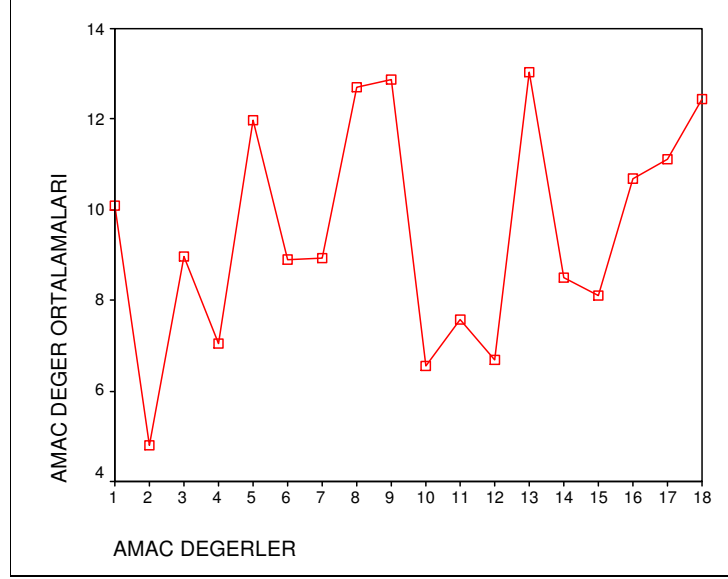
ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	550,167	17	32,363	1,290	,253
GRUPLAR ICI	903,333	36	25,093		
TOPLAM	1453,500	53			

Varyans analizine göre; p değeri > 0,05 olduğu için “Düşünen bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli bir fark bulunmadığı %95 güven düzeyi ile söyleriz. İstatistiksel olarak önemli bir fark olmaması sebebiyle araç değerlerin çoklu karşılaştırılmasına gerek duyulmamaktadır. Çünkü düşünen problem çözme yaklaşımına sahip bireyler için her bir araç değer ortalamasının diğerinden farkı yoktur deriz. Ancak rakamsal olarak; dürüst ve geniş görüşlü değerlerini daha önemli bulurken bağışlayıcı ve cesaretli değerlerini önemsiz bulduklarını gözlem yoluyla söyleyebiliriz.

3.6.1.4. Çekingen Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-130. Çekingen Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

AMAC			
	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	131	10,08	6,41
2	131	4,79	4,57
3	131	8,96	5,36
4	131	7,05	4,47
5	131	11,99	4,86
6	131	8,90	4,06
7	131	8,92	3,86
8	131	12,70	4,28
9	131	12,88	4,56
10	131	6,56	4,16
11	131	7,57	4,89
12	131	6,67	4,45
13	131	13,03	4,04
14	131	8,50	4,50
15	131	8,09	4,58
16	131	10,68	4,09
17	131	11,11	4,84
18	131	12,44	4,21
TOPLAM	2358	9,50	5,19

Şekil 39. Çekingen Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-131. Çekingen Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DEREGESI	KARELER ORTALAMASI	F TESTI DEGERI	p DEGERI
GRUPLAR ARASI	13868,480	17	815,793	38,517	,000
GRUPLAR ICI	49560,992	2340	21,180		
TOPLAM	63429,473	2357			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Çekingen bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-132. Çekingen Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD ^a									
AMAC DEGERLER	N	ÖNEMLİ KÜMELER = .05							
		1	2	3	4	5	6	7	8
2	131	4,79							
10	131	6,56	6,56						
12	131	6,67	6,67						
4	131		7,05	7,05					
11	131		7,57	7,57					
15	131		8,09	8,09					
14	131		8,50	8,50	8,50				
6	131			8,90	8,90	8,90			
7	131			8,92	8,92	8,92			
3	131			8,96	8,96	8,96			
1	131				10,08	10,08	10,08		
16	131					10,68	10,68	10,68	
17	131						11,11	11,11	11,11
5	131						11,99	11,99	11,99
18	131							12,44	12,44
8	131								12,70
9	131								12,88
13	131								13,03
p degeri		,085	,062	,076	,335	,145	,073	,155	,073

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 131,000.

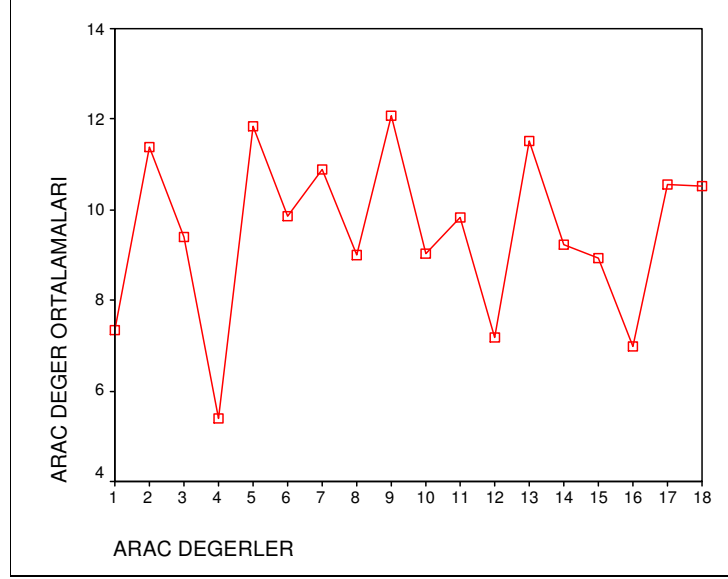
Tukey testine göre; çekingen problem çözme yaklaşımına sahip bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerlerin sırasıyla aile güvenliği, iç huzur, mutluluk değerleri ve en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla olgun sevgi, heyecanlı bir yaşam, güzellikler dünyası, zevk, bilgelik ve ulusal güvenlik değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.6.1.5. Çekingen Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-133. Çekingen Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	131	7,36	5,83
2	131	11,39	4,95
3	131	9,40	4,93
4	131	5,39	4,53
5	131	11,86	4,91
6	131	9,85	4,63
7	131	10,89	5,36
8	131	9,01	5,53
9	131	12,07	5,47
10	131	9,02	4,80
11	131	9,83	4,65
12	131	7,18	4,34
13	131	11,52	4,10
14	131	9,24	4,99
15	131	8,94	4,78
16	131	6,98	4,83
17	131	10,57	4,45
18	131	10,52	4,52
TOPLAM	2358	9,50	5,19

Şekil 40. Çekingen Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-134. Çekingen Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESI	KARELER ORTALAMASI	F TESTI DEGERI	p DEGERI
GRUPLAR ARASI	7632,552	17	448,974	18,811	,000
GRUPLAR ICI	55850,947	2340	23,868		
TOPLAM	63483,498	2357			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Çekingen bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-135. Çekingen Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

ARAC DEGERLER	N	ÖNEMLİ KÜMELER = .05								
		1	2	3	4	5	6	7	8	
4	131	5,39								
16	131	6,98	6,98							
12	131	7,18	7,18	7,18						
1	131	7,36	7,36	7,36	7,36					
15	131		8,94	8,94	8,94	8,94				
8	131		9,01	9,01	9,01	9,01				
10	131		9,02	9,02	9,02	9,02				
14	131			9,24	9,24	9,24				
3	131				9,40	9,40	9,40			
11	131					9,83	9,83	9,83		
6	131					9,85	9,85	9,85		
18	131					10,52	10,52	10,52	10,52	
17	131					10,57	10,57	10,57	10,57	
7	131					10,89	10,89	10,89	10,89	
2	131						11,39	11,39	11,39	
13	131							11,52	11,52	
5	131							11,86	11,86	
9	131								12,07	
p degeri		,100	,071	,063	,071	,107	,089	,074	,478	

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 131,000.

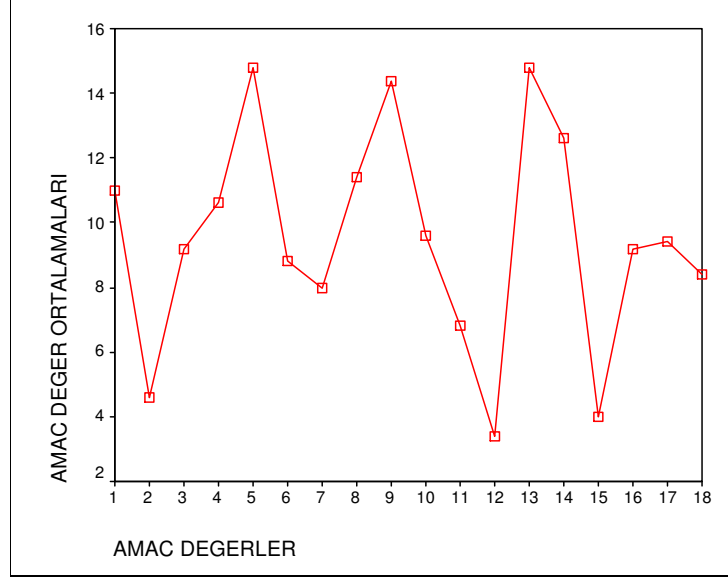
Tukey testine göre; çekingen problem çözme yaklaşımına sahip bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin sırasıyla dürüst, geniş görüşlü, mantıklı, bağımsız değerleri ve en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla itaatkar, entelektüel, muktedir, bağışlayıcı, hayal gücü kuvvetli, temiz ve yardımsever değerlerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.6.1.6. Değerlendirici Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-136. Değerlendirici Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

AMAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	5	11,00	8,00
2	5	4,60	3,58
3	5	9,20	5,45
4	5	10,60	5,27
5	5	14,80	3,11
6	5	8,80	2,86
7	5	8,00	4,30
8	5	11,40	6,07
9	5	14,40	4,22
10	5	9,60	2,07
11	5	6,80	3,56
12	5	3,40	3,78
13	5	14,80	2,77
14	5	12,60	3,65
15	5	4,00	1,58
16	5	9,20	4,92
17	5	9,40	5,03
18	5	8,40	5,13
TOPLAM	90	9,50	5,22

Şekil 41. Değerlendirici Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sıralaması Ortalamaları Grafiği

Tablo-137. Değerlendirici Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESI	KARELER ORTALAMASI	F TESTI DEGERI	p DEGERI
GRUPLAR ARASI	998,900	17	58,759	2,972	,001
GRUPLARI ICI	1423,600	72	19,772		
TOPLAM	2422,500	89			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Değerlendirici bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-138. Değerlendirici Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

AMAC DEGERLER	N	ÖNEMLİ KÜMELER = .05		
		1	2	3
12	5	3,40		
15	5	4,00		
2	5	4,60	4,60	
11	5	6,80	6,80	6,80
7	5	8,00	8,00	8,00
18	5	8,40	8,40	8,40
6	5	8,80	8,80	8,80
3	5	9,20	9,20	9,20
16	5	9,20	9,20	9,20
17	5	9,40	9,40	9,40
10	5	9,60	9,60	9,60
4	5	10,60	10,60	10,60
1	5	11,00	11,00	11,00
8	5	11,40	11,40	11,40
14	5	12,60		12,60
9	5		14,40	14,40
5	5			14,80
13	5			14,80
p degeri		,124	,072	,310

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 5,000.

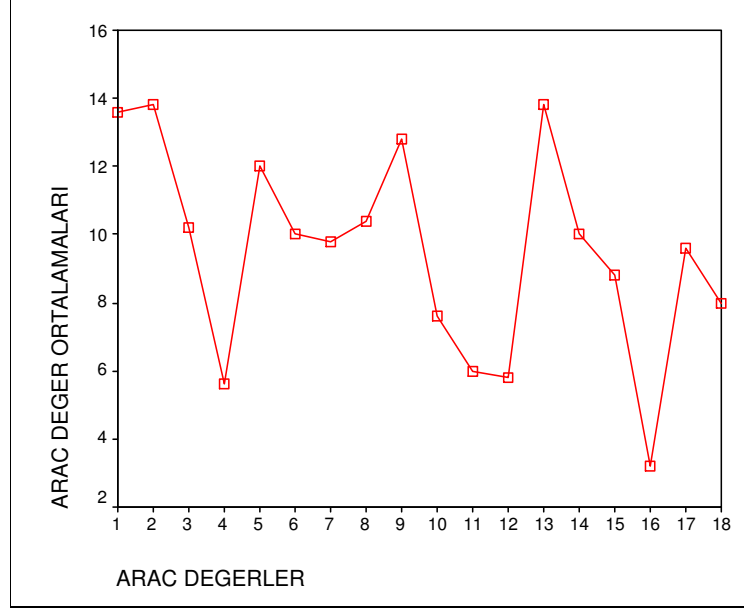
Tukey testine göre; değerlendirici problem çözme yaklaşımına sahip bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerlerin sırasıyla mutluluk, rahat bir yaşam değerleri ve en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla olgun sevgi ve bilgelik değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.6.1.7. Değerlendirici Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-139. Değerlendirici Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	5	13,60	6,11
2	5	13,80	3,70
3	5	10,20	4,32
4	5	5,60	7,09
5	5	12,00	6,24
6	5	10,00	4,90
7	5	9,80	4,32
8	5	10,40	3,21
9	5	12,80	3,27
10	5	7,60	2,51
11	5	6,00	3,24
12	5	5,80	5,97
13	5	13,80	4,27
14	5	10,00	4,30
15	5	8,80	5,59
16	5	3,20	1,64
17	5	9,60	5,32
18	5	8,00	5,61
TOPLAM	90	9,50	5,22

Şekil 42. Değerlendirici Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-140. Değerlendirici Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESI	KARELER ORTALAMASI	F TESTI DEGERI	p DEGERI
GRUPLAR ARASI	800,100	17	47,065	2,089	,016
GRUPLAR ICI	1622,400	72	22,533		
TOPLAM	2422,500	89			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Değerlendirici bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-141. Değerlendirici Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD ^a

ARAC DEGERLER	N	ÖNEMLİ KÜMELELER =.05	
		1	
16	5	3,20	
4	5	5,60	
12	5	5,80	
11	5	6,00	
10	5	7,60	
18	5	8,00	
15	5	8,80	
17	5	9,60	
7	5	9,80	
6	5	10,00	
14	5	10,00	
3	5	10,20	
8	5	10,40	
5	5	12,00	
9	5	12,80	
1	5	13,60	
2	5	13,80	
13	5	13,80	
p degeri			,064

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 5,000.

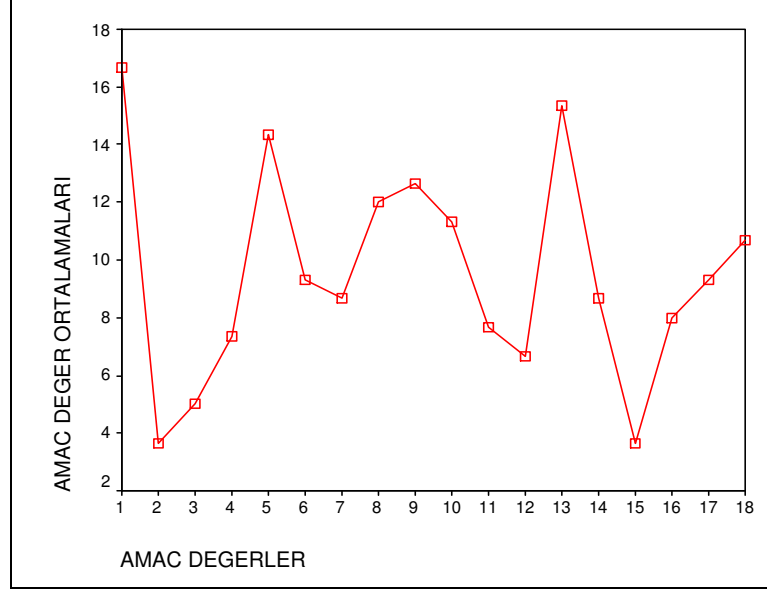
Tukey testine göre; değerlendirici problem çözme yaklaşımına sahip bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin sırasıyla sorumluluk sahibi, dürüst, mantıklı araçsal değerler ve en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla muktur, bağışlayıcı ve bağımsız değerler olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.6.1.8. Kendine Güvenli Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-142. Kendine Güvenli Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

AMAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	3	16,67	2,31
2	3	3,67	4,62
3	3	5,00	3,00
4	3	7,33	5,51
5	3	14,33	3,51
6	3	9,33	3,79
7	3	8,67	3,06
8	3	12,00	7,00
9	3	12,67	5,13
10	3	11,33	2,89
11	3	7,67	3,21
12	3	6,67	4,93
13	3	15,33	,58
14	3	8,67	6,66
15	3	3,67	2,08
16	3	8,00	4,36
17	3	9,33	6,66
18	3	10,67	6,11
TOPLAM	54	9,50	5,24

Şekil 43. Kendine Güvenli Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-143. Kendine Güvenli Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEĞERİ	p DEĞERİ
GRUPLAR ARASI	713,500	17	41,971	2,042	,035
GRUPLAR İÇİ	740,000	36	20,556		
TOPLAM	1453,500	53			

Varyans analizine göre; p değeri < 0,05 olduğu için “Kendine güvenli bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir (Tukey testi)

Tablo-144. Kendine Güvenli Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD ^a

AMAC DEGERLER	N	ÖNEMLİ KÜMELER = .05
		1
2	3	3,67
15	3	3,67
3	3	5,00
12	3	6,67
4	3	7,33
11	3	7,67
16	3	8,00
7	3	8,67
14	3	8,67
6	3	9,33
17	3	9,33
18	3	10,67
10	3	11,33
8	3	12,00
9	3	12,67
5	3	14,33
13	3	15,33
1	3	16,67
p degeri		,088

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 3,000.

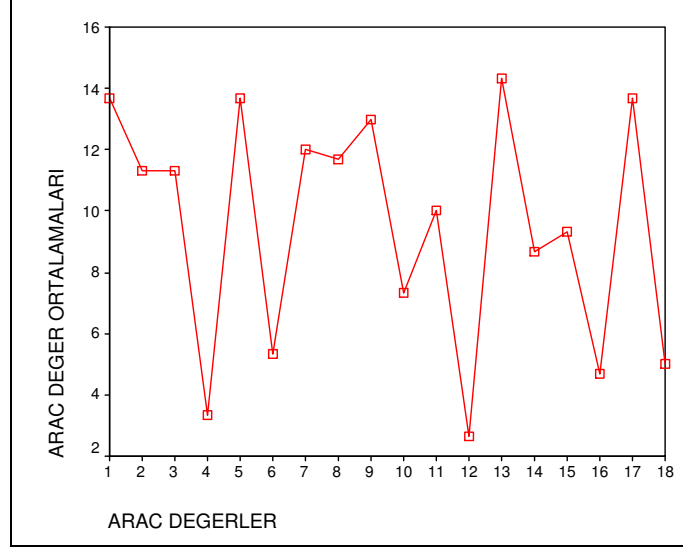
Tukey testine göre; kendine güvenli problem çözme yaklaşımına sahip bireylerin en fazla önem verdikleri amaç değerlerin sırasıyla aile güvenliği, rahat bir yaşam, barış içinde bir dünya değerleri ve en az önem verdikleri amaç değerlerin ise sırasıyla ahiret selameti, olgun sevgi ve bilgelik değerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.6.1.9. Kendine Güvenli Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-145. Kendine Güvenli Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	3	13,67	6,66
2	3	11,33	4,93
3	3	11,33	4,51
4	3	3,33	2,08
5	3	13,67	5,13
6	3	5,33	1,53
7	3	12,00	5,57
8	3	11,67	4,51
9	3	13,00	4,36
10	3	7,33	3,79
11	3	10,00	4,00
12	3	2,67	2,08
13	3	14,33	3,21
14	3	8,67	4,04
15	3	9,33	7,23
16	3	4,67	3,79
17	3	13,67	1,53
18	3	5,00	4,36
TOPLAM	54	9,50	5,24

Şekil 44. Kendine Güvenli Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-146. Kendine Güvenli Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEGERİ	p DEGERİ
GRUPLAR ARASI	770,167	17	45,304	2,387	,014
GRUPLAR ICI	683,333	36	18,981		
TOPLAM	1453,500	53			

Varyans analizine göre; p değeri $<0,05$ olduğu için “Kendine güvenli bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-147. Kendine Güvenli Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD ^a

ARAC DEGERLER	N	ÖNEMLİ KÜMELER = .05	
		1	
12	3	2,67	
4	3	3,33	
16	3	4,67	
18	3	5,00	
6	3	5,33	
10	3	7,33	
14	3	8,67	
15	3	9,33	
11	3	10,00	
2	3	11,33	
3	3	11,33	
8	3	11,67	
7	3	12,00	
9	3	13,00	
1	3	13,67	
5	3	13,67	
17	3	13,67	
13	3	14,33	
p degeri			,146

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 3,000.

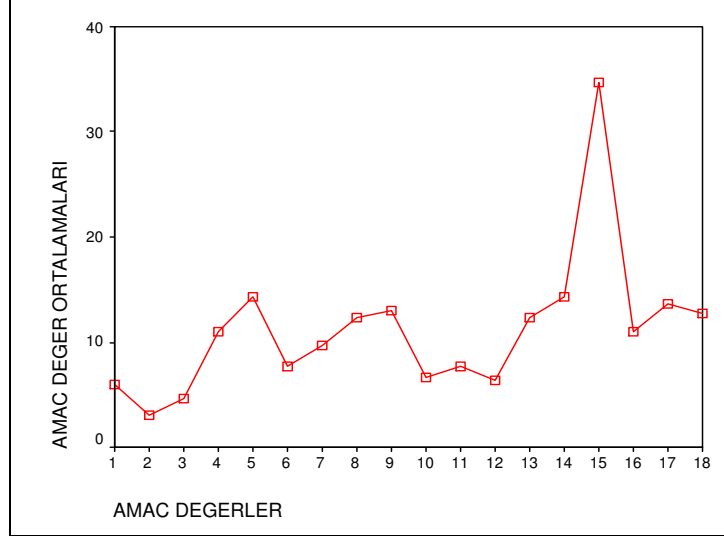
Tukey testine göre; kendine güvenli problem çözme yaklaşımına sahip bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin sırasıyla mantıklı,dürüst, sorumluluk sahibi değerleri en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla muktedir, temiz, entelektüel ve bağımsız değerlerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.6.1.10. Planlı Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Amaç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-148. Planlı Bireylerin Amaç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

AMAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	3	6,00	7,00
2	3	3,00	3,46
3	3	4,67	3,06
4	3	11,00	2,65
5	3	14,33	3,51
6	3	7,67	2,31
7	3	9,67	3,51
8	3	12,33	7,37
9	3	13,00	5,20
10	3	6,67	4,16
11	3	7,67	5,13
12	3	6,33	3,51
13	3	12,33	6,43
14	3	14,33	1,53
15	3	34,67	53,98
16	3	11,00	6,00
17	3	13,67	6,66
18	3	12,67	2,08
TOPLAM	54	11,17	13,00

Şekil 45. Planlı Bireylerin Amaçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-149. Planlı Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Amaç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

AMAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESESİ	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEĞERİ	p DEĞERİ
GRUPLAR ARASI	2378,833	17	139,931	,766	,717
GRUPLAR İÇİ	6574,667	36	182,630		
TOPLAM	8953,500	53			

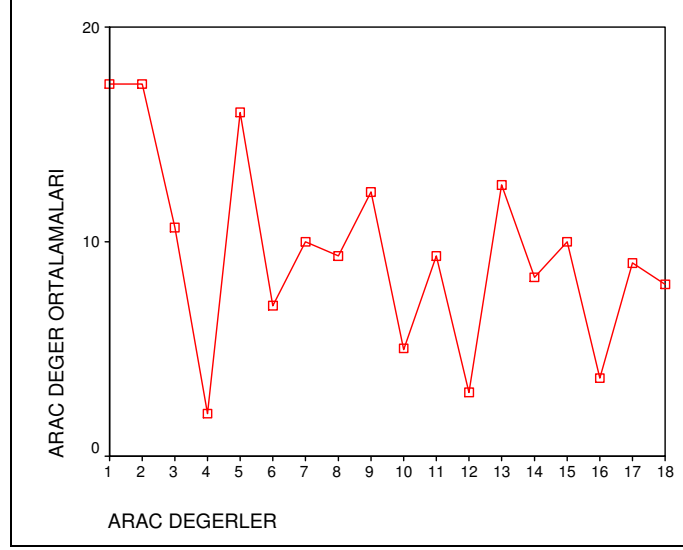
Varyans analizine göre; p değeri > 0,05 olduğu için “Planlı bireylerin önem verdikleri amaç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli bir fark bulunmadığı %95 güven düzeyi ile söyleriz. İstatistiksel olarak önemli bir fark olmaması sebebiyle amaç değerlerin çoklu karşılaştırılmasına gerek duyulmamaktadır. Çünkü planlı problem çözme yaklaşımına sahip bireyler için her bir amaç değer ortalamasının diğerinden farkı yoktur deriz. Ancak rakamsal olarak; aile güvenliği, barış içinde bir dünya ve ahiret selameti değerlerini daha önemli bulurken rahat bir yaşam değerini önemsiz bulduklarını gözlem yoluyla söyleyebiliriz.

3.6.1.11. Planlı Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Önem Verdikleri Araç Değerler (Varyans Analizi)

Tablo-150. Planlı Bireylerin Araç Değerler Önem Sırası ve Ortalama Standart Sapmaları

ARAC

	GÖZLEM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
1	3	17,33	1,15
2	3	17,33	,58
3	3	10,67	4,73
4	3	2,00	1,73
5	3	16,00	1,00
6	3	7,00	1,73
7	3	10,00	4,58
8	3	9,33	4,04
9	3	12,33	3,79
10	3	5,00	3,61
11	3	9,33	3,06
12	3	3,00	2,00
13	3	12,67	,58
14	3	8,33	3,79
15	3	10,00	3,61
16	3	3,67	1,15
17	3	9,00	6,24
18	3	8,00	5,29
TOPLAM	54	9,50	5,24

Şekil 46. Planlı Bireylerin Araçsal Değerler Önem Sırası Ortalamaları Grafiği

Tablo-151. Planlı Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Karşılaştırılması için Yapılan Varyans Analizi

ARAC					
	KARELER TOPLAMI	SERBESTLIK DERECESI	KARELER ORTALAMASI	F TESTI DEGERI	p DEGERI
GRUPLAR ARASI	1043,500	17	61,382	5,390	,000
GRUPLAR ICI	410,000	36	11,389		
TOPLAM	1453,500	53			

Varyans analizine göre; p değeri<0,05 olduğu için “Planlı bireylerin önem verdikleri araç değer ortalamaları arasında” istatistiksel olarak önemli fark olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz. Bu farkın hangi değerlerden kaynaklandığını görmek amacıyla değerlerin çoklu karşılaştırılmasına geçilir(Tukey testi).

Tablo-152. Planlı Problem Çözme Yaklaşımına Sahip Bireylerin Araç Değer Ortalamalarının Çoklu Karşılaştırılması için Yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi

Tukey HSD^a

ARAC DEGERLER	N	ÖNEMLİ KÜMELELER = .05		
		1	2	3
4	3	2,00		
12	3	3,00	3,00	
16	3	3,67	3,67	
10	3	5,00	5,00	
6	3	7,00	7,00	7,00
18	3	8,00	8,00	8,00
14	3	8,33	8,33	8,33
17	3	9,00	9,00	9,00
8	3	9,33	9,33	9,33
11	3	9,33	9,33	9,33
7	3	10,00	10,00	10,00
15	3	10,00	10,00	10,00
3	3	10,67	10,67	10,67
9	3	12,33	12,33	12,33
13	3		12,67	12,67
5	3			16,00
1	3			17,33
2	3			17,33
Sig.		,050	,088	,050

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 3,000.

Tukey testine göre; planlı problem çözme yaklaşımına sahip bireylerin en fazla önem verdikleri araç değerlerin sırasıyla dürüst ve mantıklı değerleri ile en az önem verdikleri araç değerlerin ise sırasıyla bağışlayıcı, bağımsız, entelektüel ve muktedir değerlerleri olduğunu %95 güven düzeyi ile söyleriz.

3.7. Problem Çözme Yaklaşımları ile Değerler Arası İlişkiler

Tablo-153. Aceleci, Düşünen ve Çekingen Problem Çözme Yaklaşımları ile Amaç Değerler Arası Korelasyonlar

		Aceleci Yaklaşım	Düşünen Yaklaşım	Çekingen Yaklaşım
Ahret	r	,192(**)	-,010	,020
Selameti	Anlamlılık Seviyesi	,010	,897	,790
Aile	r	,028	-,126	-,031
Güvenliği	Anlamlılık Seviyesi	,709	,092	,680
Barış	r	,057	,067	-,006
İçinde Bir Dünya	Anlamlılık Seviyesi	,446	,370	,935
Başarı	r	-,218(**)	,084	,092
Hissi	Anlamlılık Seviyesi	,003	,261	,221
Bilgelik	r	-,056	,149(*)	,036
	Anlamlılık Seviyesi	,455	,047	,633
Eşitlik	r	-,046	,086	,132
	Anlamlılık Seviyesi	,540	,250	,078
Gerçek	r	,035	-,019	-,055
Dostluk	Anlamlılık Seviyesi	,638	,805	,466
Güzellikler	r	,141	,009	,030
Dünyası	Anlamlılık Seviyesi	,058	,906	,686
Heyecanlı	r	,000	-,050	-,039
Bir Yaşam	Anlamlılık Seviyesi	,998	,501	,606
İç Huzur	r	,028	-,162(*)	-,054
	Anlamlılık Seviyesi	,710	,030	,471
Kendine	r	-,066	,156(*)	,129
Saygı	Anlamlılık Seviyesi	,381	,037	,084
Mutluluk	r	-,156(*)	-,097	-,017
	Anlamlılık Seviyesi	,037	,194	,817
Olgun	r	,021	-,046	,034
Sevgi	Anlamlılık	,782	,542	,650

Özgürlük	Seviyesi			
	r	-,078	-,063	-,166(*)
	Anlamlılık			
	Seviyesi	,300	,403	,026
Rahat Bir	r	,048	-,059	-,099
Yaşam	Anlamlılık			
	Seviyesi	,518	,433	,185
Sosyal	r	-,060	-,004	,058
Onay	Anlamlılık			
	Seviyesi	,427	,956	,442
Ulusal	r	-,048	,096	-,073
Güvenlik	Anlamlılık			
	Seviyesi	,525	,199	,333
Zevk	r	,017	,050	,008
	Anlamlılık			
	Seviyesi	,816	,508	,920

Tablo 151’de görüldüğü gibi bireylerin değerleri ile problem çözme yaklaşımları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Acelecı problem çözme yaklaşımı ile ahiret selameti amaç değeri arasında pozitif korelasyon ($r=,192$ ve $p<0,01$); acelecı problem çözme yaklaşımı ile başarı hissi ($r=, -218$ ve $p<0,01$) ve mutluluk amaç değerleri arasında negatif korelasyon vardır ($r=, -156$ ve $p<0,05$).

Düşünen problem çözme yaklaşımı ile bilgelik ($r=,149$ ve $p<0,05$) ve kendine saygı ($r=, -162$ ve $p<0,05$) amaç değerleri ile arasında pozitif korelasyon vardır; düşünen problem çözme yaklaşımı ile iç huzur amaç değeri arasında negatif korelasyon vardır ($r=,156$ ve $p<0,05$).

Çekingen problem çözme yaklaşımı ile özgürlük amaç değeri arasında negatif korelasyon vardır ($r=, -166$ ve $p<0,05$).

Tablo-154. Değerlendirici, Kendine Güvenli ve Planlı Problem Çözme Yaklaşımları İle Amaç Değerler Arası Korelasyonlar

		Değerlendirici Yaklaşım	Kendine Güvenli Yaklaşım	Planlı Yaklaşım
Ahret	r	-,036	,014	,090
Selameti	Anlamlılık Seviyesi	,627	,847	,229
Aile	r	-,039	-,013	-,006
Güvenliği	Anlamlılık Seviyesi	,605	,868	,938
Barış	r	,047	,020	,052
İçinde Bir Dünya	Anlamlılık Seviyesi	,530	,794	,485
Başarı	r	,024	,067	,077
Hissi	Anlamlılık Seviyesi	,754	,369	,306
Bilgelik	r	,084	-,075	,089
	Anlamlılık Seviyesi	,262	,314	,233
Eşitlik	r	,005	-,051	,090
	Anlamlılık Seviyesi	,946	,498	,230
Gerçek	r	-,188(*)	-,036	-,099
Dostluk	Anlamlılık Seviyesi	,012	,635	,185
Güzellikler	r	,006	,052	-,038
Dünyası	Anlamlılık Seviyesi	,939	,490	,614
Heyecanlı	r	-,030	,162(*)	,005
Bir Yaşam	Anlamlılık Seviyesi	,686	,030	,948
İç Huzur	r	-,034	-,030	-,111
	Anlamlılık Seviyesi	,647	,685	,137
Kendine	r	,113	,016	,099
Saygı	Anlamlılık Seviyesi	,130	,829	,184
Mutluluk	r	,017	-,198(**)	-,063
	Anlamlılık Seviyesi	,817	,008	,404
Olgun	r	-,122	-,027	-,140
Sevgi	Anlamlılık Seviyesi	,104	,724	,060

Özgürlük	r	-,129	,079	-,130
	Anlamlılık Seviyesi	,084	,289	,082
Rahat Bir Yaşam	r	-,034	,082	-,010
	Anlamlılık Seviyesi	,648	,277	,893
Sosyal Onay	r	,095	-,038	,011
	Anlamlılık Seviyesi	,203	,612	,883
Ulusal Güvenlik	r	,106	-,007	,113
	Anlamlılık Seviyesi	,158	,926	,131
Zevk	r	,051	,009	-,023
	Anlamlılık Seviyesi	,500	,908	,764

Değerlendirici problem çözme yaklaşımı ile gerçek dostluk amaç değeri arasında negatif korelasyon vardır ($r=-,188$ ve $p<0,05$).

Kendine güvenli problem çözme yaklaşımı ile heyecanlı bir yaşam amaç değeri arasında pozitif korelasyon vardır ($r=,162$ ve $p<0,05$); kendine güvenli problem çözme yaklaşımı ile mutluluk değeri arasında negatif korelasyon vardır ($r=-,198$ ve $p<0,01$).

Planlı problem çözme yaklaşımı ile amaç değerler arasında ilişki yoktur.

Tablo-155. Aceleci, Düşünen ve Çekingen Problem Çözme Yaklaşımları ile Araç Değerler Arası Korelasyonlar

		Aceleci Yaklaşım	Düşünen Yaklaşım	Çekingen Yaklaşım
Bağımsız	r	-,009	,118	-,047
	Anlamlılık Seviyesi	,905	,115	,528
Bağışlayıcı	r	,111	,104	,034
	Anlamlılık Seviyesi	,137	,167	,651
Cesaretli	r	,017	,136	,030
	Anlamlılık Seviyesi	,822	,070	,691
Dürüst	r	-,071	-,029	,090
	Anlamlılık Seviyesi	,341	,704	,229
Entelektüel	r	,010	-,002	-,026
	Anlamlılık Seviyesi	,895	,980	,725
Geniş Görüşlü	r	-,089	,141	-,065
	Anlamlılık Seviyesi	,234	,058	,385
Hayal Gücü Kuvvetli	r	-,007	-,011	-,015
	Anlamlılık Seviyesi	,931	,882	,838
Hırslı	r	,049	,071	,083
	Anlamlılık Seviyesi	,518	,341	,266
İtaatkar	r	,088	,001	-,102
	Anlamlılık Seviyesi	,238	,986	,174
Kendini Kontrol Eden	r	,087	,025	-,020
	Anlamlılık Seviyesi	,245	,738	,789
Kibar	r	,095	-,144	,047
	Anlamlılık Seviyesi	,206	,054	,534
Mantıklı	r	-,043	,015	-,087
	Anlamlılık Seviyesi	,562	,839	,244
Muktedir	r	-,018	-,093	-,141
	Anlamlılık Seviyesi	,809	,216	,059
Neşeli	r	-,066	-,099	,142

	Anlamlılık Seviyesi	,380	,188	,057
Sevecen	r	,059	-,037	-,043
	Anlamlılık Seviyesi	,430	,626	,567
Sorumluluk Sahibi	r	-,174(*)	-,112	,062
	Anlamlılık Seviyesi	,019	,133	,411
Temiz	r	-,067	-,133	,073
	Anlamlılık Seviyesi	,369	,075	,333
Yardıms sever	r	-,003	-,010	-,025
	Anlamlılık Seviyesi	,966	,890	,736

Aceleci problem çözme yaklaşımı ile sorumluluk sahibi araç değeri arasında negatif korelasyon vardır ($r=-,174$ ve $p<0,05$).

Düşünen problem çözme yaklaşımı ile araç değerler arasında ilişki yoktur.

Çekingen problem çözme yaklaşımı ile araç değerler arasında ilişki yoktur.

Tablo-156. Değerlendirici, Kendine Güvenli ve Planlı Problem Çözme Yaklaşımları ile Araç Değerler Arası Korelasyonlar

		Değerlendirici Yaklaşım	Kendine Güvenli Yaklaşım	Planlı Yaklaşım
Bağımsız	r	-,060	,098	,017
	Anlamlılık Seviyesi	,427	,193	,825
Bağışlayıcı	r	-,132	,138	-,080
	Anlamlılık Seviyesi	,077	,064	,285
Cesaretli	r	-,023	,059	,026
	Anlamlılık Seviyesi	,755	,433	,729
Dürüst	r	,011	,051	,105
	Anlamlılık Seviyesi	,879	,496	,163
Entelektüel	r	-,182(*)	,119	-,132
	Anlamlılık Seviyesi	,014	,112	,078
Geniş Görüşlü	r	,080	-,071	,043
	Anlamlılık Seviyesi	,285	,346	,569
Hayal Gücü Kuvvetli	r	,053	-,011	,095
	Anlamlılık Seviyesi	,478	,880	,204
Hırslı	r	,103	,178(*)	,030
	Anlamlılık Seviyesi	,168	,017	,686
İtaatkar	r	,028	,027	-,023
	Anlamlılık Seviyesi	,712	,723	,762
Kendini Kontrol Eden	r	,075	-,038	-,057
	Anlamlılık Seviyesi	,320	,616	,447
Kibar	r	,030	-,063	-,073
	Anlamlılık Seviyesi	,690	,403	,330
Mantıklı	r	,070	-,092	,054
	Anlamlılık Seviyesi	,349	,219	,474
Muktedir	r	,019	-,029	-,115
	Anlamlılık Seviyesi	,796	,702	,124

Neşeli	r	-,011	-,023	,003
	Anlamlılık Seviyesi	,888	,760	,968
Sevecen	r	-,047	-,060	-,092
	Anlamlılık Seviyesi	,532	,424	,220
Sorumluluk Sahibi	r	,129	-,289(**)	,084
	Anlamlılık Seviyesi	,085	,000	,260
Temiz	r	-,160(*)	-,055	,038
	Anlamlılık Seviyesi	,032	,463	,613
Yardımsız	r	,035	-,029	,093
	Anlamlılık Seviyesi	,637	,702	,215

Değerlendirici problem çözme yaklaşımı ile entelektüel ($r=,182$ ve $p<0,05$) ve temiz ($r=,160$ ve $p<0,05$) araç değerleri arasında negatif korelasyon vardır.

Kendine güvenli problem çözme yaklaşımı ile hırslı araç değeri arasında pozitif korelasyon vardır ($r=,178$ ve $p<0,05$); kendine güvenli problem çözme yaklaşımı ile sorumluluk sahibi araç değeri arasında negatif korelasyon vardır ($r=,289$ ve $p<0,01$).

Planlı problem çözme yaklaşımı ile araç değerler arasında ilişki yoktur.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde, araştırma sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Bu çalışmada elde edilen bulguları şu şekilde sıralayabiliriz:

Bireylerin değerleri ile problem çözme yaklaşımları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

1. Aceleci problem çözme yaklaşımı ile ahiret selameti amaç değeri arasında pozitif korelasyon vardır. Bu bulgu, aceleci problem çözme yaklaşım puanı arttıkça ahiret selameti amaç değeri sıralamasının da arttığını (sonlarda yer aldığı için önemsiz olduğunu) gösterir. Ancak problem çözme envanterinde alınan yüksek puan, olumsuz bir problem çözme yaklaşımını göstermektedir. Dolayısıyla aceleci problem çözme yaklaşım puanının artması aceleci yaklaşımın az olduğunu gösterecektir. Aralarında pozitif korelasyon bulgusuna rastlanan ahiret selameti değerinin sıralamada artması bu değerlerin daha alt sıralara yerleştirildiğini ve bu sebeple önemsiz kabul edildiğini gösterir. Ayrıca aceleci problem çözme yaklaşımı ile başarı hissi ve mutluluk amaç değerleri arasında negatif korelasyon bulunmuştur. Bu durum, aceleci problem çözme yaklaşım puanının artarken başarı hissi ve mutluluk amaç değerlerinin sıralamada azaldığını göstermektedir. Aceleci problem çözme yaklaşım puanının artması bu yaklaşıma az sahip olunması anlamına gelir ve buna karşılık başarı hissi ve mutluluk değerlerinin önem derecesi artar. Aceleci problem çözme yaklaşımı yükselirken mutluluk ve başarı hissi değerlerine verdikleri önem azalır. Aceleci problem çözme yaklaşımı ile sorumluluk sahibi araç değeri arasında negatif korelasyon olduğu için aceleci problem çözme yaklaşım puanı arttıkça sorumluluk sahibi araç değerinin daha önemli bulunduğunu yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda söyleyebiliriz. Dolayısıyla

aceleci yaklaşımı yüksek olan bireylerin sorumluluk değerine verdikleri önem azalır, bu değer önemsizleşir.

2. Düşünen problem çözme yaklaşımı ile bilgelik ve kendine saygı amaç değerleri arasında pozitif korelasyon bulunmuştur. Düşünen problem çözme yaklaşım puanı arttıkça bilgelik ve kendine saygı amaç değerleri değer sıralaması da artar. Değer sıralamasının artması o değerın önemsiz kabul edildiği için sonlara yerleştirildiğini gösterir. Düşünen problem çözme yaklaşım puanının artması o yaklaşımın azaldığını gösterdiği için düşünen problem çözme yaklaşımı azaldıkça bilgelik ve kendine saygı amaç değerleri önemsizleşir. Düşünen problem çözme yaklaşımı ile iç huzur amaç değeri arasında negatif korelasyon bulunmuştur. Düşünen problem çözme yaklaşım puanının artmasına karşılık iç huzur amaç değeri sıralamada azalış gösterir (önemi artar). Sonuç olarak düşünen problem çözme yaklaşımı azaldıkça puan artığı için iç huzur amaç değeri önemli kabul edilmiştir. Bu doğrultuda düşünen problem çözme yaklaşımı yüksek olan bireylerin iç huzur değerine verdikleri önem azalırken bilgelik ve kendine saygı amaç değerlerine verdikleri önem artar diyebiliriz. Düşünen problem çözme yaklaşımı ile araç değerler arasında ilişki bulunamamıştır.
3. Çekingen problem çözme yaklaşımı ile özgürlük amaç değeri arasında negatif korelasyon vardır. Çekingen problem çözme yaklaşım puanı arttıkça özgürlük amaç değeri sıralamada azalış göstererek daha önemli kabul edilmiştir. Dolayısıyla çekingen problem çözüme yaklaşımı azaldıkça özgürlük değeri önem kazandığı için çekingen problem çözme yaklaşımına sahip bireylerin özgürlük değerine verdikleri önem azalır diyebiliriz. Çekingen problem çözme yaklaşımı ile araç değerler arasında ilişki bulunamamıştır.
4. Değerlendirici problem çözme yaklaşımı ile gerçek dostluk amaç değeri arasında negatif korelasyon bulunmuştur. Değerlendirici problem çözme yaklaşım puanı arttıkça gerçek dostluk amaç değeri sıralamada azalır. Sonuç olarak değerlendirici yaklaşım puanının artması o yaklaşımın azaldığını gösterdiği ve gerçek dostluk amaç değerinin sıralamada azalması o değere verilen önemin arttığını gösterdiği için değerlendirici yaklaşım azaldıkça gerçek

dostluk amaç değeri önemli olmaktadır. Değerlendirici problem çözme yaklaşımı ile entelektüel ve temiz araç değerleri arasında negatif korelasyon bulunmuştur. Bu bulgular, değerlendirici problem çözme yaklaşım puanı arttıkça (o yaklaşım azaldıkça) entelektüel ve temiz değerlerinin önemli bulunduğunu (sıralamada azaldığını) gösterir. Dolayısıyla değerlendirici yaklaşım azaldıkça entelektüel ve temiz araç değerleri önemli bulunmaktadır.

5. Kendine güvenli problem çözme yaklaşımı ile heyecanlı bir yaşam amaç değeri arasında pozitif korelasyon bulunmuştur. Kendine güvenli problem çözme yaklaşım puanı arttıkça (kendine güvenli yaklaşımın az olduğunu gösterir) heyecanlı bir yaklaşım değerine verilen önem, sıralamada artış göstereceği yani sonlarda yer alacağı için azalmıştır. Dolayısıyla kendine güvenli problem çözme yaklaşımı azaldıkça heyecanlı bir yaşam amaç değerine verilen önem azalmıştır. Kendine güvenli problem çözme yaklaşımı ile mutluluk amaç değeri arasında negatif korelasyon olması; kendine güvenli problem çözme yaklaşım puanı arttıkça mutluluk amaç değeri sıralamada azalacaktır. Sonuç olarak kendine güvenli problem çözme yaklaşımı azaldıkça mutluluk amaç değeri önemli olacaktır. Kendine güvenli problem çözme yaklaşımı ile hırslı araç değeri arasında pozitif korelasyon bulunmuştur. Kendine güvenli problem çözme yaklaşım puanının artmasına karşılık hırslı araç değerine verilen önem azalmıştır (sıralamada artmıştır). Kendine güvenli problem çözme yaklaşımı ile sorumluluk sahibi araç değeri arasında negatif korelasyon bulunduğu için kendine güvenli problem çözme yaklaşım puanı arttıkça sorumluluk sahibi araç değeri önemli bulunmuştur (sıralamada azaldığı için). Bireyler, kendine güvenli problem çözme yaklaşımından uzaklaştıkça (puan arttıkça) sorumluluk sahibi değerine verilen önem artmıştır.
6. Planlı problem çözme yaklaşımı ile araç ve amaç değerler arasında ilişki bulunamamıştır.
7. Kişilik özellikleri ile problem çözme yaklaşımları arasında da bir ilişki bulunmuştur. Nörotik kişilik ile aceleci problem çözme yaklaşımı arasında negatif korelasyon bulunmuştur. Nörotik kişilik arttıkça aceleci problem çözme yaklaşım puanı azalıyor. Problem çözme yaklaşım puanının azalması problem

çözme yaklaşımının artması anlamına geldiği için nörotik kişilik arttıkça aceleci problem çözme yaklaşımı da artar. Nörotik kişilik ile çekingen ve planlı problem çözme yaklaşımları arasında pozitif korelasyon bulunmuştur. Bu durum nörotik kişilik arttıkça çekingen ve planlı problem çözme yaklaşım puanlarının artması anlamını taşıdığı için çekingen ve planlı problem çözme yaklaşımları azalır diyebiliriz. Dolayısıyla nörotik kişiler aceleci problem çözme yaklaşımına sahipken çekingen ve planlı problem çözme yaklaşımına sahip değildir diyebiliriz.

8. Psikotik bireylerin belirli bir problem çözme üzerinde yoğunlaşmadığını bulgusuna ulaşılmıştır. Her çeşit problem çözme yaklaşımına sahip psikotik birey bulunmaktadır.

9. Araştırma da dışa dönük bireylere rastlanmadığı için değerlendirme orta düzeyde dışa dönük bireyler için yapılmıştır. Orta dışa dönük kişilik ile çekingen, planlı, değerlendirici problem çözme yaklaşımları arasında negatif korelasyon vardır. Dışa dönük kişilik özelliği arttıkça çekingen, planlı ve değerlendirici problem çözme yaklaşım puanları azalış gösterir. Problem çözme yaklaşım puanının azalması o yaklaşımın arttığı anlamına geldiği için bu durum; dışa dönük kişilik arttıkça çekingen, planlı ve değerlendirici problem çözme yaklaşımlarının arttığını gösterir diyebiliriz.

10. Farklı kişilik özelliklerine sahip bireylerin amaçsal ve araçsal değerlere verdikleri önem dereceleri farklılık göstermiştir. Orta düzeyde psikotik kişilik ile barış içinde bir dünya amaç değeri arasında pozitif korelasyon ($r=,162$ ve $p<0,05$) bulunmuş olması psikotik kişilik özelliği arttıkça barış içinde bir dünya değerinin öneminin azaldığını göstermiştir. Orta düzeyde psikotik kişilik ile heyecanlı bir yaşam ($r=,-152$ ve $p<0,05$) ve zevk ($r=,-186$ ve $p<0,05$) amaç değerleri arasında negatif korelasyon bulunmuş olması ise psikotik kişilik özelliği arttıkça heyecanlı ve zevk amaç değerlerine verilen önemin arttığını göstermiştir. Nörotik kişilik ile başarı hissi ($r=,211$ ve $p<0,05$) amaç değeri arasında pozitif korelasyon bulunmuştur. Bu durum, nörotik kişilik arttıkça başarı hissi değerine verilen önemin azaldığını

göstermektedir. Orta düzeyde dışa dönük kişilik ile başarı hissi ($r=-,225$ ve $p<0,01$) ve eşitlik ($r=-,161$ ve $p<0,05$) amaç değerleri arasında negatif korelasyon bulunmuş olması bireylerin dışa dönük kişilik özellikleri arttıkça başarı hissi ve eşitlik değerlerinin öneminin arttığını gösterir. Orta düzeyde dışa dönük kişilik ile mutluluk ($r=,153$ ve $p<0,05$) ve özgürlük ($r=,156$ ve $p<0,05$) amaç değerleri arasında pozitif korelasyon bulunmuş olması ise dışa dönük kişilik özelliği artarken mutluluk ve özgürlük değerlerinin önemsizleştiğini göstermiştir. Orta düzeyde psikotik kişilik ile muktedir araç değeri arasında negatif korelasyon ($r=, -156$ ve $p<0,05$) bulunmuştur. Psikotik kişilik özelliği arttıkça muktedir değerinin önemi artmıştır. Nörotik kişilik ile bağışlayıcı araç değeri arasında negatif korelasyon ($r=, -148$ ve $p<0,05$) bulunmuş olması nörotik kişiliğin artarken bağışlayıcı değerinin önemli kabul edildiğini gösterir. Nörotik kişilik ile geniş görüşlü ($r=, 217$ ve $p<0,01$) ve sorumluluk sahibi ($r=, 162$ ve $p<0,05$) araç değerleri arasında pozitif korelasyon olması ise nörotik kişilik artarken geniş görüşlü ve sorumluluk sahibi değerlerinin önemsizleştiğini gösterir.

11. Sosyo-demografik özellikler (cinsiyet, yetişilen sosyo kültürel çevre, eğitim düzeyi, iş yerindeki statü) ile problem çözme yaklaşımları arasında anlamlı ilişkiler bulunmazken az ve orta aceleci problem çözme yaklaşımı ile problemin çözümü için ihtiyaç duyulan motivasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak çok aceleci yaklaşıma sahip olanlar yaklaşık yarı yarıya motivasyon ihtiyacına sahip ya da değildir.

Aceleci problem çözme yaklaşımı ile çekingen ve planlı problem çözme yaklaşımları arasında negatif korelasyon olması; aceleci yaklaşım azaldıkça, çekingen ve planlı problem çözme yaklaşımlarının artış gösterdiğini gösterir. Düşünen problem çözme yaklaşımı ile çekingen, değerlendirici ve planlı problem çözme yaklaşımları arasında pozitif korelasyon olması; düşünen problem çözme yaklaşımı azaldıkça çekingen, değerlendirici ve planlı problem çözme yaklaşımları da azalır. Değerlendirici problem çözme yaklaşımı ile düşünen ve planlı problem çözme yaklaşımları arasında pozitif korelasyon olması; değerlendirici problem çözme yaklaşımı azaldıkça, düşünen ve planlı problem çözme yaklaşımları da azalış

gösterir. Değerlendirici problem çözme yaklaşımı ile kendine güvenli problem çözme yaklaşımı arasında negatif korelasyon olması; değerlendirici problem çözme yaklaşımı azaldıkça kendine güvenli problem çözme yaklaşımı artış gösterir.

Cinsiyet değişkenine göre değerlerin öncelik sıralamasına baktığımızda her iki grupta da (kadın ve erkek katılımcılarda) amaçsal değerlerden “aile güvenliği” değeri birinci sırada tercih edilmiş, “mutluluk” amaç değeri ise ikinci sırada tercih edilmiştir (Tablo 9). Çalışkur’un (2008) üniversite öğrencileri üzerine yaptığı araştırması da göstermektedir ki ilk sırada “aile güvenliği” ikinci sırada “mutluluk” değeri tercih edilmiştir. “Ahiret selameti” değeri erkek katılımcılarda kadın katılımcılara göre daha üst sıralarda tercih edilmiştir. “Barış içinde bir dünya” değeri kadın katılımcılarda erkek katılımcılara göre daha üst sıralarda tercih edilmiştir. Erkek ve kadın katılımcılarda birinci ve ikinci derece de önemli bulunan amaçsal değerler değişmezken; en son sıralarda verilen amaçsal değerler değişiklik göstermektedir (Tablo 9). Erkekler de “güzellikler dünyası” amaç değeri en son sırada yer almıştır, kadınlarda ise “olgun sevgi” amaç değeri en son sırada yer almıştır. Kadınlarda “heyecanlı bir yaşam” amaç değeri sondan bir önceki değer olarak verilmişken, erkeklerde “heyecanlı bir yaşam” amaç değeri sondan iki önceki değer olarak verilmiştir. “Eşitlik” amaç değeri her iki grupta da (kadın ve erkek katılımcılarda) önem sırası bakımından değişmemiş ve orta sıralarda tercih edilmiştir. Araçsal değerlerin cinsiyet değişkenine göre sıralanışa baktığımızda ise kadın ve erkek katılımcıların araçsal değerler sıralaması ilk iki sırada ve son iki sırada tercih edilmeleri bakımından değişiklik göstermemiştir. Her iki grupta da (kadın ve erkek katılımcılarda) birinci sırada “dürüst” araç değeri ve ikinci sırada “sorumluluk” araç değeri tercih edilmiştir. Son sıralara baktığımızda yine her iki grupta (kadın ve erkek katılımcılarda) “itaatkar” araç değeri en son sırada, “entelektüel” araç değeri son sıradan bir önceki sırada tercih edilmiştir. Kadınlar “neşeli” araç değerini erkeklere göre daha ön sıralara yerleştirmiştir (Tablo 13).

Diğer demografik değişkenlere de baktığımızda (eğitim durumu, medeni durum ve gelir durumu) amaçsal değer sıralamalarında ilk sıraları “aile güvenliği”, “barış içinde bir dünya”, “özgürlük”, “iç huzur” değerleri alırken, son sıraları “güzellikler dünyası”, “olgun sevgi”, “zevk”, “heyecanlı bir yaşam” değerleri almaktadır. Yine demografik değişkenler açısından araçsal değerlerin sıralamasına baktığımızda ilk

sıraları “dürüstlük”, “sorumluluk sahibi olma” değerleri alırken, son sıraları “itaatkar”, “entelektüel”, “hayal gücü kuvvetli” değerleri almaktadır. Rokeach’ın Amerikalı kadın ve erkek denekler üzerinde yaptığı araştırma sonuçları ilk sıralarda “barış içinde bir dünya”, “aile güvenliği” ve “özgürlük” amaçsal değerlerinin tercih edildiğini; son sıralarda “heyecanlı bir yaşam”, “zevk”, “sosyal onay”, “güzellikler dünyası” amaçsal değerlerinin tercih edildiğini göstermektedir. Rokeach’ın araştırmasında araçsal değerlerin sıralanışında ilk sıraları “dürüst”, “hırslı”, “sorumluluk sahibi”, “geniş görüşlü” değerleri alırken, son sıraları “hayal gücü kuvvetli”, “itaatkar”, “entelektüel”, “mantıklı” değerleri almaktadır. Rokeach’ın araştırma sonuçları amaçsal ve araçsal değerlerin ilk ve son sıralarda verilmesi yönünden bu araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Çileli ve Tezer (1998) in Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencileriyle değerler ile iyimserlik yönelimi arasındaki ilişkileri ele aldıkları çalışmalarının sonucunda amaçsal değerler sıralamasında ilk beş sırayı “aile güvenliği”, “iç uyum”, “mutluluk”, “öz saygı” ve “gerçek arkadaşlık” değerlerinin aldığı görülmektedir. Aynı listede “ulusal güvenlik” değeri en alt sıralarda yer almıştır. Araçsal değerler listesindeki ilk beş sırayı ise, “bağımsız olmak”, “dürüstlük”, “cesurluk”, “bağışlayıcılık” ve “açık fikirlilik” değerleridir. “Temiz olmak”, “hayal gücü kullanmak”, “hırslı olmak”, “itaatkarlık” değerleri denekler tarafından en son sıralara yerleştirilmiştir. Ayvalıoğlu’nun (1989), Rokeach değer envanterini kullanarak Türkiye ve ABD’den hem kırsal, hem de kentsel yerleşimlerdeki farklı sosyoekonomik statü ve yaş gruplarından seçilmiş örneklemi karşılaştırdığı araştırmasında elde edilen bulgulara baktığımızda ilk sıraları “ulusa güvenlik”, aile güvenliği”, “dinsel inanç (ahiret selameti)”, “barış içinde bir dünya”, “gerçek arkadaşlık”, “eşitlik” değerlerinin aldığı görülmektedir. Aynı araştırmada araçsal değerlerde ise ilk beş sırada “kendini denetleyebilmek”, “sorumluluk sahibi olmak”, “cesurluk”, “hırslı olmak”, “neşeli olmak” değerleri yer almaktadır (Akt, Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Çalışkur’un, Çileli ve Tezer’in, Ayvalıoğlu’nun araştırma sonuçlarıyla bu araştırmanın sonuçları karşılaştırıldığında “aile güvenliği” değerinin üst sıralarda tercih edilmesi ailenin öneminin vurgulanması yönünden örtüşmektedir. Bu araştırmada, bahsettiğimiz diğer üç araştırmadan farklı olarak, dini değerleri kapsayan “ahiret selameti” amaç değerinin ortalarda ve sonlarda tercih edilmesi ekonomik ve toplumsal gelişmelerle birlikte toplumda değişim gösteren sosyoekonomik faktörlerin (eğitim, aile içi ilişkiler, gelir düzeyi, meslek) bir sonucudur. “Ahiret selameti” değeri erkeklerde 9. sırada,

kadınlarda 11. sırada; lise mezunlarında 7. sırada, yüksek okul-üniversite ve yüksek lisans-doktora mezunlarında 11. sırada; evlilerde 14. sırada, bekarlarda 11. sırada, ayrı yaşayanlarda 3. sırada, boşananlarda 18. sırada; orta altı gelir grubunda 2. sırada, orta gelir grubunda 11. sırada, iyi gelir grubunda 12. sırada, çok iyi gelir grubunda ise 10 sırada tercih edilmiştir. Bu bağlamda “ahiret selameti” değerinin orta altı gelir grubunda 2. sırada, ayrı yaşayanlarda da 3. sırada yer almasına karşılık diğer tüm gruplarda ortalarında ve en son sıralarda yer almasıyla, ekonomik ve toplumsal gelişmelere bağlı olarak gerileme gösterdiği sonucuna varılabilmektedir.

Orta psikotik bireylerin önem verdikleri amaçsal ve araçsal değerlere baktığımızda en önemli kabul edilen “aile güvenliği” ve en önemsiz olarak görülen “olgun sevgi”, “barış içinde bir dünya” amaç değerleri, bu bireylerin diğer insanlara karşı duyarsız davranma, güvensiz ve soğuk olma kişilik özellikleri ile örtüşmektedir. Yine bu kişilerin “dürüst”, “cesaretli” ve “bağımsız” araç değerlerini önemli bulup “itaatkar” ve “temiz” araç değerlerini önemsiz bulmaları, çevrelerindeki insanlara karşı güvensiz ve mesafeli oldukları için kendi kendilerine yetebilen, boyun eğmeyen ve kendilerini olduklarından farklı göstermek gibi bir çabaları olmayan insanlar olduklarını açıklayabilmektedir.

Nörotik bireylerin “aile güvenliği” ve ” iç huzur” amaç değerlerini önemli bulurken “heyecanlı bir yaşam” ve “zevk” amaç değerlerini önemsiz bulmaları kaygılı ve duygusal yapılarıyla örtüşen bir sonuçtur. Ayrıca “dürüst” ve “mantıklı” araç değerlerini önemli bulurlarken; “geniş görüşlü” ve “muktedir” araç değerlerini önemsiz bulmaları nörotik bireylerin düşük benlik saygıları ve çekingen yapılarını açıklayabilmektedir.

Dışa dönük bireylerin “aile güvenliği” amaç değerini önemli bulurken, “heyecanlı bir yaşam” ve “zevk” amaç değerlerini önemsiz bulmaları; “mantıklı” ve “sorumluluk sahibi” araç değerlerini önemli bulurken, “itaatkar”, “entelektüel” ve “bağışlayıcı” araç değerlerini önemsiz bulmaları renkli, haz duyulan keyifli bir yaşamın (sürekli partilere gitmek gibi) bu bireylerde kontrolsüz duyguları ve bazen de güvenilir olmamayı ortaya çıkardığı için bu özellikleri kendilerinde görmek istemedikleri düşüncesiyle açıklanabilir.

Nörotik bireylerin aceleci problem çözme yaklaşımına sahipken çekingen ve planlı problem çözme yaklaşımına sahip olmamaları bu bireylerin kaygılı ve gergin kişilik özellikleriyle açıklanabilir. Daha sakin, soğukkanlı ve gerginlikten uzak olmadıkları için planlı problem çözme yaklaşımından uzaklaştıkları söylenebilir.

Dışa dönük bireyler çekingen, planlı ve değerlendirci problem çözme yaklaşımlarına sahipler. Kendilerini çekingen problem çözme yaklaşımında değerlendirmeleri beklenmeyen dışa dönük bireylerin, değerleriyle de bağlantılı olarak daha girişken bir tutum yerine problemin çözümüne arka planda kalarak daha planlı ve değerlendirci bir yaklaşımla gitmeyi benimsemiş olduklarını düşünebiliriz.

Aceleci problem çözme yaklaşımı yüksek bireylerin değer sıralamasında dikkati çeken önemli nokta “ahiret selameti” değerini önemli bulurlarken; “mutluluk”, “başarı hissi” ve “sorumluluk sahibi” değerlerini önemsiz bulmalarıdır. Başarı hissi değeri başta olmak üzere önemsiz bulunan değerlere bakıldığında, ahiret selameti değerinin öbür dünyadaki mutluluğu temsil etmesine bağlı olarak önemli bulunması beklenen bir sonuçtur.

Düşünen problem çözme yaklaşımı yüksek bireyler için “bilgelik” ve “kendine saygı” değerleri önemli kabul edilirken; “iç huzur” değerinin önemsiz kabul edilmesi, bilge bir yaşamı benimsemenin bireye özsaygı kazandırmasıyla açıklanabilir. Yaşama olgun ve filozofça bakmak bireyde sorgulayıcı ve eleştirel davranış tarzını ortaya çıkaracağı için iç huzur değeri önemsizleşmiş olabilir.

Değerlendirci problem çözme yaklaşımı yüksek bireylerin “gerçek dostluk” değerini önemsiz kabul etmeleri; problem çözme yaklaşımları konusunda çok fazla inceleyen ve ayrıntılara varana kadar düşünüp değerlendiren bir tutum sergiledikleri için yakın arkadaşlık kurmalarının zor olmasıyla açıklanabilir.

Kendine güvenli problem çözme yaklaşımı yüksek olan bireylerin “mutluluk” ve “sorumluluk sahibi” değerlerini önemsiz kabul etmeleri; kendine güvenli yaklaşımlarına bağlı olarak kendileri hakkında olumlu tutumları olması ve diğer insanların onayına bağlı kalmamalarıyla; “heyecanlı bir yaşam” ve “hırs” değerlerine verdikleri önem ise bu bireylerin risk alabilen yapılarıyla açıklanabilir.

Konu ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Problem çözme yaklaşımının, bireyler arasındaki iletişimlerin ve bireylerin iş yapış şekillerinde karşılaştıkları sorunların çözümü için özellikle iş yaşamı başta olmak üzere çeşitli kurum ve değişik sosyodemografik özelliklere sahip örneklem gruplarında bu konuda yapılan çalışmaların artması ile birlikte önemini giderek kavrandığı gözükmemektedir. Problem çözme yaklaşımı, değerler ve kişilik ile ilgili tez çalışmaları dahil olmak üzere farklı değişkenler ve örneklem grupları ile yapılan araştırmalar dikkati çekmektedir. Bu araştırmalar kullanılan şablonlar, amaç, örneklem grubu ve bulgular bakımından özetle şöyledir:

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamlanan, Kişilerarası Çatışma Çözme ve Problem Çözme Yaklaşımlarının Yükleme Karmaşıklığı Açısından İncelenmesi adlı doktora tezinde (Arslan, 2005); yükleme karmaşıklığı ile problem çözme yaklaşımları arasındaki ilişki incelenmiştir. Selçuk Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin kapsama alındığı bu araştırmada yükleme karmaşıklığı puanlarını belirlemek için "Kişi Algı Ölçeği", kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarını belirlemek için "Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımı Ölçeği", problem çözme yaklaşımlarını belirlemek için "Problem Çözme Envanteri" kullanılmıştır. Kişi algı ölçeği insanların kendileri ve diğer insanlar hakkındaki düşünme biçimlerini ölçmek için kullanılmıştır. Kişilerarası çatışma çözme yaklaşım ölçeği yüzleşme, özel/genel davranış, duygusal ifade, yaklaşma/kaçınma ve kendini açma olarak adlandırılan beş alt ölçekten oluşmaktadır. Yükleme karmaşıklığı bireyin açıklama gerektiren çevresel bir durumla karşılaştığında iki ya da daha fazla nedensel yargı ortaya koyma eğilimi olarak tanımlanmıştır. Yükleme karmaşıklığının tanımına ve kişilerarası çatışma çözme alt yaklaşımlarına bakıldığında insanın kişilik özellikleri, algılaması ve problem çözme davranışı ile ilgili olduğu anlaşılabilmektedir. Araştırmada yükleme karmaşıklığının düşük ya da yüksek olması açısından, problem çözenin bütün alt boyutlarında ve toplam puan ortalamaları açısından anlamlı düzeyde bir fark ortaya çıkmıştır.

Problem çözme ile ilgili bir başka çalışma; "Öfke, Dürtüsellik ve Problem Çözme Becerilerindeki Yetersizlik Gençlik İntiharlarının Habercisi Olabilir mi?" adlı yine bir doktora tezidir (Batıgün ve Şahin, 2003). Araştırmada 14-62 yaş arasındaki

insanların çeşitli durumlar ve problemler karşısında intiharı akıllarına ilk çözüm yolu olarak getirmede farklılaşıp farklılaşmadıklarını belirlemek ve bu eğilimin, intihar olasılığı, problem çözme becerileri, öfke/saldırganlık gibi değişkenler ile ilişkisini saptamak amaçlanmıştır. 351'i kadın 267'si erkek olan 619 kişiye Problem Çözme Envanteri, Kısa Semptom Envanteri, İntihar Olasılığı Ölçeği, MMPI Dürtüsel Davranışla Alt Ölçeği, Çok Boyutlu Öfke Ölçeği ve bu çalışma için geliştirilmiş olan Çözüm Yolları Envanteri uygulanmıştır. Yapılan analizler, 14-24 yaş grubunun tüm ölçeklerden aldıkları puanların, diğer yaş gruplarının aldıkları puanlardan daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu sonuca göre, gençler problem çözme becerileri konusunda kendilerini daha yetersiz algılamakta, daha dürtüsel davranmakta, daha öfkeli görünmekte ve kendilerine sunulan, stresli bir durum ya da olay karşısında bir çözüm yolu olarak intiharı, daha sıklıkla ilk seçenek olarak akıllarına getirmektedirler.

Türkiye Bilimler Akademisi tarafından kısmen desteklenen, “İntihar Girişiminde Depresyon ve Kaygı Belirtileri ile Problem Çözme Becerileri ve Algılanan Sosyal Desteğin Önemi” adlı bir araştırmada (Özgüven vd, 2003); intihar girişimi olan kriz vakalarının, intihar girişimi olmayan kriz vakaları ve normal kontrol grubuna göre değişik özelliklerini incelemeyi amaçlanmıştır. Bu araştırma da yine bir önceki araştırma gibi kişilik özellikleri ile yakından ilişkilidir. Araştırma, depresyon ve kaygı belirtilerinin yanı sıra problem çözme tutumları ve algılanan sosyal destek düzeyleri farklılıklarını da kapsamıştır. Araştırmanın örneklemini son bir hafta içinde intihar girişiminde bulunmuş olan 83 kriz vakası (intihar grubu), akut kriz tablosu içinde bulunan ancak intihar girişimi öyküsü olmayan 64 vaka (kriz grubu) ve herhangi bir psikolojik yakınması olmayan 70 kişi (normal kontrol grubu) olmak üzere toplam 227 katılımcı oluşturmuştur. Bu araştırmada, problem çözme tutumları bakımından intihar girişimi olmayan kriz vakaları kontrol grubundan ayrışmazken; her iki grubun da intihar girişimi olan vakalara kıyasla daha fazla problem çözme becerilerine sahip oldukları bulgusuna rastlanmıştır ayrıca intihar girişimi olan vakalar ile yapılan hiyerarşik regresyon analizine göre, yüksek anksiyete belirtileri, aileden gelen sosyal destek algısının düşük olması ve problem çözme yaklaşımlarından “aceleci yaklaşımın” kullanılma sıklığı intihar girişimi için önemli risk faktörleri olarak ortaya çıkmıştır.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde çeşitli fakültelerde öğrenim gören ve oranlı küme örnekleme yöntemi ile belirlene 992 öğrenci ile yapılan “Üniversite Öğrencilerinin Kararsızlık Stratejilerinin Problem Çözme Becerisi, Cinsiyet, Sınıf Düzeyi ve Fakülte Türüne Göre İncelenmesi” adlı araştırmada (Sardoğan vd, 2006); öğrencilerin kullandıkları kararsızlık stratejileri kararsızlık ölçeği ile, problem çözme becerile ise problem çözme envanteri ile ölçülmüştür. Araştırmada, problem çözme becerisinin, sınıf düzeyinin ve fakülte türünün aceleci ve araştırmacı kararsızlık stratejileri üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermiştir ve aceleci, araştırmacı kararsızlık stratejilerini daha çok kullanan, problem çözme becerileri düşük olan öğrencilerin bireysel başarı, kişisel ve sosyal uyum açısından psiko-sosyal desteğe daha çok ihtiyaç duydukları yorumuna yer verilmiştir.

Değerler ile ilgili farklı gruplarda sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalardan biri; Dokuz Eylül Üniversitesi'nin İİBF ve Buca Eğitim Fakültesinin çeşitli bölümlerinde okuyan toplam 740 öğrenci üzerinde yapılan, “Cinsiyet, Bireysel Değerler ve Meslek Seçimi” adlı çalışmadır (Uyguç, 2003). Araştırmada, öğrencilerin değerlere verdikleri önemde cinsiyet ve fakülte farklılıklarını ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Rokeach Değer Envanterinin uygulandığı araştırmada, faktör analizinden geleneksellik, evrensellik ve hedonizm olmak üzere üç değer grubu elde edilmiştir. Sonuçlar, kız öğrencilerin üç değer tipine, erkek öğrencilerden; erkek öğrencilerin ise dişil değerlere, eril değerlerden daha fazla önem verdiklerini ortaya koymuştur. Ayrıca üç değer tipine verilen önemde fakülte farklılıkları bulunmamıştır.

Değerler ile ilgili yapılan diğeri bir çalışma örgütsel yaşama yönelik olup “Çalışanların Temel Değerleri, Dönüşümsel ve Etkileşimsel Liderlerin Çekiciliği” adını taşımaktadır (Ergin ve Kozan, 2004). Bu araştırmada kültür-içi değer farklılıklarının dönüşümsel ve etkileşimsel liderlere ilişkin tercihlerle ilişkisi incelenmiştir. Araştırmaya 36 ayrı örgütte çalışan 564 eleman katılmıştır. Bireysel değerleri ölçmek için Schwartz'ın Değer Envanteri ve dönüşümsel ve etkileşimsel liderlik tarzlarını ölçmek için de Posner ve Kouzes'in Liderlik Uygulamaları Envanteri kullanılmıştır. Schwartz'ın Özaşkınlık (iyilik severlik, yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sorumluluk sahibi olmak) boyutundan yüksek puan alanların Etkileşimsel liderleri (yol gösterme ve başkalarını harekete geçirme);

Yeniliğe açıklık (yaratıcılık, özgürlük, bağımsız olmak, meraklı olmak, kendi hedeflerini saptama) boyutundan yüksek puan alanların da Dönüşümsel liderlik (ortak vizyon arama, cesaretlendirme) tarzını tercih edeceklerine ilişkin hipotezleri destekleyen sonuçlar bulunmuştur. Buna karşılık Muhafazacı (aile güvenliği, ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek) yaklaşımdakilerin Etkileşimsel liderleri (yol gösterme ve başkalarını harekete geçirme); Özgenişletim (sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak) değerleri ağırlıkta olanların da Dönüşümsel liderleri (ortak vizyon arama, cesaretlendirme) tercih edeceklerine ilişkin hipotezler güçlü destek görmemiştir. Bu araştırmanın diğer bir önemli yönü, kültürel değerlerin bireylerin tercihleri üzerinde önemli bir role sahip olduğudur.

Bir başka çalışma; “Kamu ve Özel Sektördeki Kişisel ve Örgütsel Değerlerin Uyumlaştırılması Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma” adını taşımaktadır (Sığırı, 2007). Araştırmada kişisel ve örgütsel değerlerin uyumlaştırılmasının önemi incelenmiştir. Kişisel ve örgütsel değerleri uyumlaştırmada iş değerlerinin işlevsel öneminin vurgulandığı araştırmada kişisel değer boyutları bağlamında, kamu ve özel sektör çalışanları arasında sonuca odaklılık ve rekabetçi olma boyutlarında; örgütsel değer boyutları bakımından ise tüm değer boyutlarında anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Değerler ile ilgili yapılan bir başka çalışma; 20-24 Yaş Arası Üniversite Öğrencilerinin ve Nevrotik Öğrencilerin Değerler Açısından Karşılaştırılması” adlı bir yüksek lisans tezidir ve gençlerin değerlerinin birbirlerinden nasıl farklılaştığını, psikolojik durumlarının, demografik özelliklerinin değer tercihlerinde belirleyici rol oynayıp oynamadığını ortaya koymaya yönelik olması bakımından dikkat çekicidir (Özden, 2007). Bu araştırma İstanbul’da ki devlet ve vakıf üniversitelerinde okuyan 20-24 yaş arası 204 üniversite öğrencisiyle yapılmıştır. Demografik bilgiler formu, Eysenck kişilik envanteri ve değerler envanterinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda 20-24 yaş arası üniversite öğrencilerinin nevrozizm puanlarına göre değerlerinin değiştiği bulunmuştur. Nevrotisizm düzeyi düşük kızlarda estetik değer; nevrozizm düzeyi düşük erkeklerde de politik değere verilen önem yüksek çıkmıştır. Nevrotisizm düzeyi yüksek olan öğrencilerin değerleri arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır. 20-24 yaş arası erkek öğrencilerde ekonomik değer, kız öğrencilerde de estetik değer ilk sırada gelmiştir.

Kişilik özelliklerini ölçmeye yönelik; “Beş Faktör Kişilik Envanteri’nin Geliştirilmesi-1: Ölçek ve Alt Ölçeklerin Oluşturulması” isimli çalışmayla ülkemizde yaşayan insanların kişilik yapısına ilişkin algılamalarına uygun yapısal özellik gösteren, çok boyutlu bir kişilik envanterinin geliştirilmesi amaçlanmıştır (Somer vd, 2002). Beş temel faktörün özellikleri ise; Eysenck’in dışadönüklük boyutu ile benzerlik gösteren dışadönüklük/içedönüklük, yumuşak başlılık düşmanlık, özdenetim/sorumluluk-yönsüzlük/dağınıklık, duygusal denge-dengesizlik, gelişime açıklık/zeka-gelişmemişlik olarak sıralanmıştır. Beş faktör kişilik envanteri kişilik özellikleri ile ilgili çok geniş kavramlar sunmaktadır.

BÖLÜM V

ÖNERİLER

Değerler ve problem çözme konusunun farklı gruplarda incelenmesi yararlı olabilir.

Değerler konusunda bilgi toplamadaki hassasiyet nedeniyle yüz yüze ilişkiyle ve derinliğine bilgi toplamak yararlı olabilir.

Değerler konusunda yapılmış araştırmaların sınırlı olması nedeniyle farklı sosyo demografik çalışan gruplarında benzeri araştırmaların yapılması insan değerleri konusundaki bilgilerimize çeşitli katkılarda bulunabilir.

Farklı değer listeleri ile benzeri çalışmaların yapılması eksik kalan bilgilerin tamamlanmasına yardımcı olabilir.

Değişik kademelerde, ast üst ilişkileri bakımından değerlerin ve problem çözme yaklaşımlarının incelenerek faydalı sonuçlar elde edilmesi ve sonuçların endüstriye aktarılıp kullanılması açısından önemli olabilir.

İnsan kaynakları ve yönetim danışmanlık firmalarının örgüt geliştirme ve endüstri ilişkileri alanlarında verdikleri hizmetlerde değerlerden yararlanmaları ve çalışmalarını bu yönde yeniden yapılandırarak şirketin çalışanlarını, çalışanların birbirlerini ve çalışanların şirketi tanınması, anlaması sağlanmalıdır.

Türkiye İş Kurumu, hizmetleri arasına değerler ile ilgili yapılan çalışmaları da katmalıdır ve bu çalışmalara (seminer, konferans gibi) şirketlerin katılımını; başta örgütsel davranış ve tüketici davranışı konularına dikkat çekerek özendirilmelidir.

Değerler ve problem çözme konularında uzmanlaşmış, çalışmalar yapmış endüstri psikologlarının kurumların insan kaynakları departmanlarında sağlıklı ve verimli bir iş ortamı için istihdamı sağlanmalıdır ve bu kişilerin gelişimlerine ve olası şirket dışındaki eğitimlerine destek verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adler A., (2004). *İnsanın Doğası*, 1. basım içinde (154). Payel Yayınevi, İstanbul
- Akarsu B., (1998). *Felsefe Terimleri sözlüğü*, 9. basım içinde (49-162). İnkılap Kitabevi, İstanbul
- Aktan C.C., (1999). *Ahlak ve Ahlak Felsefesi*, ARI Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği Yayını, İstanbul
- Arkonaç A.S., (2005). *Psikoloji Zihin Süreçleri Bilimi*, Alfa Yayınları, İstanbul
- Arslan C., (2005). Kişilerarası Problem Çözme ve Çatışma Çözme Yaklaşımlarının Yükleme Karmaşıklığı Açısından İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya
- Aslan E., Çalışkur A., (2008), Rokeach Değerler Envanteri Türkçe Formu Geliştirme Çalışması (yayına hazırlanmaktadır)
- Batıgün,.A. D. (2000). Problem Çözmeye Yönelik Terapiler: Tanımı ve Değerlendirme, *Türk Psikoloji Bülteni*, 19
- Batıgün A.D., Şahin N.H., (2003). “Öfke, Dürtüsellik ve Problem Çözme Becerilerindeki Yetersizlik Gençlik İntiharlarının Habercisi Olabilir mi?”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 18 (51), 37-52
- Burger J.M., (2006). *Kişilik*, Kaknüs Yayınları, İstanbul
- Çotuksöken, B. (2005). Değerler, Toplum/Topluluk - Birey, Maltepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesi, Gençlik ve Rehberlik Sempozyumu'nda Sunulan Bildiri,
http://www.maltepe.edu.tr/05_haber/reh_sempozyum/betul_cotuksoken.doc,
(15.07.2007)

- Dağlı. A., (2004), “Problem çözme ve karar verme”, <http://www.e-sosder.com/dergi/5DAGLIA.doc>, (10.08.2007)
- Demir Ö., Acar M., (1997). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Vadi Yayınları, Ankara, s.54
- Dökmen Ü., (2006). *İletişim Çatışmaları ve Empati*, 35. Basım, Sistem Yayıncılık, İstanbul
- Erdoğan İ., (1987). *İşletmelerde Kişi Değerlemede Psikoteknik*, 3. bsk., İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul
- Ergin C., Kozan M.K., (2004). “Çalışanların Temel Değerleri, Dönüşümsel ve Etkileşimsel Liderlerin Çekiciliği”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 19 (54), 37-51
- Eysenck J. H., Wilson G., (2000). *Kişiliğinizi Tanıyın*, 4. basım, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Feather N. T., (1975). *Values in Education and Society*, The Free Press, New York
- Gibbins K., Walker, I., Multiple Interpretations of the Rokeach Value Survey, *The Journal of Social Psychology*, 133(6), 797-805
- Giddens A., (2000). *Sosyoloji*, Ayraç Yayınları, Ankara
- Güngör E., (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar*, 2. basım içinde (27-28). Ötüken Neşriyat Yayınları, İstanbul
- Haviland A. W., Prins H.E.L., Walrath D., McBride B., (2008). *Kültürel Antropoloji*, 1. Basım, Kaknüs Yayınları, İstanbul
- Herriot P., (1976). *Essential Psychology. Values, Attitudes and Behaviour Change*, Methuen Co, Ltd. New York

İmamoğlu E. O., Aygün K. Z., (1999). “1970’lerden 1990’lara Değerler: Üniversite Düzeyinde Gözlenen Zaman, Kuşak ve Cinsiyet Farklılıkları”, *Türk Psikoloji Dergisi*, s. 44, ss. 1-22

Kağıtçıbaşı Ç., (1999). *Yeni İnsan ve İnsanlar*, 10. Basım, Evrim Yayınları, İstanbul

Karancı N., Dirik G., Yorulmaz O. (2007). Eysenck Kişilik Anketi-Gözden geçirilmiş Kısaltılmış Formu’nun (EKA-GGK) Türkiye’de Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(3)

Kilby R. W., (1993). *The Study of Human Values*, University Press of America Inc., Lanham

Kluckhohn, Clyde & Others, (1951). *Values and Value – Orientations in the Theory of Action, Toward A General Theory of Action*, Ed: Parsons T., Shils A.E., Harvard University Press, pp. 338-433

Kuçuradi, İ., (1998). *İnsan ve Değerleri*, 2. basım, Türkiye Felsefe Kurumu

Kuşdil, Ersin M., Kağıtçıbaşı, Ç., (2000). Value Orientations of Turkish Teachers anad Shwartzés Theory of Values Running Head: Values, *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45)

Meglino B. M., Ravlin E. C., *İndividual Values in Organizations: Concepts, Controversies and Research*, Journal of Management, v. 24, pp. 351,389

Mengüşoğlu T., (2005). *Felsefeye Giriş*, 9. basım içinde (197-199). Remzi Kitabevi, İstanbul

Mertoğlu. H. & Öztuna. A., (2004). Bireylerin teknoloji kullanımı problem çözme yetenekleri ile ilişkili midir?, *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, Tojet January 2004, 1303-6521, 3, 1, 12., <http://www.tojet.net/articles/3112.htm>, (23 Temmuz 2007)

Morgan C.T., (2004). *Psikolojiye Giriş*, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Ankara, no:1, s.149-157

Morris C.G., (2002). *Psikolojiyi Anlamak*, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.

Özden M.S., (2007). *20-24 Yaş Arası Üniversite Öğrencilerinin ve Nevrotik Öğrencilerin Değerler Açısından Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özen Ş., (1996). *Bürokratik Kültür 1: Yönetmel Değerlerin Toplumsal Temelleri*, Todaie Yayınları, no:272, Ankara.

Özgüven H.D., Soykan C., Haran S., Gençöz T., (2003). “İntihar Girişiminde Depresyon ve Kaygı Belirtileri ile Problem Çözme Becerileri ve Algılanan Sosyal Desteğin Önemi”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 18 (52), 1-11

Özlem D., (2000). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*, 4. Baskı, İnkilap Kitabevi, İstanbul

Özlem D., (2001). *Günümüzde Felsefe Disiplinleri*, 2. Basım, İnkilap Kitabevi, İstanbul

Rokeach M., (1973). *The Nature of Human Values*, The Free Press, New York.

Sardoğan M.E., Karahan T.F., Kaygusuz C., (2006). “Üniversite Öğrencilerinin Kararsızlık Stratejilerinin Problem Çözme Becerisi, Cinsiyet, Sınıf Düzeyi ve Fakülte Türüne Göre İncelenmesi”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, 78-97

Schwartz, H. S., Bilsky, W., (1987). A Universal Psychological Structure of Human Values, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 53, No. 3, 550-562.

Sığrı Ü., (2007). “Kamu ve Özel Sektördeki Kişisel ve Örgütsel Değerlerin Uyumlaştırılması Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, Sayı 18

Somer O., Korkmaz M., Tatar A., (2002). “Beş Faktör Kişilik Envanteri’nin Geliştirilmesi-1: Ölçek ve Alt Ölçeklerin Oluşturulması”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 17 (49), 21-33

Telman N., Ünsal P., (2005). *İnsan İlişkilerinde İletişim*, Epsilon Yayınları ,İstanbul

Tevrüz S., (1989). *Davranışlarımızdan Seçmeler*, Emek Ofset Matbaa, Yalova

Turgut T., (1998). *Örgütsel Davranışta Değerlerin Yeri*, Tevrüz, S., (Ed)., Endüstri ve Örgüt Psikolojisi-II, (36-37), Türk Psikologlar Derneği Yayınları, No. 16, Ankara

Türk Dil Kurumu., (1979). *Türkçe Sözlük*, 6. baskı içinde (403). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Uyguç N., (2003). “Cinsiyet, Bireysel Değerler ve Meslek Seçimi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 18, Sayı 1, 93-103

Yıldırım C., (1997). *Bilimin Öncüleri*, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, Ankara.

EKLER

EK-1 PSİKO-DEMOGRAFİK BİLGİLER FORMU

DEĞERLİ ÇALIŞANLAR

Bu anket çalışmasında kendinizle ilgili bilgileri en doğru şekilde vermeniz ve problem çözme konusunda kendinizi değerlendirmeniz beklenmektedir. Bu soruları cevaplayarak araştırmamıza katıldığınız, zaman ayırdığınız ve bilimsel bir çalışmaya katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederiz.

PSİKO DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Oturduğunuz semt:.....

Yaşınız:.....

Cinsiyet: ()Erkek ()Kadın

Medeni Durumunuz: ()Evlü ()Bekar ()Ayrı yaşıyor ()Boşanmış

Eğitim Durumunuz: ()Lise ()Üniversite veya Yüksek Okul ()Yüksek Lisans, doktora

Çocukluğunuzun çoğunlukla geçtiği yer: ()Köy ()İlçe ()İl merkezi ()Yabancı Ülke

Kaç kardeşsiniz?(siz dahil)

Gelir durumunuz: Ortanın altı () Orta () İyi () Çok iyi ()

İşyerindeki statünüz:.....

Bu işyerinde ne kadar süredir çalışıyorsunuz? 1-3 Yıl () 3-5 Yıl () 5-10 Yıl ()

Bir problemle karşılaştığınızda arkadaşlarınızdan mı yardım alırsınız, kendiniz mi çözmeye çalışırsınız? Arkadaşlar () Kendisi ()

Karşınıza çıkan problemi çözmek için çaba gösterir misiniz? Evet () Hayır ()

Problemin çözümü için gösterdiğiniz çabayı yetersiz bulur musunuz? Evet () Hayır ()

Karşılaştığınız problemi çözmek için motivasyona ihtiyacınız olduğunu düşünür müsünüz? Evet () Hayır ()

Yaşama ve yaşamsal olaylara bakış açınızı hangi yönde görüyorsunuz?
Çok kötümser () Az kötümser () Az iyimser () Çok iyimser ()

Aşağıda alfabetik düzende iki ayrı listede 18'er değer sunulmuştur. Yapacağınız şey, yaşamınıza rehberlik eden değerleri sizin için taşıdığı önem sırasına göre düzenlemektir. Her bir listeyi ayrı ayrı ele alarak dikkatle inceleyiniz ve sizin için en önemli değerler yanındaki hücreye 1 yazınız, ikinci derecede önemli değerler yanındaki hücreye 2 yazınız. Bu işlemi, her değer ifadesinin yanındaki hücreye öncelik sıranıza göre 1'den 18'e kadar olan numaralardan birini yazarak tekrarlayınız. Sizin için en az önemli değer yanına ise 18 yazınız. Listeleri ayrı ayrı 1'den 18'e kadar işaretlemeyi unutmayınız. Teşekkürler.

LİSTE I:

1	AHİRET SELAMETİ öbür dünyadaki mutluluk, cennete gitme
2	AİLE GÜVENLİĞİ aile üyelerinin güvencesini sağlamak
3	BARİŞ İÇİNDE BİR DÜNYA savaşız, çatışmasız bir dünya
4	BAŞARI HİSSİ hayatta kalıcı, iyi şeyler yapmış olma duygusu
5	BİLGELİK yaşama olgun, filozofça bakmak
6	EŞİTLİK kardeşlik, herkese eşit fırsat
7	GERÇEK DOSTLUK yakın arkadaşlık
8	GÜZELLİKLER DÜNYASI doğası güzel, estetik değerlere ve güzel sanatlara önem verilen bir dünya
9	HEYECANLI BİR YAŞAM renkli, hareketli bir yaşam
10	İÇ HUZUR iç çatışmalardan uzak, kendisiyle barışık olmak
11	KENDİNE SAYGI insanın kendine saygı duyması, özsaygı
12	MUTLULUK halinden memnun olmak
13	OLGUN SEVGİ Cinsel ve ruhsal yakınlık
14	ÖZGÜRLÜK bağımsızlık, özgürce seçebilme
15	RAHAT BİR YAŞAM geçim sıkıntısı duymadan, refah içinde bir yaşam
16	SOSYAL ONAY diğerleri tarafından takdir edilmek, saygı görmek
17	ULUSAL GÜVENLİK ülkenin saldırılardan korunması
18	ZEVK keyifli, haz duyulan bir yaşam

LİSTE II:

1	BAĞIMSIZ kendine güvenen, kendi kendine yeten
2	BAĞIŞLAYICI kin tutmayan
3	CESARETLİ inançlarını çekinmeden savunan
4	DÜRÜST samimi, doğru sözlü
5	ENTELEKTÜEL Aydın, zeki
6	GENİŞ GÖRÜŞLÜ açık fikirli, başka fikirlere ön yargısız bakan
7	HAYAL GÜCÜ KUVVETLİ yaratıcı
8	HIRSLI amacına azimle sarılan, sebatkar, gayretli
9	İTAATKAR yumuşak başlı, kurallara uyan
10	KENDİNİ KONTROL EDEN ölçülü, kendisine hakim olabilen
11	KİBAR nazik, terbiyeli
12	MANTIKLI doğru, tutarlı akıl yürüten
13	MUKTEDİR yeterli, becerikli
14	NEŞELİ şen, sevinçli
15	SEVECEN şefkatli, cana yakın, sevgi dolu
16	SORUMLULUK SAHİBİ güvenilir, emniyetli
17	TEMİZ düzenli, tertipli
18	YARDIMSEVER diğerlerinin iyiliğine çalışan

EK 3

Lütfen, her soruyu, sorunun bitiminde gördüğünüz EVET ya da HAYIR yanıtlarından birini yuvarlak içerisinde alarak cevaplayınız. Cevapların doğru veya yanlış olmadığı gibi, aldatmaca cevaplar da yoktur. Cevaplarınızı çabuk işaretleyin ve soruların anlamı üzerinde fazla düşünmeyin.

LÜTFEN HER SORUYU CEVAPLANDIRMAYI UNUTMAYIN!

1. Çok değişik meraklarınız var mıdır?..... EVET HAYIR
2. Herhangi birşeyi yapmadan önce durup bir kere enine boyuna düşünür müsünüz?..... EVET HAYIR
3. Ruh haliniz sık sık uışler çıkışlar gösterir mi?..... EVET HAYIR
4. Başkasının yaptığını bildiğiniz halde, hayatınızda hiç birşey için övgü kabulendiğiniz oldu mu?..... EVET HAYIR
5. Konuşkan bir insan mısınız? EVET HAYIR
6. Borç içinde olmak sizi endişelendirir mi?..... EVET HAYIR
7. Nedeni olmadığı halde, kendinizi "tam anlamıyla son derece mutsuz" hissettiğiniz olur mu?..... EVET HAYIR
8. Keçdi payınızdan fazlasını almak için, hiç açgözlüük ettiğiniz oldu mu?..... EVET HAYIR
9. Geceleri evinizin kapısını, pencereleri dikkatli bir şekilde kilitletler misiniz? EVET HAYIR
10. Oduka canlı bir kişi misiniz?..... EVET HAYIR
11. Bir çocuğu veya bir hayvanı acı çekerken görmek sizi altüst eder mi?..... EVET HAYIR
12. Yapmamanız veya söylememeniz gereken şeyler olduğunda sık sık endişe duyar mısınız?..... EVET HAYIR
13. Birşeyi yapacağınızı söylediğiniz zaman ortam ne kadar elverişsiz olsa da, verdiğiniz sözünüz tutar mısınız?..... EVET HAYIR
14. Paraşütle atılmaktan hoşlanır mısınız?..... EVET HAYIR
15. Canlı bir toplantının havasına genellikle kendinizi kaptırır mısınız? ... EVET HAYIR
16. Tedirgin bir kimse misiniz?..... EVET HAYIR
17. Kendi suçunuz olduğunu bildiğiniz halde, bunu yapmaktan ötürü hiç başkasını suçladığınız oldu mu?..... EVET HAYIR
18. Yeni kimselerle tanışmaktan hoşlanır mısınız?..... EVET HAYIR
19. Sigorta projelerinin iyi bir fikir olduğuna inanır mısınız?..... EVET HAYIR
20. Hisleriniz kolayca incinir mi?..... EVET HAYIR
21. Bütün alışkanlıklarınız iyi ve arzu edilir cinsten midir?..... EVET HAYIR
22. Sosyal olaylarda arka planda kalma eğiliminde misiniz?..... EVET HAYIR
23. Acıip veya tehlikeli etkileri olabilecek uyuturucuları kullanabilir miydiniz?..... EVET HAYIR
24. Sık sık "tartıştığınızı" hisseder misiniz?..... EVET HAYIR
25. Bir toplu iğne veya düğme bile olsa, hiç başkasına ait birşeyi aldığınız oldu mu?..... EVET HAYIR
25. Çok gezmeyi sever misiniz?..... EVET HAYIR
27. Sevdığınız kimseleri incitmekten hoşlanır mısınız?..... EVET HAYIR

28. Sık sık suçluluk duygusundan rahatsız olur musunuz?.....	EVET	HAYIR
29. Bazen hiçbirşey bilmediğiniz konularda konuşur musunuz?.....	EVET	HAYIR
30. Okumayı, insanlarla tanışmaya tercih eder misiniz?.....	EVET	HAYIR
31. Size kötülük etmek isteyen düşmanlarınız var mı?.....	EVET	HAYIR
32. Kendinize "sinirli bir kimsa" der misiniz?.....	EVET	HAYIR
33. Kaba davrandığınız zaman daima özür diler misiniz?.....	EVET	HAYIR
34. Çok arkadaşınız var mı?.....	EVET	HAYIR
35. Bazen başkalarını gerçekten incitebilecek (zarar verecek) şakalar yapmaktan hoşlanır mısınız?.....	EVET	HAYIR
36. Endişe eden biri misiniz?.....	EVET	HAYIR
37. Çocukluğunuzda size söyleneni hiç itiraz etmeden derhal yapar mıydınız?.....	EVET	HAYIR
38. Kendiniz için "kaygısız" diyebilir misiniz?.....	EVET	HAYIR
39. Terbiyeî ve temiz olmak, sizin için önemli midir?.....	EVET	HAYIR
40. "Dehşet verici şeyler olabilir" diye endişe eder misiniz?.....	EVET	HAYIR
41. Başkasına ait birşeyi hiç kırdığınız ve kaybettiğiniz oldu mu?.....	EVET	HAYIR
42. Yeni dostlar edinmek için genellikle ilk adımı siz mi atarsınız?.....	EVET	HAYIR
43. İnsanlar size derterlerinden bahsettikleri zaman, ne hissettiklerini kolayca anlayabilir misiniz?.....	EVET	HAYIR
44. Kendinize "gergin" veya "sinirleri son derece gerilmiş" bir insan diyebilir misiniz?.....	EVET	HAYIR
45. Etrafta el altında kağıt sepeti bulunmadığı zaman, gereksiz kağıtları yere atar mısınız?.....	EVET	HAYIR
46. Başkaları ile beraber olduğunuz zaman genellikle sessiz misiniz?.....	EVET	HAYIR
47. Evliliğin modasının geçmiş olduğuna ve onsuz olunabileceğine inanır mısınız?.....	EVET	HAYIR
48. Zaman zaman kendinize acıma hissi duyar mısınız?.....	EVET	HAYIR
49. Bazen biraz böbürlenir misiniz?.....	EVET	HAYIR
50. Sönük bir toplantıya canlılık getirebilir misiniz?.....	EVET	HAYIR
51. Dikkatli araba kullanan insanlar sizi rahatsız eder mi?.....	EVET	HAYIR
52. Sağlığınız hakkında endişelenir misiniz?.....	EVET	HAYIR
53. Herhangi bir kimse hakkında hiç kötü veya yakışsız şeyler söylediğiniz oldu mu?.....	EVET	HAYIR
54. Arkadaşlarınızla şakalaşmaktan veya komik hikayeler anlatmaktan hoşlanır mısınız?.....	EVET	HAYIR
55. Birçok şeyin tadı (lezzeti) size aynı gelir mi?.....	EVET	HAYIR
56. Bazen somurtur musunuz?.....	EVET	HAYIR
57. Çocukluğunuzda hiç anne veya babanıza karşı küstahlık ettiğiniz oldu mu?.....	EVET	HAYIR
58. İnsanlarla kaynaşmaktan hoşlanır mısınız?.....	EVET	HAYIR
59. İşinizde hatalar olduğunu bilmek sizi endişelendirir mi?.....	EVET	HAYIR
60. Uykusuzluk çekmekten şikayetçi misiniz?.....	EVET	HAYIR
61. Yemekten önce daima temiz olmaya dikkat eder misiniz?.....	EVET	HAYIR
62. İnsanlar sizinle konuşurken hemen daima bir hazır cevabınız bulunur mu?.....	EVET	HAYIR
63. Sözeştüğünüz yerde vaktinden önce bulunmaktan hoşlanır mısınız?.....	EVET	HAYIR
64. Sık sık sebepsiz yere kendinizi kayıtsız ve yorgun hisseder misiniz?.....	EVET	HAYIR
65. Oyun oynarken hiç hile yaptınız mı?.....	EVET	HAYIR
66. Çabuk hareketi gerektiren şeylerden hoşlanır mısınız?.....	EVET	HAYIR
67. Anneniz iyi bir kadın mıdır (mıydı)?.....	EVET	HAYIR
68. Sık sık hayatın çok sıkıcı ve donuk olduğu hissine kapılır mısınız?.....	EVET	HAYIR

69. Hiçkimseden yararlanmaya kalktığınız oldu mu?.....	EVET	HAYIR
70. Sık sık Zamanınızın elverdiğinden daha çok faaliyetlere katılır mısınız?.....	EVET	HAYIR
71. Sizi adlatmaya çalışan pek çok insan var mı?.....	EVET	HAYIR
72. Görüşünüz için çok endişelenir misiniz?.....	EVET	HAYIR
73. Hoşlanmadığınız insanlara karşı bile daima terbiyeli ve nazik misiniz?.....	EVET	HAYIR
74. Sizce, insanlar geleceklerini güvence altına alabilmek için tasarruf ve sigorta ile çok mu zaman harcamaktalar?.....	EVET	HAYIR
75. Ölmüş olmayı hiç istediğiniz oldu mu?.....	EVET	HAYIR
76. Meydana çıkmayacağından kesinlikle emin olsanız, vergi öderken kaçamaklar yapar mıydınız?.....	EVET	HAYIR
77. Bir toplantıyı hareketlendirebilir misiniz?.....	EVET	HAYIR
78. İnsanlara karşı kabalık etmemeye çalışır mısınız?.....	EVET	HAYIR
79. Utandırıcı bir tecrübenin ardından uzun bir süre endişelenir misiniz?.....	EVET	HAYIR
80. Kendi bildiğinizi yapmak için hiç ısrar ettiğiniz oldu mu?.....	EVET	HAYIR
81. Trene ya da benzeri bir ulaşım aracına sık sık son dakikada mı yetişirsiniz?.....	EVET	HAYIR
82. "Asabi" olmaktan şikayetçi misiniz?.....	EVET	HAYIR
83. Birinin hislerini rencide etmek için kasıtlı olarak bir söz söylediğiniz hiç oldu mu?.....	EVET	HAYIR
84. Birbirine zararsız şakalar yapan bir toplulukta bulunmaktan hoşlanır mısınız?.....	EVET	HAYIR
85. Sizin kabahatiniz olmadığı halde, arkadaşlıklarınız kolayca bozulur mu?.....	EVET	HAYIR
86. Sık sık kendinizi yalnız hisseder misiniz?.....	EVET	HAYIR
87. Başkalarına verdiğiniz öğüdü, kendiniz her zaman uygular mısınız?.....	EVET	HAYIR
88. Bazen hayvanları tedirgin etmekten hoşlanır mısınız?.....	EVET	HAYIR
89. Sizde veya yaptığınız işte hata bulunursa kolayca kırılır mısınız?.....	EVET	HAYIR
90. Hiç tehlikesi olmayan bir hayat size çok mu sıkıcı gelir?.....	EVET	HAYIR
91. Bir randevunuza veya işinize çok geç kaldığınız oldu mu?.....	EVET	HAYIR
92. Etrafa fazla telaş ve heyecan olmasından hoşlanır mısınız?.....	EVET	HAYIR
93. Başkalarının sizden korkmalarından hoşlanır mısınız?.....	EVET	HAYIR
94. Bazen etrafınıza enerji saçarken, bazen de son derece cansız ve yavaş hareket eder misiniz?.....	EVET	HAYIR
95. Bazen bugün yapmanız gereken şeyi ertesi güne bırakır mısınız?.....	EVET	HAYIR
96. Başkaları sizi çok canlı ve hareketli mi görür?.....	EVET	HAYIR
97. İnsanlar size çok yalan söyler mi?.....	EVET	HAYIR
98. Bazı şeylere karşı hassas mısınız?.....	EVET	HAYIR
99. Yaptığınız hatayı daima kabul edebilir misiniz?.....	EVET	HAYIR
100. Tuzağa yakalanmış bir hayvan için daima üzüntü duyar mısınız?.....	EVET	HAYIR
101. Bu testi doldurmaktan rahatsız oldunuz mu?.....	EVET	HAYIR

LÜTFEN BÜTÜN SORULARI CEVAPLANDIRMIS
OLDUĞUNUZU KONTROL EDİNİZ!

Değerli Öğrenciler,
 Bu problem çözme sınavı içinde yer alan her soruyu bütün dikkatle okuyunuz ve cevaplarınızı belirleyerek yazınız.
 Her bir soru bir tane beceri, her bir beceri kurama dönüştürülür. Beş beceri seçeneği "1" den "5" ya kadar; "Her zaman böyle davranırım", "Çoğunlukla böyle davranırım", "Bazı sık böyle davranırım", "Arada sırada böyle davranırım", "Ender olarak böyle davranırım", "Hiçbir zaman böyle davranmazım" şeklinde sıralanmıştır. Her bir beceri için kendinizi hangi şekilde davranacağınızı yazmaya bu ölçeğin altında yer alan kutuları için para işaretli olarak cevaplayınız.

MADDELER	1. Her zaman Böyle Davranırım	2. Çoğunlukla böyle davranırım.	3. Sık sık böyle davranırım.	4. Arada sırada böyle davranırım.	5. Ender olarak böyle davranırım	6. Hiçbir zaman böyle davranmam
1. Bir sorunun çözümü için kullandığım çözüm yolları başkası ile bunların neden başarısız olduğunu tartışmam.						
2. Zor bir sorunu karşılaştığımda ne olduğunu tanı olarak belirleyebilmek için nasıl bilgi sağlayacağımı uzun süre düşünmem.						
3. Bir sorunun çözümü için ilk çabaları başlandı olursa o sorunu ile hesap çıkabileceğimden vazgeçmeye kararırım.						
4. Bir sorunun çözülmeden önce bu sorunu çözmeden önceki işi yapmamı neyin yaradığını kavramamı olarak düşünmem.						
5. Sorularımı çözerken konusunda genellikle yavaş ve sıkli problemler üretilir.						
6. Bir sorunun çözümü için belli bir yolu denedikten sonra durur ve ortaya çıkan sorunu ile o güne kadar gördüğümü çözemediğim sorunu karşılaştırırım.						
7. Bir sorunun çözülmesinde onu çözebilmek için başarabileceğim yolların hepsini düşünmeye kararırım.						
8. Bir sorunu karşılaştığımda neyi hissettiğimi anlamak için duygularımı inceleyirim.						
9. Bir sorunu kavramı karşılaştığımda doğru ve yanlışları somut ve açık saçık temlerle ifade etmeye çalışırım.						
10. Başlangıçta çözümünü fark etmesem de sorununun çözümü çözüme yeteneğimi verir.						
11. Karşılaştığım sorunların çoğunu çözebileceğime inanırım.						
12. Genellikle kendimle ilgili soruları çözebilirim ve bu soruların hepsini çözerim.						
13. Bir sorunu karşılaştığımda onu çözmek için genellikle ilk önce ilk yolu izlerim.						
14. Bazen durup sorularımı üzerinde düşünmek yerine cevapları aldıklarımdan geçerim.						
15. Bir sorunu ilgili olası bir çözüm yolu üzerinde karar vermeye çalışırken seçeneklerimin bazıları oranını tek tek değerlendiririm.						
16. Bir sorunu karşılaştığımda başka konuya geçmeye karar veririm önce durur ve o sorunu üzerinde düşünürüm.						
17. Genellikle ilk önce ilk çözümümde başarısız olurum.						
18. Bir karar vermeye çalışırken her seçeneğimi sonuçlarını düşünür, tartar, birbiriyle karşılaştırırım sonra karar veririz.						
19. Bir sorunun çözümü için önce plan yaparım o planı uygulayabileceğime inanırım.						
20. Belli bir çözüm planını uygulamaya başlamadan önce nasıl bir sonuç vereceğimi tahmin etmeye çalışırım.						
21. Bir sorunu çözmek için çözüm yollarını düşünürken çok fazla seçenek düşünürüm.						
22. Bir sorunun çözümü için çalışırken ilk önce kullandığım bir yöntem daha önce başka bir sorunu çözerken kullanmış olduğum benzer soruları düşünürüm.						
23. Yeterince zamanım olur ve çözebileceğime karşılaştığım sorunların çoğunu çözebileceğime inanırım.						
24. Yeni bir duruma karşılaştığımda ortaya çıkabilecek sorunlar çözebileceğime inanırım.						
25. Bazen bir sorunu çözmek için çözebileceğime inanırım bir tane esas konuya geçemediğim ve genellikle aynıları düşünürüm.						

26. An' avatla vort va sozra p'emanik d'uz'm.							
27. Yem va zur sozuran qasabina yeloneg'ma g'uzeretur.							
28. E'tezde saparimen ka'v'ag'mikan va ka'v' vortev' id'at'm'ur ad'at'm'la'ka' y'oz'ma va d'ir.							
29. E't' sozura' saqa' ot'ma' sozura' d'uz'm'ak'oz' g'oz' d'ar'm' b'ot'ig'm'ev'e' y'oz'm'm.							
30. E't' sozura' v'az'g'ag'm'oz'm' bu' sozura' p'oz'm'm'm' b'ak'oz' d'uz'm'oz'm' d'uz'm'oz'm' b'oz'm'm'm' p'oz'm'm'm' d'uz'm'oz'm'.							
31. E't' sozura' v'az'g'ag'm'oz'm' bu' sozura' p'oz'm'm'm' b'ak'oz' d'uz'm'oz'm' d'uz'm'oz'm' b'oz'm'm'm' p'oz'm'm'm' d'uz'm'oz'm'.							
32. E't' sozura' v'az'g'ag'm'oz'm' bu' sozura' p'oz'm'm'm' b'ak'oz' d'uz'm'oz'm' d'uz'm'oz'm' b'oz'm'm'm' p'oz'm'm'm' d'uz'm'oz'm'.							
33. E't' sozura' v'az'g'ag'm'oz'm' bu' sozura' p'oz'm'm'm' b'ak'oz' d'uz'm'oz'm' d'uz'm'oz'm' b'oz'm'm'm' p'oz'm'm'm' d'uz'm'oz'm'.							
34. E't' sozura' v'az'g'ag'm'oz'm' bu' sozura' p'oz'm'm'm' b'ak'oz' d'uz'm'oz'm' d'uz'm'oz'm' b'oz'm'm'm' p'oz'm'm'm' d'uz'm'oz'm'.							
35. E't' sozura' v'az'g'ag'm'oz'm' bu' sozura' p'oz'm'm'm' b'ak'oz' d'uz'm'oz'm' d'uz'm'oz'm' b'oz'm'm'm' p'oz'm'm'm' d'uz'm'oz'm'.							

EK-5**1.1. İKAMET EDİLEN SEMTE GÖRE DAĞILIM****Çizelge 1.1. Bireylerin İkamet Ettikleri Semtlere Ait Frekans ve Yüzdeler**

SIRA	SEMT	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLATİF YÜZDE
1	MALTEPE	18	10,0	10,0
2	GAZİOSMANPAŞA	14	7,8	17,8
3	KADIKÖY	10	5,6	23,3
4	KARTAL	10	5,6	28,9
5	ÜSKÜDAR	9	5,0	33,9
6	ÜMRANIYE	7	3,9	37,8
7	KÜÇÜKYALI	6	3,3	41,1
8	KOZYATAGI	5	2,8	43,9
9	KÜÇÜKÇEKMECE	5	2,8	46,7
10	ESENLER	5	2,8	49,4
11	MECİDİYEKÖY	5	2,8	52,2
12	AVCILAR	5	2,8	55,0
13	BAHÇELİEVLER	5	2,8	57,8
14	EYÜP	4	2,2	60,0
15	BAGCILAR	4	2,2	62,2
16	GÖZTEPE	4	2,2	64,4
17	BOSTANCI	4	2,2	66,7
18	FATİH	4	2,2	68,9
19	ZEYTİNBURNU	3	1,7	70,6
20	PENDİK	3	1,7	72,2
21	OKMEYDANI	3	1,7	73,9
22	İÇERENKÖY	3	1,7	75,6
23	İDEALTEPE	3	1,7	77,2
24	BEYLİKDÜZÜ	3	1,7	78,9
25	SAHRAYİCEDİT	2	1,1	80,0
26	LEVENT	2	1,1	81,1
27	BAKIRKÖY	2	1,1	82,2
28	ACIBADEM	2	1,1	83,3

29	ADATEPE	2	1,1	84,4
30	YAKACIK	2	1,1	85,6
31	BESYÜZEVLER	2	1,1	86,7
32	FENERYOLU	2	1,1	87,8
33	BAYRAMPAŞA	2	1,1	88,9
34	SARIYER	1	0,6	89,4
35	ÇAPA	1	0,6	90,0
36	TUZLA	1	0,6	90,6
37	ÇEKMEKÖY	1	0,6	91,1
38	CEVİZLİ	1	0,6	91,7
39	SUADIYE	1	0,6	92,2
40	GÜNEŞLİ	1	0,6	92,8
41	SEFAKÖY	1	0,6	93,3
42	ŞİŞLİ	1	0,6	93,9
43	CADDEBOSTAN	1	0,6	94,4
44	SARIGAZİ	1	0,6	95,0
45	YEDİKULE	1	0,6	95,6
46	RAMİ	1	0,6	96,1
47	GAYRETTEPE	1	0,6	96,7
48	ETİLER	1	0,6	97,2
49	BEYKOZ	1	0,6	97,8
50	KANDILLİ	1	0,6	98,3
51	ALTINTEPE	1	0,6	98,9
52	RAHMANLAR	1	0,6	99,4
53	ÇİFTEHAVUZLAR	1	0,6	100,0
	TOPLAM	180	100,0	

EK 6

Correlations

		PSIKOTİK	NÖROTİK	DISA DÖNÜK	YALAN	ACELECI YAKLASIM	DÜŞÜNEN YAKLASIM	CEKINGEN YAKLASIM	DEGERLENDIRI YAKLASIM	KENDINE GÜVENLİ	PLANLI
PSIKOTİK	Pearson Correl	1,000	,112	-,018	-,211*	,013	,088	-,010	,123	-,018	,071
	Sig. (2-tailed)		,134	,812	,005	,859	,243	,895	,101	,807	,346
	N	180	180	180	180	180	180	180	180	180	180
NÖROTİK	Pearson Correl	,112	1,000	-,345*	-,358*	-,298*	,141	,193*	,091	-,143	,227*
	Sig. (2-tailed)	,134		,000	,000	,000	,058	,009	,224	,055	,002
	N	180	180	180	180	180	180	180	180	180	180
DISA DÖNÜK	Pearson Correl	-,018	-,345*	1,000	,047	,127	-,144	-,280**	-,158*	,016	-,340*
	Sig. (2-tailed)	,812	,000		,528	,090	,054	,000	,034	,827	,000
	N	180	180	180	180	180	180	180	180	180	180
YALAN	Pearson Correl	-,211*	-,358*	,047	1,000	,205*	-,051	-,046	-,159*	,093	-,167*
	Sig. (2-tailed)	,005	,000	,528		,006	,500	,540	,033	,215	,025
	N	180	180	180	180	180	180	180	180	180	180
ACELECI YAKLASIM	Pearson Correl	,013	-,298*	,127	,205*	1,000	-,079	-,184*	,077	,122	-,156*
	Sig. (2-tailed)	,859	,000	,090	,006		,291	,014	,306	,101	,036
	N	180	180	180	180	180	180	180	180	180	180
DÜŞÜNEN YAKLASIM	Pearson Correl	,088	,141	-,144	-,051	-,079	1,000	,237*	,303*	,087	,455*
	Sig. (2-tailed)	,243	,058	,054	,500	,291		,001	,000	,246	,000
	N	180	180	180	180	180	180	180	180	180	180
CEKINGEN YAKLASIM	Pearson Correl	-,010	,193*	-,280*	-,046	-,184*	,237*	1,000	,143	-,074	,270*
	Sig. (2-tailed)	,895	,009	,000	,540	,014	,001		,056	,326	,000
	N	180	180	180	180	180	180	180	180	180	180
DEGERLENDIRI YAKLASIM	Pearson Correl	,123	,091	-,158*	-,159*	,077	,303*	,143	1,000	-,162*	,434*
	Sig. (2-tailed)	,101	,224	,034	,033	,306	,000	,056		,030	,000
	N	180	180	180	180	180	180	180	180	180	180
KENDINE GÜVENLİ	Pearson Correl	-,018	-,143	,016	,093	,122	,087	-,074	-,162*	1,000	-,074
	Sig. (2-tailed)	,807	,055	,827	,215	,101	,246	,326	,030		,325
	N	180	180	180	180	180	180	180	180	180	180
PLANLI YAKLASIM	Pearson Correl	,071	,227*	-,340*	-,167*	-,156*	,455*	,270*	,434*	-,074	1,000
	Sig. (2-tailed)	,346	,002	,000	,025	,036	,000	,000	,000	,325	
	N	180	180	180	180	180	180	180	180	180	180

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

